

ÉLŐ KÖNYVEK

★

MAGYAR KLASSZIKUSOK

AZ ELŐSZÓT ÍRTA

GRÓF KLEBELSBERG KUNO

ÉLŐ KÖNYVEK
★
MAGYAR KLASSZIKUSOK

XXXVI. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET ÍRTÁK

Ambrus Zoltán
Baltazár Dezső
Berzeviczy Albert
Császár Elemér
Dézsi Lajos
Galamb Sándor
Hevesi Sándor
Kapi Béla
Kéky Lajos
Kozma Andor
Lányi József
Négyesy László
Pekár Gyula
Pintér Jenő
Voinovich Géza
Radó Antal
Rákosi Jenő
Ravasz László
Sajó Sándor
Szász Károly
Tordai Ányos
Vargha Gyula

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

VAJDA JÁNOS MUNKÁI

KÖLTEMÉNYEK

PINTÉR JENŐ BEVEZETÉSÉVEL

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

Nyomatott finom famentes pehelykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel.

VAJDA JÁNOS.

Írta PINTÉR JENŐ.

A XIX. század második felében Arany János, Tompa Mihály, Tóth Kálmán, Gyulai Pál, Szász Károly, Lévay József, Reviczky Gyula és Kiss József voltak a magyar líra elismert kiválóságai s a század első feléből ebbe a korszakba is átsugárzott Vörösmarty Mihály és Petőfi Sándor lángelméjének varázsa. Csak kevesen olvasták azt a költőt, aki a XIX. század második felének s egyben az egész magyar irodalomnak is egyik legkiválóbb bölcselő és szerelmi lírikusa és eredeti tehetségű elbeszélő költője volt: különálló írói egyéniség. Vajda János nem csatlakozott Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor és Arany János követőihez, hanem — elhárítva magától a korszellem által megértett és méltányolt népies-nemzeti irány stílusát — egyedül haladt a maga útján a halhatatlanság felé.

Vajda János 1827 május 7-én született Pesten. Tíz éves koráig Fejérmegye egyik kis községében, Válban nevelkedett, ahol atyja uradalmi erdész volt. Az erdei élet nagy hatást tett lelkére. Megszerette a magányt, gyönyörködött a természet szépségeiben. Képzelete titokzatos alakokkal népesítette meg az erdő sűrűjét, sokat kóborolt a vadon fái között, feszült figyelemmel hallgatta az erdőkerülők és orvvadászok küzdelmeiről szóló történeteket. A természet rejtekhelyeire később is mindig visszavágyott s az iskolai szünetek idején atyjának vagy atyja legényeinek társaságában nagy kedvvel vadászott.

Gimnáziumi tanulmányait Székesfehérvárott és Pesten végezte. Szülei katholikus papnak szánták, de ő valami rendkívüli dologra vágyott. Tizennyolc éves korában fölcsapott színésznek, bekalandozta egész Magyarországot, míg végül a sok nélkülözés, tizenöt hónapi kóbor élet után, hazaűzte. Atyja támogatásával gazdasági gyakornok lett az alcsuti főhercegi uradalomban, itt egy évig dolgozott s innen került 1847-ben Pestre, a Gazdasági Egyesület irodájába. Költői tehetsége figyelmet ébresztett. Megismerkedett a Pilvax-kávéház írói körével, résztvett a márciusi ifjúság hazafias mozgalmában. Mikor a szabadságharc kitört, fegyverrel szolgálta a nemzet ügyét. Önként állt be a közlegények közé, de később derekas viselkedése jutalmául kinevezték honvédhadnagynak. A szabadságharc leverése után őt is, mint annyi más tiszttársát, besorozták közembernek az osztrák hadseregbe, ezredével leküldték Olaszországba s csak egy esztendei kényszerkatonáskodás után eresztették szabadon. Hogy megélhessen, elment Kiskunhalasra, állást vállalt a földbecslő hivatalnál s mint kataszteri kishivatalnok keresztül-kasul járta az Alföldet. Utóbb feljutott a fővárosba s ekkor elhatározta, hogy az írói pályára lép. Az 1850-es évek közepétől fogva a költészetnek és újságírásnak szentelte minden idejét, verseket adott közre, tárcákat írt, színházi előadásokat bírált, politikai röpiratokat szerkesztett. 1857-ben megalapította a Nővilág című szépirodalmi hetilapot s ezt 1863 nyaráig szerkesztette. 1870-ben tagja lett a Kisfaludy-Társaságnak. Közben kedélye egyre jobban elkomorodott. Sok csalódás érte, szerelmében és családi életében egyaránt szerencsétlen volt. Szüleit megvadult lovak gázolták halálra, testvérei nyomorba jutottak s ideálja, akit feleségül akart venni, egy mágnás kedvese lett. Mikor öreg korára megnősült, alacsony sorsból magához emelt nejétől csakhamar elfordult. Nehezen kereste kenyerét s utált napszámos-munkával robotolt a szerkesztőségekben. Még legszívesebben a Vasár-

napi Ujság melléklapjába, a Politikai Ujdonságokba, dolgozott, amelynek legjobb cikkeit hosszú időn keresztűl ő írta neve elhallgatásával. Érezte, hogy az előkelőbb irodalmi körökben méltatlanul mellőzik; fölháborodva figyelte, hogyan érvényesülnek a szemfüles irodalmi mesteremberek; elkeserítette, hogy sem a közönség nem vásárolja munkáit, sem a kritikusok nem szólnak tehetségéről elég elfogulatlansággal. Csak az ifjabb nemzedékben akadtak barátai s csak élete vége felé tapasztalt nagyobb megértést érdemei iránt. A közoktatásügyi minisztérium évi kétezer forint tiszteletdíjat utalt ki részére, tisztelői pedig 1894-ben, ötvenéves írói jubileuma alkalmából, meleghangú üdvözlő távirattal lepték meg. 1897 január 17-én halt meg Budapesten. Komor magánosságban fejezte be életét s csalódottan szállt a sírba. Társtalansága, a megfelelő baráti és családi kör hiánya, boldogtalan szerelmének emlékei, az ujságírói robotmunka, sok összezördülése és háttérbe szorulása életunttá tették. Amint az évek haladtak, embergyűlölő hangulata egyre fokozódott. Gyanakodva tekintett még jóakaróira és tisztelőire is, mert nehezen tudta elképzelni, hogy a sok önző, törtető és gonosz ember közt becsületes lélek is akadhat. Csalódásai egyre zordabbá tették kedélyét, modorának érdessége éveinek számával fokozódott, végre csak azok számára vált megközelíthetővé, akik szemet hunytak emberi gyöngeségei előtt.

A szabadságharc után föllépő költők a népies irány hívei voltak, csak Vajda János haladt a maga útján. Egyedülálló volt mint ember, egyedülálló maradt költőnek is. A városok zajában idegennek érezte magát, vágyott a természet rejtekébe, a vadon fái közé, ahol megtalálta azt, amit embertársai közt hiába keresett, az őszinteséget, igazságot, nagyságot. Undorodott az emberek farizeusságától, a tömeg barbárságától, a társadalom hazugságaitól. Romantikus lendülete minduntalan beleütközött a kispolgári élet prózájába. Nem vigasz-

talhatta semmi. Ha az élet nyomorúságára gondolt, lázadó szellem fogta el; ha a lét és nem-lét kérdéseivel foglalkozott, bánat gyötörte; ha látta az élelmes tülekedők sikereit s a születés és vagyon korlátlan érvényesülését, maró gúnnyal és heves gyűlölködésse szólalt meg. Komédia és gazság az élet. A világegyetem problémáiról éppen olyan eredeti módon elmélkedett, mint amilyen elszánt életbölcselettel adott számot társadalmi és emberi szemléletéről. Mindezt egy hatalmas fantázia sokszínű megvilágításában, a meglepő képek, bizarr hasonlatok, merész jelzők pazar tömegével. Hangja hol dübörgő volt, hol halk. A színek vegyitéséhez úgy értett, mint senki más kortársai közül. Világfájdalmának panaszos hangjai megdöbbentő erővel törtek elő bölcselő költeményeiből. Nem talált vigasztalást sem a vallás igéiben, sem a tudomány tanításaiban. Fenyegető rém gyanánt állt előtte az elmulás, megreszkettették a síron-túli élet rejtelmei. Vergődő lélekkel kutatta a megoldást, de nem kapott feleletet kérdéseire.

Csupa kétség, csupa pesszimizmus. Ha tavasszal kimegy a szabad természet ölébe, eszébe jut az élet céltalansága; ha nyári éjjel a ragyogó égboltot vizsgálja, összeroskasztja az emberi értelem parányi volta; ha elérkezik az őszi lombhullás ideje, megjelenik előtte a tátongó sírgödör képe és hallja a koporsóra hulló rög tompa zuhogását. Álom az élet vagy martiromság? Nyugalom van-e a temető hantjai alatt, vagy ott is szenved az ember? Van-e Isten hát, és ha van, hol keressük? A tudomány csődöt mond az élet legnagyobb kérdéseivel szemben; csupán az boldog, aki a hit kötelén ereszkedik sírjába.

Amilyen komor bölcselő költészete, éppen olyan borús szerelmi lírája. Egy rossz útra tévedt nő alakja kísértette haláláig, a gyönyörű testű Gina emléke, s ez az ifjúkori emlék megmérgezte minden életörömét. Gina másé lett, eladta magát, de képe még egy emberöltő mulva is föl-

fölmerült az elhagyott szerelmes lelkében. Nemcsak Ginát szerette a költő ; heves vággyal közeledett más nők felé is ; de szerelmet vagy nem nyert tőlük vagy nem voltak képesek szenvedélyét kielégíteni s Gina alakja örökké visszajárt hozzá. A visszautasított imádó gyötrődését kevés költő tudja zordabb színezéssel festeni. Dühödt vágyódással ostromolja szerelmesét, perzselő vágy tüze csapkod elő strófáiból, de testi epedésében is olyan komoly, annyira meggyőzően őszinte és meglepően művészi, hogy legmerészebb erotikuma sem tesz bántó hatást. Szerelmi költeményei között alig akad egy-két derűsebb darab, legtöbbje panaszos hangú, lázban égő, sötét levegőjű költemény. A szenvedély viharából, a vágyak és emlékek hullámai közül éles körvonalakkal emelkedik ki a kacér, szívtelen, kéjvágyó asszonynak kisértő alakja, mint az érzéki gyönyörök és az erkölcsi sűlyedés szimboluma. Gyászos képzelődések űzik játékaikat a költővel, a viszonzatlan szerelem kínjai meg-megújulnak lelkében, kielégítetlen sóvárgása sehol sem talál enyhülést. Meg nem értve vergődik egy olyan nő igézete alatt, aki méltatlan lángoló szerelmére.

Vajda János költeményei sötét világnézet és földúlt érzésvilág tükrözői, de egyben olyan művészi alkotások, amelyeket nem lehet eléggé dicsérni. Lelki élete merőben elüt a mindennapiságtól. Tépelődései megindítanak, fantáziája magával ragad. Gondolatai szinte áttörik a zárt formát. Vannak problémái, melyeknek megoldását senki sem kísérelte meg költőibb módon ; vannak eszméi, melyek egyedülállók költészetünkben ; s vannak jelzői, képei és hasonlatai, melyek szertelenségük és bizarrságuk ellenére is drágakövei mélytüzű költészetének. Költeményein rajta van a rendkívüli egyéniség bélyege. Hatnak ezek még ott is, ahol a nyelv talán kevésbbé csiszolt és a verselés kevésbbé gördülékeny. Vajda János még nyelvében és verselésében is elkülönül a népies-nemzeti iskola többi költőjétől, aminthogy elődei közül is leg-

följebb ha Vörösmarty Mihályhoz és Petőfi Sándorhoz kapcsolható. Nincsen közelebbi viszonyban a külföld költőivel sem ; ezek közül talán még Byron, Victor Hugo és Leopardi stílusa áll hozzá legközelebb. S ha nem hatott is a tömegre, sem a művelt nagyközönségre, hatott néhány jeles tehetségű költő-kortársára, így Reviczky Gyulára és Komjáthy Jenőre, s hatott különösen arra az írói csoportra, melynek mozgalmát Ady Endre indította meg

Elbeszélő költeményeinek egy része a népies iskola stílusának hatását mutatja. Megénekelte, hogyan nyeri el Szent István király bujdosó rokona, Béla herceg, a lengyel király leányának kezét. (*Béla királyfi.*) Írt néhány verses mesét és népies tárgyú költői elbeszélést. (*Ábel és Aranka*, *Törzsök Jankó*, *A jávorfa regéje*, *Bojtár Bandi.*) Ezek az elbeszélő költemények a maguk idejében a népies epika java terméséhez tartoztak.

A legjobb verses regények egyikét írta meg a *Találkozások*ban. (1877.) Virányi Ernő, egy gazdag budapesti ifjú, megpillantja a Váci-utcában Etelkét, egy özvegyasszony szép leányát, megismerkedik a családdal, vőlegénye lesz Etelkének, de szerencsétlenségére találkozik Leonával, beleszeret a kacér asszonyba, párbajt vív érte s feledi jegyesét. A lelkiismeret azonban nagyon furdalja, egyre jobban vágyódik elhagyott szerelmese után s elhatározza, hogy visszatér Etelkéhez. Már késő. A hervadó szép leány, megtudván Leonával kötött viszonyát, a bűnös szerelmespár szemeláttára ugrik a Dunába s a rettenetes jelenet, a holt leány emléke, örökre földúlja a hűtlen ifjú életét. Akik szeretik egy reflexiókban gazdag lírai egyéniség költői csapongását, a szerelmi szenvedély fejlődésének és veszélyes játékainak megfigyelését, gyönyörködni fognak a költő művészetében. A jól öltözködő budapesti járdahősök rajza s az előkelő társaság léha alakjainak irónikus bemutatása szellemes ábrázoló tehetségre vall ; azok a részletek pedig, melyekben a kitanult

ledér nő hálójába került ifjú tehetetlen vergődését mutatja be, lélektani hűségükkel és költői erejükkel a legnagyobb elismerést érdemlik.

Alfréd regénye (1876) a legízzóbb levegőjű magyar elbeszélő költemény. Szinte egetverő lírai kitörések sorakoznak benne egymás mellé, váltakozva a legszeszélyesebb humorral s az önkínzás és öngúnyolás ragyogó képeivel. Alfréd, a költő, leírja az isteni Izidóra bájait ; a vállakat, melyek fehérek, mint a Kordillerák hava ; a szemöldökök sűrű feketeségét ; a hajat, mely lobogó láng. Ez a nő elviselhetetlenül szép, de megveti Alfrédot. A szegény költő megsemmisülve vánszorog haza s otthon álmot lát : megjelenik előtte a halál, kezébe adja szörnyű kaszáját és megengedi neki, hogy az emberiséget kiirtsa. Az emberek ezrei hullanak el, beköszönt a végpusztulás, bőszült vihar támad, romná lesz a földteke s az új világban együtt találja magát a költő Izidórával. A nő alszik, szivetáján egy tőrszúráshoz hasonló jegy ; s az álomnak hirtelen vége szakad. Alfréd költeményt ír a csodálatos álomról, Izidóra érdeklődéssel hallgatja, de a végén izgatottan ugrik föl, mert testén valóban megvan az a jegy s ezt, szerinte, csak gróf Kievszky Oszkár hadnagy árulhatta el alávaló lovagiatlanságból. A párbajban Alfréd leszúrja a hadnagyot, azután külföldre menekül, de Izidóra most már mindenütt nyomon kíséri. Megérteni most sem tudják egymást, kínos szerelmi játék után megvetéssel és gúnyosan fordulnak el egymástól s a szép nő eltűnik Alfréd szemei elől. A rímtelen jambusokban írt verses regény a képzeletnek olyan szilaj szárnyalását, a képeknek és hasonlatoknak olyan pazar változatosságát és a nyelvnek olyan tündöklését mutatja, hogy ebben a tekintetben kevés magyar költemény vetekedhetik vele. Drámai elevenségű részletek váltakoznak benne ragyogó leírásokkal. Izzó líraiság fűti minden sorát. Álom és való, eszményiség és pőre realizmus fonódnak benne együvé buja változatossággal. Új színek, isme-

retlen hangok, kifejezésre még soha nem jutott érzések, képek és ötletek kápráztatják az olvasót. Egy bámulatos képzelőtehetségű és ritka kifejező erejű költő alkotása ez a mű. Kétségtelenül egyik igen értékes alkotása a magyar epikának.

Vajda János irodalmi munkásságát nem méltányolta eléggé sem a közönség, sem a kritika. Földúlt érzésvilága nem vonzott olvasókat, stílusa elütött a korabeli költészet stílusától, ezért csak kevesen olvasták köteteit. Elbeszélő költeményeit is szigorú hangon bírálták. Hogy mint költő miért szorult ennyire háttérbe, ennek oka részint ellenszenves egyéni modorában rejlett, részint abban a népies-nemzeti ízlésben, mely nem tudott lelkesedéssel közeledni más költői stílushoz. Az utókor kötelessége, hogy elégtételt adjon ennek a művészi lángelmének.

KISEBB KÖLTEMÉNYEK

SIRÁMOK.

I.

Száll a hegyre barna felhő,
Zúg alatta már az erdő.
Észrevétlen nagy lehellet
Rázza a faleveleket.

Hajaszáli a vadonnak:
Hervadt levelek szállongnak,
Fecske földet-szántva röpdes,
Minden oly merengő, csöndes.

Erdő, mező, merre nézek,
Egy nehéz, bús előérzet.
Hosszu árny kisért a réten,
Szél sohajt az erdőn, mélyen . . .

Valami nagy, rejtett bánat
Fogja el az egész tájat;
Az a bánat, mit az ember
Érez és nevezni nem mer —

Az a nagy bú, amely téged
Vádol, örök nagy természet;
Mely kiégett szívvel kérdi:
Mért születni? minek élni? . . .

II.

Szól a zene, harsog
Mint diadalének . . .
El innen, el innen!
Ne őrüljek még meg.

Ne halljam azt, ami másnak
Dicsőséget hirdet ;
Nekem halált, vagy ami több :
Feledékenységet!

Oh hogy amit egykor
Oly igen szerettem,
Ami vigasztalt, most
Az is ellenségem!
Mintha ebek csaholnának,
Mire a vadállat
Sebeivel nekiront a
Legsűrűbb magánynak

Hova nem hallatszik
Semmi hír harangja,
Ebek vonítása :
Néma sivatagba
Rohanok én ; de mi haszna?
Nyugtom' nem találom ;
Mit ér, hogy nem látok embert,
Ha — magamat látom . . .

Szól a zene, harsog
Mint diadalének . . .
Én oly búsnak érzem,
Mintha temetnének ;
Mintha temetnének ifjú
Koránhunyt halottat ;
Mintha hallanám zörögni
Saját koporsómat! . . .

III.

Föltámadni, mint a felhő,
Mely az égre derülten jő,
Azután könyekre törve
Száll alá a szomju földre!

Mint a szellő bujdokolni,
Mást altatva nem nyugonni ;
Nyomoruság ablakában
Siránkozni — mindhijában ;

Megfejtetlen, mint egy álom,
Átsuhanni a világon,
Kinevetett, ismeretlen
Fájdalomtól üldözötten . . .

Ugy-e keserü egy pohár?
Itta ezt több jó bolond már!
S mind azt hitték, üdvözítnek ;
— Nekem már e hitem sincs meg!

IV.

Hova lett a nap az égrül?
Hirtelen hogy' elsötétül!
Mintha állana itélet,
Valakit kivégeznének . . .

Hideg szellő száll a fákra,
Tövig átborzadnak rája ;
Mintha hóhér keze volna,
Mely szemeiket befogja.

Halálcsöndesség az erdőn ;
Néha hull alá rezzentőn
Egy-egy levele a fáknak,
Mintha könnyet hullatnának . . .

Mit sirnának, könyeznének?
Hiszen ők virultak, éltek.
Az, hogy mostan elhervadnak,
Hogy szerettek : jele annak.

Volt bimbójuk, volt viráguk,
Szerelemnap sütött rájuk ;

Ölelkeztek a szellővel,
Susogtak az éneklővel . . .

Kétségbeesetten arcra
Hullok én is a harasztra ;
Száraz haraszt, födj el engem!
Volt nyaram, s én — nem szerettem!

V.

Mily vidám, örömtelt
A nap nyugovása!
Talán most pillant be
Abb' a szebb hazába? . . .

Fekete rom néz le
A hegy tetejéről ;
Ijesztő kisértet
A mult éjjeléből.

Ülj fel, ifju ábránd,
Arra a sugárra,
Menj el innen, menj el
Boldogabb határra . . .

Vörös az ég alja,
Szélvihar lesz holnap ;
Azok a vén romok
Mind mind leomolnak . . .

VI.

Érezem, hogy sírni fogok egykor,
Majd midőn a kihült képzelet
Együtt látja mind a boldogságot,
Amit nem birt, s mégis elveszett . . .

S ekkor, miért becseréltem minden
Igaz életkincset botoron :

A koszorút, a gúny koronáját,
Összetiprom és megátkozom!

S érezem, hogy örülök majd egykor
És hajamat tépvén, kacagok;
De e kacajon — ha volt, ki engem
Igazán szeretett — sírni fog!...

VII.

Én a borjunak megint
Paripája lettem.
Taliánország felé
Mentem mendegéltem.

Oly nehéz volt vállamon
Puska és tarisznya.
Veritékem volt a só
Sótalan marcimba'.

De szivem még nehezebb
Volt a balfelembe',
Kedvesemnek képe volt
Ebb' a kis szekrénybe.

Mindazáltal pörg a dob,
És a dobszó mellett
Csatatér és győzelem
Képein merengek.

Mint egy új Napoleon
Verem a világot;
Fejemen véres babér-
Koszorúkat látok,

Majd lecsöndesül a dob;
A hegy oldalában
Ringatón zörgő malom
Dörömböl magában.

Távolabb füves lapon
Kecskék fürge nyája,
És a kecskepásztor egy
Bogárszemü lyánka.

S mintha e kis lyány az én
Szeretőm lett volna . . .
Isten veled csatatér
Fényes koszorúja!

Golyó ide vagy oda,
Tovább nem mehettem,
A kicsiny malomba én
Legénynek szegődtem.

Feleségem lett a kis
Kecskepásztor, és én
Lettem vó'n legboldogabb
A föld kerekségén.

Megtanultam a való
Élet-bölcsességet
Megtanultam, miből áll
Boldogságod, élet!

Elfeledtem s tán azért
Birtam a világot.
Elfeledtem, ami több
A mulandóságot.

Mulandóság és világ,
Ah ezek jó népek!
Feledékenységemért
Nem is nehezteltek.

Ah de még ezek fölött
Nagyobb hatalom van:
A katona-fegyelem!
E miatt lakoltam.

Felfödöztek ; dördül a
Halálos itélet
Szerelemtől lángoló
Szivem közepének . . .

— Oly nehéz és mégis oly
Édes volt ez álom.
Valómat egy nyomorék
Kolduspképnek látom . . .

Szerelemmel halni is
Sokkal többet érhet ;
Nem szeretve senkitől
Mit ér ez az élet? . . .

VIII.

Elhallgass, mert zivatar van,
Mert alattad ing az ág?
Dalod' a vihar túlzengi.
Nem figyel, nem ismer senki,
S gúnyol a hideg világ?

Dalnokok martir-halála,
Éhhalál vár egykoron ;
És ami teremti a dalt,
Mit dalod kért, lesz-e az majd —
Szerelem — a jutalom?

— Csak dalolj! Szerelem és dal
Önmagának jutalom.
És a világ? — Majd megtapsol,
Koszorut ad — ottan ahol
Nem kérsz enni — sírodon! . . .

IX.

Mikor a nap süt az égen,
Kigyó jár a zöld levélen,

És irigyen sziszeg alant ;
Búg fölötte a vadgalamb.

Mikor nyári nap süt rátok ·
Szedjétek meg a virágot,
S élvezzétek — nem gondolva
Se tövisre, se kigyóra . . .

Elmegy a nap — melegével
Megjön a hűs őszi éjjel ;
Kigyó nem lesz a virágon,
De galamb se szól az ágon . . .!

X.

Viszonszerelem! te égből
Lelkeinkre hulló csillag!
Nem örültem, s ne örüljek
Soha égő sugaradnak? . . .

Céltalan bolyongjam én át
A sivatag életet —
Te lehullj és elenyésszél
S ne találj meg engemet?

SZERELEM ÁTKA.

I.

Én gyötrelmem, szép leányom!
Hogy te, mint a nap, olyan vagy,
Oh az való! — de nem csupán
Mivelhogy szépséged oly nagy.

A te pályafutásod is
Ahhoz olyan hasonlatos :
Szeszélyesen derüs borús,
Egynek égő, másnak fagyos.

És mint a nap, midőn fölkél,
Lenyugszik egy más világnak :
Mikor nekem föltámadtál,
Lenyugodtál — hűtlen! — másnak!

II.

Szeretlek én téged nézni,
Mikor észre nem veszed ;
Ha máson merengve, rajtam
Feledkezik el szemed,

S benne egy édes titokra
Megvillámlik az öröm . . .
Egy-egy tőr minden sugára,
S én azt szivembe töröm.

Szeretlek én téged nézni
Mikor észre nem veszed :
Hogy szivem mélyére látva
Meg ne tudd, mit érezek.

Ne tudd, hogy szerelmem olyan,
Mire nem vagy érdemes ;
Ha magam' ki kell nevetnem,
Legalább te ne nevess.

Szeretlek én téged nézni.
Oly szép lánggal ég szemed ;
Eloszlatja búmat, mint a
Nap a sötét felleget . . .

— S e szép szemek napvilága
És ez izzó tűz-ajak,
Mindezek a bitorolt kéj
Oltárán lobogtanak?! . . .

Hazudság, kaján hazudság!
Hol venné e fényt szemed?

A teremtő nem hazudhat,
Hazudnak az emberek! . . .

Én hiszek szemed tüzének,
Mely hajnalfényben ragyog.
Vagy van ember, aki most is
Megrabolja a napot? . . .

És ha mégis, és ha mégis! —
Oh, ez átkos gondolat,
Mint a villámlás az éjben
Fölriasztja a vadat,

Midőn az kétségbeesve
Szöki át a völgyeket,
De mi haszna, bárhová fut,
Ég, lobog, a rengeteg :

Úgy e gondolat szünetlen
Űzi, hajtja szivemet —
Oh hogy még enyim se voltál,
S mégis későn féltelek! . . .

Nem voltál — és nem lehetsz már
Soha enyim, jól tudom ;
Oh tudás, megátkozott fa!
Elveszett paradicsom! . . .

III.

Van-e még egy oltár, van-e még egy bálvány.
Hova térdepelvén, buzgón imádkozván,
Kétségbeesésem enyhülését várnám?

Mit én épitettem, ékes templomodat,
Ahol szinről szinre imádtam arcodat,
Haragod üszkével magad fölgyujtottad.

Ég az Isten háza magasan lobogva,
Hitszegő bélpoklos híveid csoportja
Kárörvendve nézi és egyik sem oltja.

Oh hogy az embernek, gyarló halandónak
Sarától magok az istenek sem óvnak!
Oh, hogy az égiek magok is csalódnak!

Kihozom, megmentem képed a lángokbul,
Elhajtom a füstöt fényes homlokodrul —
Oh hogy rajt' a szégyen ujra lángba borul!

Hallod-e, hallod-e kacaját azoknak,
Kik téged megcsaltak, engem megraboltak? —
Ők most téged szánnak, engemet gúnyolnak! . .

IV.

Látlak én még s látni foglak,
És szünetlen gondolok rád.
El nem válok soha tőled;
Mégis, mégis . . . Isten hozzád!

Oh nem a könyörtelen sors,
Nem a beérhetlen távol,
Nem az élet, nem a halál,
Nem az választ el egymástól . .

Van reménye a távolnak,
A halálnak van emléke:
Hit vigasztal a balsorsban . . .
— Ennek is mind vége, vége.

Mondd nekem majd, hogy enyim vagy,
Hogy szeretsz: leborulok rád
Véghetetlen fájdalommal . . .
S azt felelem: Isten hozzád!

Feltámadás van a sírban,
Újulás a természetben;
Csak az halt meg mindörökre,
Amit benned én vesztettem.

S én elhagyni mégse tudlak!
Hozzád járok és rád nézek
Szótalan és iszonyún, mint
Gyilkosára a kisértet . . .

S valami fáj mindkettőnknek:
Neked a bűn, nekem a vád.
Pásztoróra kéje helyett
Szellemóra! . . . Isten hozzád!

V.

Szeretlek, szeretlek régen,
Meg kell végre vallanom;
Szeretlek, bár téged-e, vagy
Érted a kínt? nem tudom.

Bár a hideg ész pirongat,
És kigúnyol, kinevet,
S annál hangosabban, mennél
Szentebb az, mit érezek;

Nincs ok a teremtő észben,
Égen földön hatalom,
Oly erős, mint amit érzek
Miattad, a fájdalom.

Szeretem éretted a kínt,
S viselem a gúnykacajt,
Mint a harcos a rongyot, mit
A csatagolyó szakajt.

És hiába félek tőled,
Hiába kerültelek;

Bármit tettem, végre megvan,
Miről már nem tehetek.

Mért kerülném még tovább is
Mindenhatóságodat?
Egyszer látni nem elég-e,
Hogy örökké lássalak?

Szeretlek — bár tőlem e szót
Nem fogod te hallani ;
Hogy te ezt nem értenéd meg,
Súgja nekem valami.

Amit a te szíved óhajt ;
A diadal, győzelem,
Arra elég hideg szó is —
Mit neked az érzelem!

Minek mondjam, hogy szeretlek?
Ha szived örülni tud
Hizelgőn csengőbb szavakra,
Tudva jól, hogy mind hazug? . . .

Minek mondjam, hogy szeretlek?
Jobban szánlak, érezem,
Örömiden szánakozom
Jobban, mint gyötrelmiden.

Nézz tükörbe mosolyogva,
Tekints végig magadon —
Gyönyörű vagy . . . az vagy, az vagy . . .
Oh hisz én jobban tudom.

«Szebb vagy a csillagos égnél,
Szemed oly szépen ragyog,
Tán az égből is miattad
Hullanak a csillagok . . .

Szép ajakad ingerébe
Belehal a gondolat.
Legszebb vagy a teremtésben,
Azért nincs rád hasonlat.»

Tetszenek a cifra bókok?
Ládd, mi könnyűk e szavak;
Mi sokat akarnak, mégis
Mi keveset mondanak.

Tán magam is tudnám ezt, mint
Holmi udvaronc legyek.
De nem fáj, vagy nem tudod tán,
Hogy mindez nem a tied?

Nem kérded-e meg szivedtől
Van-e benne érzelem?
Boldog vagy boldogtalan bár,
De — egy, örök szerelem?

Halaványul majd a szép arc,
Elvirágzik a tavasz;
Érzed majd, hogy amit érzünk,
Az mienk, csupán csak az . . .

De késő lesz minden immár.
Mit majd akkor érezesz,
Az a késő megbánásnak
Keserü fájdalma lesz.

S én nyugodt leszek már, mint a
Tűzhegy, mely maga mögött
Üszkeivel betemette
Mindörökre a mezőt . . .

Te előtted pedig a mult,
Mint hazajáró halott
Emelkedik rémes váddal —
Keserű lesz hallanod . . .

S egyedül léssz elhagyatva ;
Csak e vád ül le veled
Szembe . . . szörnyü számvetésre
Az elmult idők felett.

Mondja majd : a tavasz elmult,
Hol belőle a virág?
És a meleg nyár gyümölcse —
Tolvajok megrabolák?

Szeretlek . . . de van erőm rá,
Hogy ne valljam meg neked.
Ápolod te hiuságod',
Én meg — büszkeségemet.

Szép ajkad egy mosolyával
Őrültté tehetd fejem ;
De azért nevetni nem fogsz
Oktalan érzelmimen.

Az én átkom, hogy szeretlek,
Még sem olyan mostoha,
Mint e szót igaz kebelből
Meg nem hallanod — soha!

Szeretlek, mint egy szép szobrot,
Mit a lázas szenvedély
Átölel, de szerelméről
Vele sohasem beszél . . .

VI.

Mint egy szép halott élsz
Emlékezetemben,
Kit sohasem birtam,
Mégis elvesztettem.
Éjjel fönn virasztlak,
Nappal megsiratlak!

VII.

Ne huzzátok, ne huzzátok!
Nekem minden hangja átok.
Átok nekem az is, ami másnak áldás —
Legyen áldott a kéz, amely nekem sirt ás!

Virrasztok az éjszakában,
Sörétségben, némaságban.
Sötétség, némaság . . . menyországa soknak ;
Szivemben lobogó lángja a pokolnak!

Mi történhetett a nappal?
Talán soha sem lesz hajnal!
Oh ha vele volnék, talán imádkoznám,
Hogy akár a hajnal soh'se virradjon rám!

Hajnali szép édes álom —
Ideje már — légy halálom.
Ne ébredjek én föl, róla álmodozva,
Hadd vigyem el képét magammal siromba!

VIII.

Jár utánad, jár a képzelet,
Mint szivárvány után a gyerek.
Ölelő karoddal
Oly közelre látszol :
Mért vagy nekem mégis
Elérhetlen távol?

Ugy tetszel valóban énnekem,
Mint egy szép szivárvány keleten
Mely vidám derűt fest
Sötétült vidéken,
Jobb reményt elbúsult
Emberek szivében.

Jár utánad hegyen-völgyeken
Fölhevült lázongó képzetem,
S majd ha mély örvénybe
Hull alá imádód,
Tova tünsz, s hogy érted
Halt el — azt se látod!

IX.

Nem szeretlek . . . mért hazudnám,
Hitegetném magamat?
Ohajtlak, de nem szeretlek ;
És szivem majd megszakad.

Elhamvaszt miattad a vágy,
Megtébolyít a titok,
Mit nem bírok már viselni,
És ki még sem mondhatok.

Ugy szeretnélek szeretni!
De nem szabad, nem lehet :
Te nem érted, mit jelent ez :
Te e kínt nem ismered.

S ha ismernéd, kinevetnéd ;
És mint égő napsugár
Fáj, ha a még nyitva álló
Be nem forradt sebre száll :

Mosolyod ugy fájna nékem,
S volna gúnyod mosolya
Keserü, de gyógyitó ír :
Ne gyógyuljak én soha!

Oh hogy a láz, a halálos,
Midőn végkép elgyötör
— Mert utolsó amit érzünk —
Már utóbb az is gyönyör.

És van elme, amit mégis
Józan-épnek mondanak,
Rajongóbb a lázasénál,
Őrültnél oktalanabb! . . .

Jól tudom, hogy nincs a földön
Hatalom, mely betemet
Multakat és nem történtté
Teszi a történteket ;

S érezem, hogy vágyaimnak
Nincsenek reményei ;
Jövőm üres végtelenség —
S nem tudlak felejteni!

Nem szeretlek . . . édes volna
Ezt előtted mondanom ;
De mit érne? lekacagná
Szavamat a fájdalom.

És te mégse hinnéd el, hogy
Büszke lelkem e szava
Több, mint minden «szeretlek», mit
Hallani fogsz valaha.

Nem szeretlek! de ne tudd, hogy
Drága ez a diadal,
És rövid — hogy ebbe lelkem
Előbb-utóbb belehal . . .

X.

Nem tudok én semmit rólad,
Csakhogy szép vagy, szép nagyon.
Szépségedet látom én csak
Szivedet nem kutatom.

Feledem vagy nem is hallom,
Mit beszél a sokaság ;

Szép vagy, arra gondolok csak,
S a szépség tündérvilág.

Nézd az égen a borúból
Kimosolygó csillagot:
Még előbb felhő takarta,
S mégis oly szépen ragyog!

Láthatom-e ott a multat,
Hol vakító a jelen?
Gondolhatok-e jövőre,
Ha lázban szédelg fejem?

Szép vagy, azt beszéli rólad
És imád mind, aki lát;
De hogy milyen szép vagy — oh azt
Még sem tudja a világ!

Hogy mi szép vagy, azt hiszem, hogy
Én — csupán én tudhatom;
És oly édes — bár egyetlen —
Szivemnek e jutalom!...

Oh e kétszinű világ, mely
Még bűnöket emleget
Szépséged napfénye mellett —
Mi hideg, vásott lehet!...

Szegény volt örömben, és tán
Az is marad életem;
De ez alakos csoportot
Szánom én és megvetem!...

Marcangolja széjjel a vágy,
Feszítse meg szivemet —
Odaadom... de belőle
Ki nem tépi képedet...

Ne tudjak én semmit rólad,
Csak hogy szép vagy, szép nagyon;

Szépségedet lássam én csak,
Én szived' nem kutatom.

És szeretlek ismeretlen
Tégedet és a napot ;
Egyitekben sem kutatva :
Mi lakik benn, mi ragyog?

GINA EMLÉKE.

I.

Szeretsz-e te, vagy szeretél-e már —
S ha nem — szeretsz-e valaha?
Forró-é a nap keble, vagy csupán
Visszaverődő sugara?

Lehet-e az, hogy csak egyet szeress
Te, kit egész világ szeret?
Talán — talán — hisz csak az bizonyos:
Szeretni nem fogsz engemet.

Méltatlanabbat fogsz szeretni majd,
Mint ez történik rendesen ;
Ez átok az, mi végett soha nincs
Egész mennyország ide lenn . . .

Ha engemet szeretnél! — oh hisz ugy
Kijátszanád a végzetet.
Az örökkévaló is irigyel
Ilyen mulandó örömet! . . .

II.

Szeretsz-e te, vagy szeretél-e már
S ha nem — szeretsz-e valaha?

Oly pazar a fény arcodon! — s nekem
Valami súgja: nem, soha!

Sötét, de édes a tapasztalás,
Mely vigasztalja vágyamat!
Te senkit sem szeretsz — oh mert hiszen
Hideg a sziv a fény alatt...

III.

Elfogy a nap, az én napom...
Közeleg a sötét óra...
Oh ne kérdezz, mi bajom van?
Oh ne nézz most homlokomra!

Szép vagy és hatalmas — hányszor
Mondtalak mindenhatónak!
Üres bók, édes hazugság...
Menj, kerülj, hogy el ne hervadj...

Ne tudd, hogy ez óra ellen
Tehetlen minden bübájod;
Hogy van, ami nagyobb annál:
A lelkemen fekvő átok...

Ne kutass, ne nézz lelkembe...
Isten őrizzen meg attól!
Légy kacér, víg, csapodár, csak
Óvd magad a gondolattól!

Nézd a jégfelhőt az égen:
Észrevétlen hideg árnya
Halványan száll a gyanutlan
Örömben égő virágra;

Keble áthül, megrázkódik...
Alig sejti, hogy mi érte;
Ragyog a nap, ragyoghat már!
A virágnak vége... vége...

Őrizkedj a gondolattól!
Ne nézz most lelkem mélyére ;
Ha forrong, ha zúg a tűzhegy,
Vigyázz, hogy ne menj szélére . . .

Ne fürkészd baját, epéjét.
Kétségbeejt a sötétség —
Rémeitől megőrülsz, vagy
Előbb megfojt a nehéz lég.

Álmodozzál, ábrándozzál,
Szemlélődjél, csak ne kérdezz ;
Alkoss magad uj világot,
Csak ne kérdd : hogy mind miért ez?

Hull a levél, hull a csillag,
Még se fogy el, tele föld, ég ;
Mi közöd van hozzá, féreg!
Hogy mi végre teremtették?

Ne játsszál a gondolattal!
Ha bejársz e rengetegbe,
Benn egy kérdő szörnyeteg van ,
Ne kerülj — vigyázz — eleibe.

Meg nem fejti soha senki,
Amit e szörny kérdez tőled,
Bár izenkint, apródonkint
Szíja el fájó velődet.

Isten veled szép sudárfák
Andalító suhogása!
Árnyatokban volt szivemnek
Annyi édes álmodása!

Árnyatok sötétül egyre,
Közeleg az éj immáron!
Kiszenvedve, tévedésben
Fáradottan itt bevárom.

Adtál mézet, virágot is ;
Megátkozzalak-e téged,
Hogy te sem adsz ingyen semmit ;
Ernyőd ára : kigyó, méreg . . .

— Légy hiú, én gyöngyvirágom,
Légy hamis, begyes, rátartó :
Nyujtsd magasra fejecskédet,
Szökdelj, mint egy kis pillangó ;

És ne kérdezz, mit morogtam ;
Badar beszéd . . . kacagj, kérlek . . .
— Ah! ha birhatnám kis üres
Boldogságos fejecskédet!

IV.

Ver az Isten engem
Mind a két kezével,
Tüzes ostorával,
Tüzes szerelemmel.

El nem gondolhatom,
Mivel érdemeltem ;
Csak szenvedtem eddig
Ebben az életben.

Szerelem : mennyország ;
Legalább ugy mondják.
Én csak azt tudom, hogy
Nekem mártiromság.

Két szép szemefénye
A csalóka méreg ;
Olyan erős, mégis
Olyan soká éget.

Akár hogyan éget,
El-elnézegetem :

Hogyan lehet oly szép s
Mégis oly kegyetlen?

Én uram teremtőm
Ijesztenél rája ;
Tedd szivére szivem
Csak egy minutára :

Tudom, ugy hozzá ég
Egyszerre az övé :
Magad sem veszed le
Soha onnan többé!

V.

Tied a dicsőség, hatalom ;
Csak mulass emésztő kínomon.
Kegyetlen fény ragyog szemedben.
Halálra itélt rab — szerelmem.

Rab vagyok én, rab, de olyan rab,
Aki zsarnokánál szabadabb.
Enyim az igazság s szenvedés,
Tied az önkény s a büntetés.

Szenvedek, de nékem nyugtot ad
Vigasztaló csöndes öntudat.
Téged fogva tart a nagy világ
Enyim az örökkévalóság.

Összetépted az én szivemet,
A magadét el nem tépheted.
Megmarad az igaz birónak,
Szerelemért bosszuállónak!

VI.

De azért ne hidd, hogy nyugtot ad
— Oh nagyon is fáj a gondolat,

Hogy te magad, édes kedvesem,
Hogy te sem lész boldog sohasem.

Nem tudom én, hogy mit gondoljak?
Örömest látnálak boldognak,
Fájna szivem úgy is; de talán
Csak a magam baját siratnám.

Alig merem én azt mondani,
Azzal ijeszt, üldöz valami:
Boldog lesz majd egykor kebleden
Más valaki — csak te magad nem.

Legyen átkozott e sejtelem!
Mint a szív az, melyben megterem.
Szívnek, melyet bánt e gondolat,
Maga a halál csak nyugtot ad!...

VII.

Oh ha bájaidat szereted,
Szeress, kérlek, akkor engemet.
Mert hiszen legszebb vagy lelkemben,
Mint a nap a kristálytengerben.

Napvilágom, kelj föl én fölém!
Nézd magadat lelkem tűkörén,
Mint a nap a miljom habokban,
Képed ragyog minden dalomban.

— Vagy igen — csak menj az utcára,
Ismerj rá e hitvány világra;
És azután vesd meg a sarat,
Mely nem fogja föl a sugarat!

VIII.

«Légy vidám, kétségbeesve;
Maradj büszke, megalázva.

Légy hideg, ha lánggal éget
Átkos szenvedélyed láza.»

«Meg se rezzenj, ha velődbe
A féltés villámi ütnek.
Maradj józan, mikor ég föld
Táncol és forog körülted.»

«Fojtogasd el minden üdvöd',
S ha tudod, felejtsd el őket,
Mikor éjjel siránkozva
Szellemeik hozzád jőnek.»

«És örökké sírod ássad
S mégse halj meg!» Én gyötrelmem,
Mert ohajtlak, mert szeretlek,
Ezzel átkoztál meg engem? . . .

IX.

Mivel engem megátkoztál,
Viszont én megáldlak téged.
(Csak elmondom, hogy mi sors ér
Vágyaid ha mind beteltek.)

«Érjen annyi jó szerencse,
Hogy ne tudj örülni rajta.
Környékezzen oly magas fény,
Hogy szégyeld magad miatta.»

«Majd ha szived lángért lángol,
Hideg kigyó érintsen meg.
Ne gyötörjön féltés másért,
Féltsd magadat, gyúlt szivedet.»

«Láss körülted boldogságot,
S érezz gúnyt magadra benne.
Keress a multban vigaszt és
Ne találj emlékezetre.»

«Ohajts örök életet, ha
Majd jövődet halva látod» . . .
— Oh szeress! és átveszem mind
Ami ez áldásban átok! . . .

X.

Szegény öreg koldus . . .
Csak az inség tartja.
Könyörülő világ,
Könyörülj meg rajta!

Valakinek csendül
A lélekharangja.
Könyörülő Isten,
Könyörülj meg rajta.

Az én szép szeretőm
Kiadott én rajtam.
Könyörülő halál,
Könyörülj meg rajtam!

XI.

Legyek lealázva a porba,
Ottan elgyötörve, tiporva.
Akkor sem tiéd a győzelem ;
Büszkén emelem föl még fejem'.

Élj örömben, én meg bánatban ;
Kedvnek, búnak egyszer vége van.
Azt tanitják mind a vértanúk :
Halhatatlan az, ki halni tud!

XII.

Szól a zene, olyan szépen szól,
Csodálatos búból, bánatból.

Oly szomorú, mint az őszi szél.
Fogy a sugár, hull a falevél.

Honnan e bús hangok, mely tájról?
Messze, nagyon messze világból?
Fekete és gyászos üzenet,
Vége immár, vége mindennek!

Nem is szomorú már, de szilaj ;
Nem is sohajtás, de kínos jaj ;
Szivem' tépik, fejem' ingatják,
Mint a szél a fának sudarát.

Ide hamar azt a poharat!
Egyre vadabb, egyre szilajabb . . .
Majd sikoltva fölkacag, nevet —
Egybe szétveti a fejemet.

Most megint oly csöndes búsan szól,
Mintha jőne mélyből, föld alól.
Oh, de mért is marad életbe'
Aki egyszer el van temetve! . . .

XIII.

Egyszer megölelni,
Egyszer megcsókolni ;
Örökké ölelni,
Örökké csókolni!

Mit nekem e rövid
Elmulandó élet?
Örökkévalóság
Amit tőled kérek.

Kedvesem szerelmem!
Az élet mulandó —
Játsszuk ki a halált,
Az örökkévaló.

Ölelj meg, csókolj meg,
S élek beléd halva —
Örökké ölelve,
Örökké csókolva!

XIV.

Szerelem, szerelem . .
Édes ölő méreg ;

Mulandó istenség,
Halhatatlan féreg . . .

Ég vigasztalása :
Gyönyörű szivárvány ;
Teremtő láng hidja,
Rajt' a földre szállván . . .

Balzsama a sírnak,
Mely az enyészettel —
Egy perc üdve alatt
Mindent kiengesztel. —

Áldott az a szál is,
Melyet emléked sző,
Sírba koporsónkat
Szeliden eresztő.

Szerelem — örök nap,
Öröme mindennek —
Egyedül szivemben
Ostora Istennek! . . .

XV.

Mint az erdő napsugártól,
Én szemedtől meggyulladtam ;
És elégek, mint az erdő
Melynek lángja olthatatlan.

Láttatok már erdőt égni?
Oh ez ritka látvány.
Szikrafényes füstje fölszáll
Magasan, mint a szivárvány ;

És a fojtó füstborúban
Ezer a sikoltás, a jaj.
Fészke fölött vijjong, rí a
Kétségbeesett madárraj.

Oda minden, oda minden!
Annyi boldogság reménye.
Maga a nap sirathatná,
Mennyi kárt tesz örök fénye . . .

Ahol egykor a vidámság
Édes epret szedett volna,
Kérlelhetlen mérgü tűzláng
Legel a gyepen ropogva . . .

Erdő, erdő! nem marad-e
Égett fádnak egy zöld ága,
Hol egy madár eldalolja :
Átkozott a nap sugára!

Átkozott a romboló láng,
Mely nem úgy hervaszt el kéjben,
Együtt élve, ott elhalva
Virágaid mézkelyhében.

S minden önző és hiú fény,
Mely nem érez, mégis éget,
Nem érez, hogy ragyoghasson :
Legyen átkozott teveled!

Erdő, erdő! fiatal, szép,
Égő erdő, hamvadozó!
Hozzád én szivem, szerelmem,
Be hasonló, be hasonló! . . .

XVI.

Oh hagyj békét a húroknak!
Ne is érintsd ujjaiddal.
Ha velőmet meggyujtottad,
Ne éleszd a szélviharral.

A te zenéd épen átkos,
Legalább nekem magamnak.

Tán a húrok ujjod alatt
Elváltoznak, elkárhoznak . . .

Mikor a te zenéd' hallom,
Velőm ég, de szivem megfagy ;
És egy gondolat rohan meg,
Mitől úgy fáj a szegény agy.

Mert ki-utat, szót nem lel rá,
Csak ugy zsong, mint a szélhárfa.
És talán jobb! — sejtem, e szó
Vég gyászt hozna a világra.

Mintha a vén idő mélyen
Azt sóhajtaná el benne :
Elég volt már! és azután
Többé a nap föl nem kelne! . . .

XVII.

Ha szerelem nincs szivedben,
— Én a mennyről már lemondtam ;
De a föld sem ad nyugalmat,
Jobb nekem már a pokolban.

Oh, gyülölj, utálj meg engem,
Tiporj édes lábaiddal ;
Szörnyeteg az én szerelmem,
Mennykövezd le vad haraggal.

Diadalban kacagjon föl
Rá a világ, — mit én bánom!
Kívüled nem látok, hallok
Semmit, semmit a világon.

Szent György! irtsd ki ezt a sátánt,
Mely szivem lángjából támadt ;
Ne teremjen tüzes ostort
Ennek a jámbor világnak.

Nem való az én szerelmem
Sem az égbe, sem a földre,
Nincsen az teremve csöndes,
Olvadó, szelid gyönyörre.

Pallos és tűzláng kell annak,
Egyik átkos vérét ontja,
Mig a másik szünet nélkül
Megemészti sustorogva.

Gyülölj hát, — oh csak ne hagyj el!
Szemedben a pallos és tűz,
Öld vele kínért sovárgó
Szivemet, és gyötörj és űzz —

Ne hagyj itt a földi kínnak,
A közönynek, amely nékem
Utálatosb, mint minden kín
Lenn a pokol fenekében, —

S majd ha a kínzást eluntad,
Gyuladjon el szép szemedben
Az Isten gyilkos haragja —
Mert csak te ölhetsz meg engem!

XVIII.

Mikor éj van, sötét, néma —
Oh gonosz, oh szörnyü átok! —
Senki sem lát, senki nem hall,
Csak én hallok, csak én látok!

Ami van, azt látom, hallom,
De nem az fáj, nem az gyilkol.
Ami nincs, az kisért engem.
Amit izzó velőm gondol.

A pillangó szárnya rezdül,
A világ kelyhében alva.

Azt gondolom, ő sohajtott,
Gyönyörökben haldokolva . . .

És fölöttem a sötét ég
Ketté hasad, nagyot csattan.
Üt a villám egyre-másra
Vétkes, átkos gondolatban.

Megnyílik a föld alattam.
A pokol rám ölti nyelvét,
Azt a lángot, mitől ugy ég
Lélek és test, — de el nem ég.

Leggonoszabb, legfeketébb
Ördögei a pokolnak,
Kínaimhoz vad zenéül,
Szintúgy harsog, úgy kacagnak . . .

Hívok Istent, hívok embert,
De nem segít rajtam semmi.
Egy szelid hang szól a mennyből :
Higyj ! — de én nem tudok hinni . . .

— Oh mért nem mered meg a föld,
S rajta minden ugy, amint van,
Pillangó, virág maradna
Mindörökre mozdulatlan ! . . .

XIX.

Ha Istenben hinni tudnál,
Mondanám, hogy Isten áldjon ;
De az ugy sem hallgat már rám,
Mert te vagy az én bálványom.

Mit kivánjak én neked jót? —
Hogy beteljék legfőbb vágyod?
Isten őrizz! — Én tudom, hogy
Az a legsötétebb átok.

Oh, pedig áldásom fogna.
Érezem, hogy fogna rajtad.
Minden Isten meghallgatja
Áldását a haldoklónak.

Megbocsátnám, hogy hideg vagy,
Mig szivem érted elvérez ;
De hiába áldanálak :
Hogy azt érezd, ami érez.

Mégis, ha áldásom nem kell,
Vedd bucsúmat, végbucsúmat ;
Azután menj, rátapodva
A vérre, mit szivem hullat.

Majd ha egykor körülötted
Rád nevet és gúnyol a fény,
Fagyosan, mint most te engem
Akkor jussak eszedbe én.

Ha gyémántod mind elszórtad,
S megátkoztad mindazokkal,
Kik hazudták, hogy szeretnek,
Istenkáromló ajakkal :

Ha majd egykor egy igazán
Hűn szerető szivre vágyol,
S keresed, de nem mutatja
Sem a közel, sem a távol :

Akkor emlékezz rám! s jőjj el
Ahová engem temettek,
S hallgasd ott, mit suttog a fű :
Szerettelek, szerettelek.

XX.

Én nem tudom, mi lep meg néha:
A nap az égen úgy ragyog,
Mintha különös kedve volna . . .
És én oly szomorú vagyok.

Oh, pedig énnekem ilyenkor
Oly szépnek látszik a világ!
Az élet egy lánc, melynek minden
Szeme új üdvösséget ád.

S mégis . . . szeretnék leborulni,
Hogy meg ne látna senkisem;
Szeretnék sírni mint a zápor,
Oly nagyon, oly keservesen.

De a falak viszhangozhatnák,
Szél elvihetné sohajom —
S ha tán nem volna szégyen a köny,
Szégyen, gyalázat a bajom.

Megátkozottabbnak Kainnál
Az ember arca rém nekem.
Gunyos szemfényök a lángostor,
Mely űz, hajt hegyen, völgyeken,

A földet ásom körmeimmel,
Hogy belé rejtsem arcomat —
A föld alá hiába búvok,
A sírok férge is kacag.

Nincs hely az égben, nincs a földön,
Hol én kisírhatnám magam:
Tengerfenéken, levegőben
A szerelemnek hangja van.

Isten jósága, nagy kegyelme
Megtölte minden kis zugot:

A temetőfüvek tövébe
Boldog fénybogárkát dugott.

Bujdosván, keresem szünetlen,
De nem találom a helyet,
Ahol ne volna semmi, semmi,
Hogy kinevessen engemet :

Mert szerettem, nagyon szerettem
S kétségbeestem én azért,
Kiért ha meghalok bár, engem
Soha nem ismer meg, nem ért! . . .

XXI.

Szeretlek, mert oly szép szemed van,
Hogy nappal van, hol az ragyog :
Még a lelkemben sincsen éjjel,
Pedig én oly sötét vagyok.

Szeretlek, mert fölfoghatlan vagy,
Bűvös-bájos fátyol föd el ;
Szeretlek, mret olyan titok vagy,
Amiben mégis hinni kell.

Szeretlek, mert bár el nem érlek,
Tégedet látlak mindenütt :
Fűben, virágban, a harmatban,
Amelyre Isten napja süt.

Mert te vagy az Ur, te a *minden*,
Minek nevét nem nevezi,
Kit nem ismer, csak sejt a lelkem,
Mert nagy hatalmad érezi.

Téged szeretlek én, — imádlak,
Egyetlen, örökkévaló!
Oh, engedd el, ha mi bűnöm van,
Tekintsd azt bennem, ami jó.

Szeretlek én, hiszlek, remélek,
Mert nagyon büntetsz engemet,
S mert szenvedek, tűrök, hiszem, hogy
Meglátom egykor — mennyemet!

XXII.

Én nekem már nem fáj semmi,
És örömöt semmi nem ád.
Csak emléked fáj még . . . oh hogy
Örökké emlékezem rád!

Elfeledtem én már mindent.
Forog velem ez a világ,
De én nem is mozdulok, csak
Örökké emlékezem rád.

Oly homályos nekem minden,
Mint aki nehéz álmot lát,
És tünődik, ha való-e?
Örökké emlékezem rád!

Mintha erdőn járnék, éjjel;
Előlem futnának a fák,
És csak egy csillagot látnék . . .
Örökké emlékezem rád.

Néha kérdem, vagyok én még?
Álom-e ez, vagy valóság?
És tán nem is élek én már —
Csak a sírból emlékszem rád! . . .

XXIII.

Indulnak már a barna felhők,
Az ég maholnap tiszta lesz.
A nap kisüt, és örömében
Csorogva sír a házeresz.

Majd eljön a víg fecske, gólya
És föllármázzák a falut.
Majd verni kezd az erdő szíve,
Csörg a patak, szól a kakukk.

Majd jelt ad a kis dalkarmester:
A csalogány a lombokon;
És szól a dal, és égen földön
Áll a közös lakodalom.

Majd belerikkant a rigó is,
És mondja: Rajta, rajta, mind,
Siessetek szeretni, élni,
Hamar, hamar, tél lesz megint!

S majd illatoznak a virágok,
Szeretnek mind az emberek;
Szeret majd minden nyakra-főre.
A pillangók és a — legyek . . .

És ennyi szerelem, gyönyör közt
Csak búsabb számüzött leszek.
Vigasztalan nagy bánatomnak
Nem találok csöndes helyet.

XXIV.

Élő virágom, oh szerelmesem,
Immár én alszom nyugton, csöndesen
— Hogy nem tudod te, milyen édesen.

Oh, hogyha tudnád, (mért nem mondhatom!)
Mindig csak rólad s egyet álmodom,
Mindig csak egyet, — jaj, de szép nagyon!

Csöndes vidék ez. Hallom, mit a szél
Fölöttem a virágokkal beszél,
A fű is oly szép altatót zenél.

Oh én szerelmem, örök életem,
Én teneked csak azt üzenhetem:
Hogy semmi sem fáj itt már énnekem.

Nem fáj már a fejem, szivem se fáj —
Mégis, galambom, még se menj, megállj!
Tégy valamit a derekam alá.

A vér, ami szivemből kirohant,
Mikor belé ütöttem gyilkomat,
Olyan hideg az ott, ugy borzogat!

Oh az a vér azt sugja egyre még:
Hogy te megcsaltál engem! tudja ég...
Ha nem igaz, jer mosd föl azt a vért.

— Csak légy vidám, járj-kelj a nap alatt.
Légy hűtlen ott, — hisz csak egy pillanat,
Oszt — te is itt vagy már a föld alatt.

Csak azután itt légy te az enyém,
Szeretsz te itt majd engem, tudom én.
Jó híves takaró a szemfödél.

Ó jőjj, siess a tánccal odafenn.
Mi jó az álom, melyből, édesem,
Nem ébredünk fel többé sohasem!

XXV.

Eltakartam képed', mint kit elitéltem
S emlékezetemből haragom kivégzett.
Gyarló emberboszu igaz istenségen!
Hogy örökké éljen — föltámad emléked.
Hiábavalóság alakoskodásom.
Játszhatom-e hűtlent, ha szivem reped meg?
Nem, nem! Te vagy igaz, egyetlen bálványom
S én vagyok, én, aki csak téged szeretlek!

Leveszem a fátyolt ujra és örökre
Fenséges képedről — álljon az oltáron.
Amelynek forrását bűnbánat feltörte ;
Elfojtott könyeim, hulljatok immáron.
Szeretsz vagy nem szeretsz, megbocsátsz szivemnek,
Látlak-e valaha? — nem tudom, nem kérdem.
Azt se tudom, látsz-e, ahogy itt térdelek ;
Nem tudom, hallod-e : itt vagyok, megtértem!

E világ — hiuság örök csatatére! —
Zajával engem is soká fogva tartott.
Biztam magamat is forgó szerencsére.
A világ szájából véve a parancsot.
Napja elvakított! — oh én nehéz vétkem :
Nálad jobb szeretni a szátyár világot!
Hogy hiuságomnál kisebb volt szerelmem,
Kezed rá örökkön égő sebet vágott.

S mégis most, midőn már, tudom, késő minden,
Jól esik bánkódva megütnöm mellemet.
Panaszszal, kinokkal ugy teli már szivem,
Hogy uj seb fájdalma nyujt csak egy kis enyhet.
Leégett hiuság hamva homlokomon,
Szivemben aljas kéj büszke megvetése.
És ha vérem lángol : rólad gondolkozom, —
Tündért vesztve, nem kell földi ölelése!

A tömeg nevessen — akár megszakadjon! —
Megnyugtat, ha látom, hogy csak addig boldog.
Ameddig nem érti fájó gondolatom,
Ameddig csak sejt, de egészben föl nem fog.
Egyedüliségem zordon átkát higyjék
Mesének, — maradjon az titok előttök.
Ne lássák a sugárt — még megirigyelnék! —
A te emlékedet — mely engem éghez köt.

Oh mert bármi nagy is fájdalmam utánad,
Vigasztal, hogy csak én tudom, mit vesztettem ;
Hogy tündérvoltod is titok a világnak,
Hogy az való csupán az én szerelmemben.

Akármerre jársz-kelsz, csak embernek néznek. —
Imádhatja benned a föld legszebb lányát;
Imádsága egész földi nemzedéknek
Föl nem éri tündér látományom báját.

Oh maradj erős és le ne szállj a porba!
Fáj nem birhatásod, de hitem vigasztal:
Hogy rútul hizelgő hazugok csoportja,
Üres kirakványok álfénye meg nem csal.
Tekintsd, hogy eléggé meg vagyok büntetve,
S ne boszuld meg rajtam magad' — megalázva!
Feledd el sértésem, törd nemes szivedbe.
Nem éget úgy mégsem, mint bünüzlet máza.

Oh mert, bárha tündér, hogy te is csak ő vagy!
Kire mig bukás is ejt parányi mézet,
Szégyenkínja mégis férfiszivben oly nagy,
Minőt az magára maga nem tetézhet!
Vaj, mi haszna volna képed' letipornom,
Megátkozván rajt' az olthatatlan foltot?
Hogy e folt lángjától őrült homlokomon
Kacagjon, ki rajtad diadalmáskodott?!

Oh ég, véghetetlen! nap, te dicső, fényes!
Magasban szeliden, mosolygó csillagok!
Mért hogy amint létem, vágyam is nem véges?
Noha elismerem: gyarló, szegény vagyok...
E határtalan láng mardosó gyötrelmét,
Mely kétségbeesik, hogy sebére nincs ír,
Mely itt vigasztalan átkozza lételét,
Mert jogos boszúját csak gúnyolja a sír!

Ha ti oltottatok belém, halandóba
Indulatot, amely végtelen s tehetlen:
Ugy-e nem hagytok ti engem itt a porba,
Hogy siromon békén kacagjon ellenem?...
Ha követve magas fényetek intésit
Én e lomban sárban el nem tántorodtam:
Nem hagyjátok cserbe zászlótok vitézit,
Ha e földi hüvely majd lefoszlik rólam?

Ugy-e, szép csillaghad, azért vagy számtalan,
Hogy e lélek benned menhelyre találjon?
Dicsőséged, ó nap, azért homálytalan,
Hogy megaranyozd, mi folt van e világon ?.
S te nagy ég, azért vagy ugy-e véghetetlen,
Hogy ha testem sem nyer e földben nyugalma
Ahol csábitó és a hűtlen pihen :
Csontjaim hamvát is kivesd, szélylyel szórjad?

XXVI.

Oh hogy' panaszkodnak, hogy' bizalmaskodnak,
Szerencsétleneknek hogy' vallják magokat
Ezek az egyforma többi emberek.
Itten egy pohár bor, ott egy csésze kávé,
Amott egy bűnbánó, áhitatos ávé
Hogy' megenyhít fájó, gyönge szíveket!

Apró bajaikat elmondják egymásnak
Jóízün, hogy egymás szavába is vágnak,
S még vitatják : melyik baja a nagyobb?
Pedig bizonyos, hogy megvigasztalódnak,
Gyógyszerét találják az ismert bajoknak ; —
Mert magára Isten senkit nem hagyott.

Hallgatom, és látom könnyebbülésöket.
Tudja ég, hogy én nem irigyelem őket
A megenyhülésért, örömeikért.
Jól esik, ha látom ujjongni az embert,
Kit a végzet ugyis annyi bajjal megvert.
Örülök, látván, hogy egy jó percet ért.

Nem gyűlölöm én az embereket, nem, nem!
(Vajha okom volna, magam' jobb szeretnem.
Ám erről már sem ég, sem föld nem tehet.)
De miért tagadnám — balgatagság volna —
Hogy a mások annyi apró baja-búja
Az, mit tőlök mégis úgy irígyelek.

Azok a fádjalmak, a kinszenvedések,
Miket földi sorsuk sziveikbe vésett,
Azok a nagy s mégis szokott panaszok
Melyeket bús szivök enyhe siralmával,
Könyeik áldásos nagy ajándékával
Keblökön ringatnak, oh azok, azok.

Melyeket lelkemmel szomjazok s ha hallok,
Gondolom magamban : mi parányi bajok!
Milyen keserédes, jótékony sebek!
Különböző, mégis mind rokon egymással,
Megenyhithető egy kis vigasztalással,
Vagy egy-két kapa föld alatt beheged.

Oh mind, mind e testvér kínok szövetsége
Kárhozott szivemben ha pokolt cserélne
Azzal, ami ottan testvértelenül,
Vigasztalhatlanság bizonyosságával,
Zordon egyetlenség szörnyeteg átkával
Örökös tanyát vert egyes-egyedül ;

Teremtőjét magát kacagván szünetlen
Mért hogy ellenében még az is tehetlen,
Mert a már megtörtént nemmé nem lehet . . .
Ha, mit lehetlennek hiszek, ez üdv érne :
Borulnék az első ember kebelére,
Mondván : bajom társa, szenvedek veled . . .

Halld az én panaszom, mondd el a tiédet,
Értem én is, te is az enyimet érted ;
Folyjanak hát egybe rokon könyeink.
Higyjük a szent multat, szeressük a jelent,
Reméljük a jövőt, imádjuk az Istent,
S haljunk meg nyugodtan, ha enyészet int . . .

— Ah, de min nem igy van, s nem is lehet soha.
Mint két különböző égi test lakója
Élve egymással nem ölelkezhetik :

Ugy választja ketté az embervilágot
Közöttem iszonyú változhatlan átok,
Melyen semmi égi erő nem segít.

Mert e nagy világon mindennek van mása,
Bujdosó üstökös csillagnak van társa;
Még egy gondolat sincs páratlan, tudom;
Társtalan, magában, egyes egyetlenben
Csak két dolog van a szörnyü mindenségben:
Az egy örök Isten, — s az én bánatom! . . .

XXVII

Sokat gyötörtél, öltél engem,
S én csak nagyon szerettelek.
Halálos a tőröd szivemben,
Mit vértanudként viselek.

Egyetlen zsarnok, szép, dicső vagy,
Kit imádnak alattvalók.
Te ünnepelt, mindenható, nagy,
S én csak szegény hived vagyok.

Dicsőségednek mása nincsen.
Te uralkodol egyedül.
Egy nézésedre hódol minden
Kész örömest, föltétlenül.

Hiába verseng veled a nap,
És pazarol fényt, meleget;
Holt rétegen uralkodik csak;
Te szellemek, élők felett.

Te szép vagy, édes, mondhatatlan;
Imádott, szeretett, csodált.
És mégis — Istenem! — magamban,
Ha nézek elmerengve rád:

Mint fáklyaillat temetőből,
Egy gondolat mély gyászba von.
Megered rá a köny szememből,
S én szánni kezdelek nagyon.

Mindent felejtek ; megbocsátom,
Hogy elhamvasztod szivemet ;
Ah, mert hiszen mi az én átkom,
Ha képzelem a tiedet?!

Nem is nekem ; — a legdicsőbbnek,
A legnagyobbnak végzete ·
Bukása magas isteneknek
Nem oly siralmas, fekete . . .

Mert semmi sem mulandó, minden
Csak ismétlés, elváltozás.
Mi jó, nemes, föntartja itt lenn
Emlékezés, föltámadás.

Mi vagyok én te hozzád képest?
Mi szegények e dalok itt!
Hogy' irhatnék rólad tökélyest,
Kit ragyogásod elvakít?

S mégis, ha nálamnál is gyarlóbb,
Dicsőit majdan a tömeg,
S mig koporsómat dulják pondrók,
Kimélik rimelményimet.

Mindennek, ami itt remek volt,
Emléke, nyoma fönnmarad.
Ki mi nagyot tett, szépet gondolt,
Örökké él, mert egyre hat.

Maga a rosz, selejtes földben,
Kiirthatlan, mint a tarack,
Istenről, ördögről, eszményben
A rege képeket maraszt.

Örökre, végkép, menthetetlen
Te mulsz el egyedül magad,
A halhatatlan egyetemben
Mindent fölérő áldozat!

Tán mert irígyed e tárgy-limlom,
A nap legforróbb sugarát,
Fehér arcát a szende liljom,
A rózsa tündér illatát —

Mind követelik vissza tőled,
És vissza kell adnod nekik.
Az ellened lázongó földnek
Zsákmányul trónod elesik.

Hódító szépséged csodája
Még rajtad, élőn, elenyész.
Arcod tündöklő szinpompája
Végkép, örökre odavész.

Hóhér idő, ádáz kezével,
Letörli ajkad bíborát.
Bepókhálózza csuf redővel
Fölséges arcod himporát.

Szépséged oltárából, melyhez
A dicsőség hódolni járt,
Gyászával intő pelengér lesz
— Számodra, újabb ifjuság!

Mind, ami égi egyezményben
Benned remekké egyesül,
Eloszlik, mint felhő az égen,
Örökre föllelhetlenül.

Ledőlt bár, él a képzeletben
Kartágo, fényes Ílion;
Csak szépségedről nem marad fenn
Megközelítő fogalom!

Shakspere, Homér lángszellemének
Kincsei örökkévalók.
Olcsóság : élik ezredévek,
Használják embermilliók.

Csak bűbájod, mi mindezeknél
Valódibb, édesb, istenibb :
Tünékenyebb, semmibb a szélnél,
Mely elhal, alig születik.

Halhatlanság, haszontalanság ;
Ne tudna rólam senkisem,
Csak szemeidet ragyogtatnád
Odább egy perccel, édesem!

Ó szörnyű törvény, gyászitélet!
Mit senki nem kerülhet el.
Hogy itt születni oly nagy vétek,
Miért mindennek halni kell.

Hogy az idő szemed lángjától
Nem ifjodik egyszerre meg ;
El nem feledkezik magáról,
S nem örökíti kellemed'!

Hogy Isten, alkotód, ki benned
Fölülmulá egyszer magát,
Nem szán megsemmisítni téged,
S nem osztja véled trónusát!

— Oh csak gyötörj, csak uralkodjál,
Meríts ki minden örömöt.
Feledj, élj, csak ne gondolkozzál,
Soha se lásd meg gyász jövőd'.

Tépd a virágot és tipord el,
Hisz uj tavaszra kivirul!
Játszszál sohajjal és könyekkel,
Mind csak kéjért cserébe hull.

Ne szánd e korcs, önző világot ;
Marcangolj emberszíveket.
Nevetik a mulandóságot,
Hervadni látván tégedet!

Minden bünös, hibás e földön,
És semmi sem lakol meg itt.
Mert hogy te elmulsz mindörökkön,
Eltörlöd a lét bűneit.

És nem marad fenn semmi rólad,
Csak dalomban eszméd, neved.
De, mint az Istent, föl nem fognak,
S imádnak bár, nem értenek.

Elmulsz, eláradsz a mindenben.
Csillagba, napba visszatérsz.
Majd látni fogunk részeidben ;
Egészben, ah, többé nem élsz . . . !

S müvészet, képzelet tehetlen,
Hogy örökítse alakod.
Ki festené való szinekben
Verőfényével a napot?

Megosztozik majd ég föld rajtad,
És szebb lesz, ifjabb a világ.
Hőbb a sugár, fénylőbb a harmat,
Illatosabb lesz a virág.

S csak sejtenek majd téged abban,
Midőn már én is hamvadok ;
Mig szemed fénye szép csillagban
Siromra sírva mosolyog . . .

XXVIII.

Mintha örvény fölött járnék,
Vagy elfödne sötét árnyék ;

Engem végig beborulva
Haragosan villámolna ;
Virágok és falevelek
Ijedtökben reszketnének ;
Rám fekete felhők közül,
Űzve gonosz sejtelemtül,
Integetve, esdekelve
Rémült angyalarc meredne ;
És azonban ember, állat
Szédelegve futosnának,
Kézkulcsolva, nyöszörögve ;
Távol orkán már hörögne ;
Iszonyú nagyot csattanva
Az égbolt ketté hasadna,
S hullana a kénkőzápor . . .
Ah pokolkín-kéjes mámor!
És én ezt mind, mind átérzem,
Valahányszor rád emlékszem . . .

Mégis mindig rád emlékszem!

XXIX.

Találkozunk majd még mi jókor,
Még ide lenn a földön, sokszor.

Ha majd virrasztva őszi éjen,
Hallsz lépteket a falevélen,
Holott alaktalan bus árnyak
— Sír rabjai — sötéten járnak ;
Lombkarjai a gyászfüzeknek
Feléd hivólag integetnek ;
Ásítozó sötét odúkból
Kelő nehéz, fojtó illattól
A rózsa, liliom megcsapva
Szomoruan fejét lehajtja ;
A nagy, döbbentő némaságból
Hozzád rejtelmes szellemhang szól,

S merengve, ringva bús sejtésen,
Gondolsz magast, érezve mélyen ;

Ha végre hosszu vándorlásból,
Éjfél után, sötét borúból,
Nagy tarjagos felhőknek ormán,
Mint fehér szűz a zárda tornyán
Előjön a hold, a meg-megállva,
Merengve néz a keresztfákra,
Mint csöndes őrült, ki andalgva
Magához jő egy pillanatra,
És széttekintvén, amit lát, hall,
Lelkét betölti borzalommal ;
Elméje, sebtelt szive fájdul,
És könye sűrűn megered, hull,
Hull egy hideg fehér halottra,
Mint holdsugár a sirszoborra ;

Aztán nem tudni merről és hol
Valami régi, régi dal szól,
Cseng-bong agyadban és szivedben,
Talán csak úgy az emlékedben . . .
És tépelődöl, hogy mi nóta?
De egyre távozik, halódva,
Mint búcsuének a tengerben ;
És csak azt érzed a szivedben,
És mind azt sugja vándor felhő,
Hogy ami elmult, vissza nem jő :

Majd éjfelenkint, ilyen percben,
Látsz megjelenni közeledben,
Merengve, emlékezve, szótlan,
A messze multba varázsoltan ;
S én majdan ujra elmélyedve
Az egykor gyilkos szép szemekbe,
Hol máskor a dölyf lángja égett,
Ott majd csalódott büszkeséged
S egy késő gondolatfény csillog,
És ajkadon lebeg, hogy elmondd ;

S holdfénykarod kitárva indulsz,
De szived oly nehéz, aláhuz,
Alá, alásülyedve lassan,
Ahol csöndes, hideg sötét van . . .

Mert letelik a szellemóra —
Le, vissza! le a koporsóba!

XXX.

HÚSZ ÉV MULVA.

(Gina emlékkönyvébe.)

Mint a Montblanc csucsán a jég,
Minek nem árt se nap, se szél,
Csöndes szivem többé nem ég;
Nem bántja újabb szenvedély.

Körültem csillagmiriád
Versenyt kacérkodik, ragyog,
Fejemre szórja sugarát;
Azért még föl nem olvadok.

De néha csöndes éjszakán
Elálmodozva, egyedül —
Mult ifjuság tündér taván
Hattyúi képed fölmerül.

És ekkor még szivem kigyúl,
Mint hosszu téli éjjelen
Montblanc örök hava, ha túl
A fölkelő nap megjelen . . .

VEGYES KÖLTEMÉNYEK

A VIRRASZTÓK.

Itt a nagy halott előttünk,
Kiterítve mereven.
A hideg, a téli éjben,
Csillagoltó sötétségben
Mi vagyunk még éberen.

A sirásban elfáradt már
Valamennyi jó rokon.
Talán mi se volnánk ébren,
Hanem mert a torban éhen,
Rágódunk a csontokon.

A csontokon sem rágódnánk,
De hát — ez a kenyerünk.
Nem maradt ránk dús örökség;
Fizet minket a nemzetség,
Ha sirunk, énekelünk.

Már maholnap ez se kell majd.
«Elég volt a gyász, a dal.
Ami megholt, föl nem támad.
Haszontalan minden bánat!
Haj rá étel, dal, ital!»

Ilyen szelet hallunk is már.
Ki legtöbbet örökölt,
Annak van a legjobb kedve;
Ott van a mult elfeledve,
És eladva az a föld,

Hol pihennek a nagy ősök,
Kik szerezték vérökön
Azt is, amin ők mulatnak . . .
Idegenek jól aratnak
Vérben ázott térökön.

Ők alusznak szépen, mélyen ;
Ébren már csak mi vagyunk.
Ők alusznak s nem álmodnak ;
Mi virrasztunk ébren, haj csak
Ébren is mi — álmodunk.

Álmodunk mi hihetetlent,
El se merjük mondani.
A holt szeme félig nyitva ;
Hátha meg nem volna halva,
S lehetne még valami . . .

A nagy tenger éjszakába
Ki-kinézünk olykoron.
Mert nem tudjuk, hány az óra,
Hallgatunk a kakasszóra,
Merengünk egy csillagon.

Jó reménnyel, vak reménnyel,
Hogy ha megvirradna már!
De a hajnal csak nem pirkad,
S amit látunk, az se csillag ;
Bolygó fény, vagy fénybogár!

És csak oly csöndes ne volna!
De ez ugy fojt, ugy ijeszt . . .
Dalunk is már egyre fárad,
Alig ad még bátorságot . . .
Égen földön semmi nesz . . .

Szempillánk is csuklik immár . . .
S ha az álom elnyomott,
S mi is alszunk, boldog Isten!
Akkor aztán késő minden —
Mozdulhat a tetszhalott! . . .

KESERŰ ÓRÁBAN.

Én sem éltem egészen hiába :
Fáztam és koplaltam eleget.
Szenvedésim nyomorú dijába
Szánakoztak rajtam emberek.
Nem maradtam adósuk magam sem :
Szerettem e szánó tömeget.
És mivelhogy nem volt egyebem :
Oda adtam érte lelkemet.

No de egyet fordult a kerék.
Lett gunyám, megevő falatom.
Bezzeg ölt kiált a csőcselék,
Fölakad a kenyér torkomon.
Akik előbb szerettek, hajgálnak
Kövekkel . . . És már most mit tegyek?
Legjobb lesz tán, ha a kutyáknak
Vetem e panaszos kenyeret?!

HAJÓTÖRÖTTEK.

Egy búborékkal kevesebb
Az örök semmi tengerén.
A sir egy lábbal közelebb,
És távolabb egy szép remény.
Álljunk meg egy kissé, barátim,
E zárt sziget mentében itt ;
Nézzünk be jól a végtelenbe :
Nincs egy hajó, mely közelít?

Az ég borult, s szél még se leng ;
Az ég villámlik szárazon ;
Ha üt, nem hallja senkisem ;
Mézharmat csillog a gazon.

A habok oly halkan susognak,
Mint a haldoklók ajkai,
Kik jobb világ titkába látnak,
De nem birják kimondani.

Mentő hajót várjunk-e még,
Ha durva szirtbe ütközött?
Választanánk — ha nincs egyéb —
Halál és őrület között?
Oh a vihar, mely összetört, széjjelszórt,
Kerülne vissza legalább,
És ölne el szépen, dicsőn, mig
Nem őrjit meg a némaság!

De nincs remény, de semmi jel!
Biztatnak még bátor szivek,
De már magok se hiszik el.
Mindegyre fogynak a hivek.
Nincs mért keressen föl a kalmár,
S rablócsapat ha ránk talál,
Csak rabul vinne: ami ránk vár,
Koldus halála — éhhalál!

Idő mulik, nap áldozik,
S szép ifjuságunk oda van.
Iszap beföd, viz elborít
És elenyészünk nyomtalan.
Ajk nem mesél, s mit írna föl könyv?
Hogy vérünk is volt — hamu lett —
Ah a bitó is szebb, hisz arról
Valaki még példát vehet!...

WASHINGTON.

Háboru van Amerika földjén.
Két hires nép: angol s francia
A népeket koncokul tekintők,
Szokás szerint marakodnak rajta.

Megesküszik Amerika népe,
Hogy szabad lesz, bármi legyen ára.
Megválasztják Washingtont vezérül,
S szót fogad honának jó polgára.

Áll a harc, s az együgyű szerencse
A zsarnok-erőre mosolyog.
Nemes harag s szégyen futja végig
Az ifju vitéz tábornokot.
Be akar rohanni a halálba,
De föltartja néhány jó barátja,
S szót fogad, — mert népe úgy akarja —
Amerika legnemesb polgára.

És mig a tél sötét fátyolával
Elaltatta ellenségeit,
Ő szent buzgalommal készítette
Győzelemre elszánt hőseit.
És mire a szép tavasz megtermé
A koszorut győztes homlokára,
Amerika szabad volt! — Legyőzte
Zsarnokait legnagyobb polgára.

S elnökéül a szabad hazának
Megválasztják polgártársai.
Kétszer elfogadta ; harmadízben
Nem találták őt barátjai.
«A hazának gazdálkodni is kell
S fölépitni, mit ledúlt csatája.»
S szántott-vetett, épitett békében
Amerika legnagyobb polgára.

— Ezerhétszáz kilencven kilencben,
Bevégzendő a nagy századot,
«Fáradt vagyok» — gondolá magában —
«Itt a perc meghalni», és nyugodt
Elégülten saját két kezével
Elsötétült szemeit lezárta,
S meghalt, rá se gondolván, hogy ő volt
Amerika legnagyobb polgára!

LUZITÁN DAL.

(Midőn vezéreik a rómaiaknak meghódoltak.)

Hazám, hazám, minő uton jársz?
Mit tartsak immár felüled?
Szeresselek-e ezután is?
Megengedi a becsület?

Szerettelek gyász-napjaidban,
Amig szerencsétlen valál.
El nem riasztott oldaladtól,
Bár rémitett börtön, halál.

Szegény valál bár, koldus és rab,
De bár maradtál volna az;
Szenvedtünk volna még tovább is,
Nem jött ajkunkra vád, panasz.

Mert ami szint' oly drága, mint te,
Mi szentebb még tán, mint magad,
Mi nélkül hitvány rongy az élet,
S haszontalan minden javad:

Megvolt egy kincsed, egy jutalmad,
Egy csodatévő bűvszered,
Mi ismét mindent helyrehozhat,
Mikor már minden elveszett.

Becsűleted' — e legfőbb kincsed',
Mit vissza nem hoz semmi sem! —
Eszeveszetten odadobtad
A szabadulás perciben!

Legjobbjaid hiába kértek,
Hogy várakozz' még keveset:
«Nincs veszve semmi sors alatt az,
Ki soha el nem csüggedett».

Nem hű fiaid hagytak cserbe,
Te hagytad cserbe azokat.
Ellökted őket, s felölelted,
Akik szerezték gyászodat.

És elcserélted özvegy fátylad',
Mit tisztelet, dics övezett,
A mennyezettel, haj! ahonnan
Elköltözött a becsület . . .!

— Oh én hazám, boldogtalan hon!
Bukott hölgy, eltévedt anya!
Hősök szülője, elkerített
A sok hazudozó banya!

A keblet, mely tejével táplált,
Fertőzi undok idegen;
S ne fussak a födél alól, mely
Szégyent, gyalázatot terem!?

— — — — — — — —

Oh én hazám, minő uton jársz,
Mit tartsak immár felüled?
Szeresselek-e ezután is? . . .
Megengedi a becsület? . . .

BÚCSU.

Az itélet szól a tornyon:
Üt az óra, fönn a horgony;
Menni kell — Isten veled.

Utójára most csókollak . . .
Oh hogy most érzem, tudom csak,
Mennyire szerettelek!

Néma ajkad oly beszédes,
Sohase volt olyan édes;
Olyan édes — és úgy fáj!

Elhagyom én e vidéket ;
De el nem föd soha téged,
Nincsen az a messze táj!

A hajón a könnyü podgyász,
A szivemen a nehéz gyász,
Az égen sötét ború.

Most csöngetnek utójára —
Az itélet trombitája
Nem lehet oly szomorú!

JÓ BARÁTOK.

Jó barátok voltak mindig,
Maradtak is úgy a sírig.
Két evője egy falatnak.
Együtt éltek, együtt haltak . . .

Sok dicsőség napsugára
Szállt a bátor bajnokpárra.
Két fiatal sas a napban
Száll magasan, magasabban.

Egy a másikat hirére
El-elhagyta, meg elérte ;
Nem irígyelték meg egymást,
Jó barátok voltak folyvást.

Hol egyik ért, hol a másik
A vivott vár kapujáig.
Visszajöttek érdemjellel,
Mellen égő piros sebbel.

Egyszer átrohan az egyik
S a kapunál összeesik.
Rokon nép van a városban,
A kapunál összerobban . . .

Tesz nagy esküt s összefogva
Az őrséget lekoncolja . . .
Szabad a vár, nép és sereg
Diadalban ölelkeznek . . .

Szép leányok fölemelik.
Puha karjaikba veszik
Kemény testét a halottnak,
Sebeire csókot nyomnak.

Koszorút tesznek fejére
És úgy viszik térről térre ;
Vére közé sebeibül
Szép leányok könnye vegyül . . .

Hangzik a diadalének
Az elesett hős testvérnek :
Éljen a megszabadító!
Olyan eget hasogató . . .

Jó barát, ki vele küzdött,
Haldokol a többi között.
Neki válik a halálnak,
De neki nem sebek fájnak.

«Isten veled, Isten veled!
Soha se voltam irigyed . . .
Nem voltam az, jó barátom,
Az leszek a más világon! . . .»

A TERMÉSZETBŐL.

Lányszív, ha sok a búja, megreped ;
Hős férfié utóbb kővé mered.

Mely szikrává törik, mint a koha,
De meg nem lágyul az többé soha.

Villámot hány az ég, majd megszakad ;
A kemény kőszirt állja — és kacag.

Hadd üsse, rontsa, — fáradjon bele
Az istennyila — nem gondol vele!

Égesse le a kopár ormokat,
Ugy sem terem többé virágokat!

Ne is kimélje dacos homlokát,
Nem kér kegyelmet tőle, — ő sem ád!

Mert bárha nincs többé öröme, búja :
Van olthatatlan, égető boszúja,

Mit magzatkint rejt, éleszt minden órán
Mélységes méhében, miként a volkán . . .

— Jaj akkor néktek, ellenségei,
Ti környékének pára gőzei!

Kik gyülekezve a felhősereg
Hadában villámokká lettetek,

A védtelenre lerohantatok,
S fölötte állnak palotáitok.

Üszökbe, lángba borul majd a nap,
Egyszerre a tűzláva mind kicsap, —

Alattatok meging, reped a föld,
S ha majd a rémület megint kiölt :

Csontjaitok' rakásra égeti,
S sirjaitokat is betemeti!

VIZSEGRÁDON.

(Emlékezés Zách Klárára.)

Erre vitték, itt a könnye,
Mit hullajta kemény kőre.
Nem lehet-e letörülni,
Itt marad-e mindörökre?!

És mi leng amott a szélben?
Ékes fürtje, haja szála . . .
Úgy viódik vele a szél —
Hogy kitépje, de hiába!

Kitekerte rég a tölgyet,
Tornyot, falat romba döntött.
És nem birja elragadni
Ezt a vérre száradt fürtöt.

Rászakad a terhes felhő,
Mint a zápor, hull a villám,
Gyújt a kénkő, ragad az ár;
Minden pusztúl, fogy a sziklán.

Csak e fürt nem vész el onnan,
Meg az a szép piros szalag,
Hófehér mell piros vére,
Merre a kiséret haladt.

És nem alszik meg az a vér
Feketére soha, soha!
Oly rivó piros maiglan
Mintha most is egyre folyna.

Megorgyilkolt szűz szemérem,
Vére az ott, szégyen lángja
Örök néma panaszával
Az itéletnapot várva.

És nem vár hiába, oh nem.
Lesz itélet, nagy itélet,
Jertek ide hallgatózni
S hinni, hogyha nem hinnétek.

Éjjel, mikor alva jár a
Hold a felhőtornyos égen,
És a föld ugy hallgat, mintha
Féltené őt minden lépten :

Tulvilági némaságban
Integetnek a bús árnyak,
Mintha valami tilalmas
Nehéz titkot ringatnának.

Nyögnek a fák, reng a felhő,
Sötét száju barlang mormol
Nehéz rémes álma közben
Kisértő véres napokról.

— — — — — — — —
— — — — — — — —
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Hallgat a szél, és a várnak
Vaskapuja mégis csattog,
Eszeveszett öreg ember
Vagdalja belé a kardot.

És hörögve szórja átkát,
Mire gúnyosan kacagnak,
Az erőszak emlékeül
Maig álló délceg falak.

Délcegek, pedig hiába!
Fogott mégis a sok átok,
Oda van a hatalom, fény —
Oda vannak a királyok.

Oda vannak mindörökre,
És most minden olyan néma,
Csak a mélyből egy sohajtás,
Egy nyögés hallatszik néha.

Valami nagy fájdalom van
Ide élve eltemetve,
Amit el nem fojthat a sír
Örök halma, sötétsége.

Van itt bánat, van itt átok,
S egy megátkozott reménység,
Mely a vastag éjben egyre
Hiteget, hogy megvirrad még.

Szikla, szikla, büszke szikla!
Minek állsz te, mire vársz még?
Oh ha neked lettem volna,
Elsülyedtem volna már rég!

Fejemen a Duna árja
Összecsapott volna régen!
Vagy haragos homlokomat
Szétszakítná a düh, szégyen.

Volna arcom, mint a tied,
Volna bár oly kemény márvány,
Az egek villámesőjét
Csak nevetném, csak kacagnám.

De a szégyen, a gyalázat
Szeplőit el nem viselném,
Dicstelen, de szenytelenül
Alunnám a Duna medrén . . .

— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

A BEDUIN.

Néma sikon jár a beduin,
Szivében is olyan néma kín.

Néma és tán határtalanabb,
Mint maga a szörnyü sivatag.

Arca merő tiszta becsület ;
Vajh mi bánthat ily nemes szivet?

Tán, hogy olyan árva, társtalan,
Ily vadonban igy magába van?

Kérdjük tőle : ember, jó barát,
Mért sanyargod e rideg hazát?

Mért kerülnöd társas életet,
Szerető családot, tűzhelyet?

Nézd, e tiszta szem hogy' elborul,
E szelid arc hogy' elkomorul :

«Városokban békót hordanak,
— De a puszta örökké szabad.»

«Nemes férfiú, felebarát :
Béketürők nyernek koronát ;

Szenvedőkkel tűr a szenvedő,
Változik és fordul az idő . . .» —

«Türelem, vigasztaló panasz,
Gyáva lelkek keritője az.

Tűrjön aki tűrhet frank urat,
De az szolga volt és az marad.»

Beduin, véged van, fuss, amott
Közelitnek győztes lovagok.

Egész dárdaerdő vesz körül,
Mi haszna vagy bátrabb — egyedül?

«Egy lábig kiöltük törzsödet,
Add meg magad, vesd el tőrödet.»

Már e szóra szóval nem felel,
Életét olcsón nem adja el.

Nyelve helyett kardja válaszol,
S olvashatni holt vonásiról :

Hogy ha nyerne száz új életet,
Mind a százszor ekként halna meg.

MIT KONGNAK-BONGNAK A HARANGOK?

Ahogy egyszer Istajerben
Üldözötten bujdokolván,
Egy kis völgyi érnek partján,
Szűk bujóska gyalogúton
Mendegélek egymagamban —
Képzelegve szép hazámnak
Istenáldott hegyvölgyéről,
Átokvert sok jó fiáról : —
Hát egyszerre kétfelölről,
Gondolom, hogy azokból a
Nagy fekete vashegyekből,
Megszólalnak láthatatlan,
Földalatti bús harangok,
Zúgva búgva szomorúan ;
Olyanformán, csakhogy annál
Még százszorta szomorúbban,

Mint az a siralomének,
Mit keserves töredelmes
Búcsujáró nép zokogva
Énekel, hogy közbeközbe
A kereszt is hajladoz rá!
A vezeklő gyászos hangok
Mint hömpölygő árhullámok
Az egész, mély, széles völgyet
Elöntötték bús panasszal;
S mint a délibáb a puszták
Szőke falvait, tanyáit:
Nagy siránkozásaikkal
Fölvették a tornyos várost,
Mely mögöttem kék távolban
A hullámzó hangok árján
Láthatólag ringatózott.
Engem is megállitottak,
És levertek lábaimról.
Ismeretlen bútól-gondtól
Megnehezült szivvel-fővel
Leborultam, hallgatóztam;
Lelkem égnek ajánlottam,
S addig vártam, mig kivártam,
Megértettem, megtanultam:
Mit beszélnek, oly búsan mit
Kongnak-bongnak a harangok.

A legöregebbik (szinte
Látom, ahogy' csóválgatta
Ágas bogas koronával
Koronázott ősz fejét,) így
Panaszkodott, kihalló
Mély, hatalmas, dörgő hangján:

«Ős Budában, Istambulban,
Perzsiában, Egyiptomban,
Fekete- és Holt-tengerben,
Hegyen völgyön pusztaságon,
Palotákban és kunyhókban,

Merre nap kél, csillag fénylik:
Én mindenható úr voltam.
Embereknek állatoknak,
Katonáknak és papoknak,
Fünek-fának parancsoltam;
Szempillantásomra földet-
Ingató hadak forogtak,
S rohantak biztos halálnak.
Haragomnak félvilágot
Végigérő ostorától
Rettegett és porba omlott
Nap alatti minden népség.
Hajh! nagyon elbizakodtam.
Urat, Istent nem ösmertem,
A halálra nem gondoltam.
Oh hivalkodó, romolt szív,
Földi gyarló véges elme!
A kerek földet ki bírtam,
Mint nadály, a vérét szíttam,
Mikor épen teli töltem,
Ugy lehulltam, ugy leestem.
Átkozott a lelkem, testem.
Vagyok most temetve mélyen,
Naptalan, kétségbeejtő
Véghetetlen hosszu éjben,
Lesve, várva az arkangyal
Tárogatójának hangját,
Melyre meghasad majd e föld,
És kiszór a napvilágra,
Az utolsó itéletre;
Meglehet: az örök lángra.
Ah, mi jó lesz benne égni;
Megszenvedni, meglakolni,
A gonosztól megtisztulni.
Hajh, csak jőne, jőne már el
«Az nap, nagy haragnak napja» —
Büntetéssel, jutalommal,
Mennyországgal és pokollal —
Csak e lassu porladásnak,

Forgó, fájó zsibbadásnak,
Lenne egyszer vége, vége.»

A közepső férfi-hangon
Közbe-közbe ilyeténkép
Bánkodott gyorsabb beszéddel.
«O juventus, ventus, ventus!
Dicsőség a magasságban
A mindenható Istennek!
Én vagyok a nagy világfi,
Ki hajamat illatoztam,
Mandolatóban fürödtem,
Orcáimra hust kötöztem.
Tépett rózsapárnán háltam.
«Mi atyánk»-ot elfeledtem.
Ártatlanságot vadászva
Félvilágot befutottam.
Milliom meg milliókat
Szűz ajakra elcsókoltam.
Ezer éjet áttáncoltam,
Annyi napot átaludtam ;
És egyebet sem miveltem
Csak sziveket repesztettem ;
Ezreket koldussá tettem ;
Kórodákat, tébolydákat
Gyámolíték, népesíték.
És ugyancsak jól siettem :
Husz éves koromba lettem
Ifju vénné, élő holttá.
Azután eszemre tértem,
Jót mivelni igyekeztem.
A világnak adtam volna
Szivemet — ha meg lett volna.
De kiégett már egészen,
Még a hamva is hideg lett.
Csak az agyvelőm maradt meg.
S benne az emlékezésnek
S öntudatnak irthatatlan
Férge őröl e napiglan,

Örökké, mig vége nem lesz
E világnak . . . Rázom, rázom,
De hiába ; nem hasad meg,
S egyre zúg belőle a kín, —
Hogy kihallik mély siromból,
S jajja fönn kisért a földön ;
De az emberek nem értik,
Vagy csak épen nem akarják.
Mert ahogy az érkezőktől
Hallom, ott künn, emberek közt
Kárhozatos életemnek
Követői szaporodnak.
Jaj azoknak, jaj azoknak.»

Erre, mintha más toronyból
Szólott volna egy szelídebb
Érzelemdús hang imígyen :

«Mit beszéltek, panaszoltok?
Bűnötök volt — megvalljátok —
Bűnötök : gonosz, de édes.
És azért jó megszenvedni.
Halljatok hajborzasztóbbat,
Emberész-elállitóbbat,
S tanuljátok meg belőle,
Hogy semmit, semmit se tudtok,
S okosabbat nem tehettek,
Mint ha arcotokra esve
Azt mondjátok : Úr, teremtő,
Légyen a te akaratod!

Én vagyok a szerencsétlen
Pszamnit, Égyiptom királya.
Szerettem népem' s hazámat.
S népem is becsült, szeretve.
Csak nekik s a jónak éltem.
Ah, de mit használt erényem?
Kámbizesz, a vad hódító,
Hadaimat összetörte

A pelúziumi téren.
Népemet rabszíjra fűzte.
Néznem kelle láncaim közt
Kövült szívvel, égő szemmel,
A füstölgő, vért párolgó
Földig rontott Memphisz térén:
Fiaim' hogy' hóhérolták,
Lányomat rabszolgamezben
Hogy' vezették zsoldos őrök.
S mert a szégyen és gyalázat
Velőszaggató fájdalma
Elméjét megháborítá:
Hogyan táncolt, kacagott, rítt
Tárt kebellel, bomlott hajjal,
Festett arccal és mezítláb
A legaljasb söpredék közt.
S én nem őrültem meg erre.
Tenyerembe rejtém arcom,
És erőmet összeszedve
Ökleimmel összenyomtam
Halántékom kétfelől, hogy
Koponyámat összezúzzam . . .
De hisz egyiptomi volt az,
Födetlen megedzve jókor
Elemek csatái közben.
Idő mult és kínom enyhült.
Egyszer egy öreg vezérem
— Hona földjén rongyos koldus —
Kéregetve áll előttem,
Koldus a rabtól, — nem ismert,
Világtalan volt, a boldog!
Megeredt a könyem árja,
S mint a sebes esső, hosszan
Sírva sirtam, könnyebbültem.
Mindenhatóság hitében
Szeszélyes lőn Kámbizesz, s hogy
Hire ment hozzá könyemnek,
Kalitbörtönömhöz jőve,
Kérdezett az agg felől. Oh,

Annyira fásult valék már,
Hogy válaszra méltatám őt.
Elmondván a szerencsésnek,
Hogy az oly nagy fájdalomnak,
Amit elvesztett hazám, jó
Gyermekimnek sora keltett,
Könye nincsen, mert el ég az
Még a szívben izzó kintól.
Ez öreg csak régi szolgám,
S azt a jót mivelte vélem
Öntudatlan, hogy szivemnek
Megnyitotta könyforrását,
S most kisírván minden búmat,
Ezután nem érhet több kín . . .
Ekkor érzém ujra gyászom
S inségemnek szörnyü voltát :
Megesett a győző zsarnok
Szíve rajtam! — Esküt véve,
Hogy boszút nem állok rajta,
S nem megyek rá gyilkos haddal :
Országomba külde vissza
Koronátlan helytartóul.
De megszegtem esküvésem',
Mert hazámat jobb szerettem,
Mint az ellen becsülését.
Jobb szerettem (megmutattam)
Mint magát a dicsőséget.
De boszúm silány, csekély volt ;
Ám a pusztán szomjuzónak
Enyhe édes egy csöpp víz is.
Elveszett a csata újra.
Nemzetem bágyadt, beteg lőn,
Fürteim fehérek, ámde
A pelúziumi téren
Ottan is még egyre sűrűn
Fehérlettek a szent csontok.
Mint boszútesdő kisértet,
Élve, alva üldött e kép,
És nem engedett pihennem.

Már utóbb csak rabló lettem,
Népemet is megvetettem ;
Mert elkorcsult, aljasult az
Éhnyomorban, tömlöclégben.
Mig utóbb elárultatva,
Eladatva általok, mint
Közönséges utonálló
Végezem be a bitófán.
Mindazáltal áldás béke
Földön a jó embereknek.
Minden ugy van jól, amint van
Mind az Isten akaratja —
Dicsőség az ő nevének!»

Közbe egy még vékonyabb hang
Oly sirámos, mint az árvák
Jajgatása sírgödörnél —
Csenditett a másikéba :

«Hallgass, hallgass! hát mit szóljak
Én szegény nő, gyönge lányzó?
Férfinak segít erő, dac,
A szegény nőnek csak a köny!
Oh szerelmes Jézus Isten,
S te örök dicsfényben, lángban
Ragyogó bölcs atya Isten!
Dicsőség a neveteknek.
Én vagyok a mindeneknél
Szerencsétlenebb teremtés.
Nevem : Beatrice Cenci!
Ide bölcsek, ihlett költők,
Szónokok, törvénybuvárok :
Ki tud megfelelni nékem?
Mit vétettem, mért szenvedtem?
Ah, ti még elmondhatjátok
Ami gyász ért, fakadhattok
Égbekiáltó panaszra.
Véres töviskoszorútok
Dicsősége meghaladja

Diadalmas koronákét.
De az én sorom gyalázat,
Mely a legfehérebb, tisztább
Homlokot szerette meg, hogy
Legrivóbb sötét lehessen.
Ifju voltam, szépnek mondtak,
De epedtem halni, vélvén
Hogy a hóhérbárd letörli
Azt a csókot homlokomról.
Hasztalan, mert ott ég most is,
És kiégeté tüzével
Szemeim látó világát.
Most vakon, kétségbeesve,
Mindig a legvastagabb zűrt,
Néma semmiséget, sűrű
Siket éjt, magányt keresve
Iránytalan jobbra balra
Vérző szárnyakkal repesve,
Önmagam előtt szégyenben
Égő arccal kelek járok,
Izzó homlokom verdesve,
Örökös sziklára épült
Szentegyházak és a mennyek
Ajtajához . . . de hiába
Csak azt hallom egyre : várj, várj!
Jó, igen ; várok, remélek ;
A világ sem áll örökké.
Majd megrázza sarkait, és
Összedönti, újat épít
Az a kéz, kit én imádok.
Ottan aztán nem lesz senki,
Aki itt volt ; meghal a mult,
Az emlékezet kivész és
Nem letté lesz, ami megvolt.
Ott lesz aztán jó nekem majd.
Ott hives lesz s a hűs szellő
Homlokomról és arcomról
El nem áll fuvallatával.

Úgy-e édes Isten, ugy lesz?
Hisz te jó vagy, te igaz vagy.»

Még kisebb hang, csengőbb, véknyabb
Lélekharangforma hangon
Igy beszéle szaporázva.

«Én is voltam,
Szép, nagyon szép
Hajadonfős
Kis királyné:
Koszorúzott
Bálkirályné!
Ünnepeltek,
Irigyeltek,
Hogy' imádtak!
Dicsőségem'
Lantok, hárfák
Versenyezve
Énekelték.
Csalogattam,
Csábítgattam.
Szemeimet
Ragyogtattam.
Hő sziveket
Gyujtogattam.
Bölcs fejeket
Lázitottam.
Népeket, nagy
Országokat
Vérbe lángba
Boritottam.
Végre mégis
Én csalódtam.
Meglakoltam.
Ifjan, szűzen,
Csókolatlan,
Megölötten.
Kit szerettem
S hiu szivvel
Esküszegve
Én megcsaltam —
Ah az ölt meg!
Itt gyilokja
A szivemben,
Olyan forró,
Mégis jéggé
Fagyott tőle
A szivem. Jaj!
Úgy remegek,
Ugy didergek,
Még se hull ki.
Mindig ott van.
Oh vegyétek,
Vegyétek ki
Irgalomból,
Hogy mostanság
S mindörökkön
Dicsértessék
A Teremtő!»

Így a gyöngéd hang. Azonban
Elül a szél — a bús hangok
Gyorspostája; — szétoszolnak
A viszhangos nyári felhők,

S a dicsőn uralkodó nap
Délmagas trónjára érvén,
Leül ott és koronája
Sugarait szétterjesztvén,
Ünnepélyes mély csöndesség
Álla bé a kerek földön . . .

Magam is, elszenderülvén,
S álmodván a hallottakról,
A meghüsült esti légben
Bujdosó utamra tértem.
És sokáig gondolkodtam
A harangok mondájáról,
Kiváltképen, hogy mi hát itt
Az egészből a tanulság.
Az egész világ valóban
Csak egy óriási szinpad;
Végre úgy rémlett nekem, hogy
Ahol a becsületesnek,
És a gaznak; szépnek, rutnak
Személyesitője mind egy
Célra, egy alapeszmének
Végleges kivitelére
Játszik . . . és ez alapeszme . . .?
Ez a szinpadalkotónak
A megfoghatlan, láthatlan
Legnagyobb világköltőnek:
A Mindenhatónak titka.
És halandó elme e nagy
Titok sűrü fátyolát föl
Soha, soha nem lebbenti . . .

AZ ÉLET.

Esik az eső csöndesen,
Jer az ölembe, kedvesem.
Hej, a napok úgy lejárnak,
Maholnap vége a nyárnak.

Ugy ázik, kopog a tető,
Oda megint egy esztendő.
Alig van levél a gallyon:
Ölelj meg gyöngyöm, angyalom.

Csikorog a hó, fuj a szél,
Ihol ni, már meg itt a tél!
Szomorún szól a nótája,
Nehéz a szemem pillája.

Mulatság, munka volt elég,
Vesd meg az ágyat, feleség,
Alugyunk szépen, sokáig —
Akár itélet napjáig.

ÁRTOR ÉS IDA.

I.

Oh kedves az élet, szép a világ;
Itt hagyni nehéz nyarad', ifjuság . . .
De szép Ída nélkül nem élhetek . . .
Világom éltem, Isten veletek!

Pokol az éden is pár ne'kül;
Le a sírba, le, csak ne egyedül!
Kevély, dacos Ída ott lesz velem;
Egyszer halok, egyszer megölelem.

Kértem, könyörögtem ; kinevetett.
A halállal szóltam ; megegyezett.
Csak vigyem el, ugymond, majd összeád ;
Öleljem örökké szűz derekát.

«Ölelni fogom szűz hóderekát,
Csókolni tüzes parázsajakát.
Rongy életemet igy jól eladom,
A halált, a rondát, kikacagom.»

II.

A sirbolt zárva, a kulcs kihajítva.
«Ketten valahára, ketten Ida!»

««De Isten a harmadik, tudd meg, pór!»»
«S mi mindaketten csak hamu, por!»

««Itt esküszöm, őseim hamvaira,
Hogy meghalok inkább!»» — «Hahaha!

Hisz magam is épen ugy akarom.
Szerelmet ad ajkam, halált karom.

Ragyogó szép tested ugy égetett ;
Ki nem állhatom már ; legyen hideg!

És lelkedet, azt magamba szivom,
Hogy el még a halál se válaszszon.»

Sírmécs oda fönn, aludj ki hamar ;
Hóváll, ne remegj, az éj betakar.

III.

Tizenkettőt ver az óra,
Vigyázzatok házatokra.
Atya, fiu és szentlélek!
Mondja minden jótét-lélek.

Dúl-ful a szél, szaggat fákat,
Mint valami dühödt állat.
Ablak, ajtó zörg ; a sírbolt
Egyszerre csak nagyot sikolt.

Hirtelen megállapodék
A szél, mintha hallgatóznék.
Még egyet nyög, egyet sóhajt.
Mit jelenthet!? kéjt-e vagy jajt?

IV.

Szivében a tőr, de az ajk meleg
Egy percig : ez Ártor, ez a tied!

Csak percig, ugyan minek is tovább?
Több kéjt az öröklét maga sem ád!

S gyult ajka halóéhoz közelít ;
De holtat a holtak nem engedik!

Egyszerre, holott mi zörej se volt,
Valamennyi előtte áll, a holt.

A lányra eresztik pókkarjokat ;
Nem húzza ki száz ló egy ujjokat.

Rángatja el Ártor, sehogy se megy.
Megkondul azonban fölötte : egy!

Eltünnek a vázak, de már mit ér?
Még tüzel az agy, de már fagy a vér.

És üthet az óra akár hatot,
Mindegy nekiök : az utolsó volt.

V.

Hova lett a kisasszony s a vadász?
Túrt hangyaboly, zúg, forr a grófi ház.

Egyházfi le-föl lót-fut ; mi baja?
Orsó a szeme, gereben a haja.

Házát keresi, nem tudja melyik.
Hebeg sokat is ; nem érteni, mit.

Kezében a kriptakulcs : oda hát!
Le a baktert, a szolgált katonát.

Lemegy az, föl is ér ; beszélne már ;
De néma örökre, szegény ; mi kár!

A diák, pedig olyan jó feje volt,
Esze nélkül jött föl : tébolyodott!

Megy harmadik is, nagy igéretért ;
De mi haszna, az meg már föl sem ért.

Ne senki be többet! Hivnak papot,
Beszenteli ujra a templomot.

A kriptagarádot befalazák.
Azóta, kié volt, kiholt az ág.

Halasztva a pör, temetve titok,
Ugy várva be a vég, itéletnapot.

S csak sejti, ki hallja, mit beszél,
Mely szökdös az ablakon át, a szél.

MEGHASONLÁS.

(1849 végén.)

A világ hogy elsilányul!
A zaj, mely megkábitott,
Azt hivéd, hogy harc, pedig csak
Halál vonaglása volt.
Fönn az égen, lenn a földön
Semmi sincs tökéletes.
Hitvány volt és lesz az ember . . .
Egyél, igyál és nevess.

Mit törekszel jobbra, szebbre
Erőszakos útakon?
Öldöklésen vett szelidség:
Káron vásárolt haszon.
Minden úgy van jól, amint van,
Semmi sincs fölösleges.
Bűnnel telhetetlen ember,
Egyél, igyál és nevess.

Vágysz alkotni maradandó
Hibátalan műveket?
Melyeket a mulandóság
Jó előre kinevet!
Mig föléje az irigység
Keze szemfödőt keres . . .
Bélpoklos, gyógyithatatlan,
Egyél, igyál és nevess.

Egy magad törekszel arra:
Boldogitni milliót?
S ugyanaz terít a földre,
Kinek vágyol tenni jót.
Jobb bizony, gondolj magadra,
S végső nyughelyet keress,
Hova el ne érjen e hang:
Egyél, igyál és nevess.

A GYILKOS.

Fúj, nyargal a szél hegyen, völgyön át.
A bérci tölgy veszt köntöst, koronát.
Sikolt az ablak, bömböl a völgy.
Megölte benne valaki magát.
— Mért nem kacsintasz, illegsz, oh hölgy?
Az árok búg, a barlang csuklik.
Hess áruló, gonosz kuvik!

Fúj, nyargal a szél árkon, berken át.
Hogy földhöz vágta egy fa ott magát!
Olyan sudár, oly fiatal volt.
De még mozog, még fenyeget az ág.
Nem örömest, de mégis megholt.
Bolyg a haraszt, mindent beföd majd.
Ordas csiba! ne fájjon a fogad.

Üvölt, fuj a szél tüskön, bokron át.
A nyár, az ősz elhordja majd magát.
A hó alatt elalszik a föld.
A dühödt lég hadd törje ki nyakát.
Ki érti meg, ki tudja, mit nyög? . . .
Valami elsuhant emitt fenn . . .
— Jár a halál, ha kell, ha nem . . .

Üvölt, fúj a szél a sövényen át.
Megúnta életét a vén világ.
Szerette a napot a golyhó.
Pedig feküdni a lebujba járt.
Ragyogni fenn, alunni lenn jó.
De még a napsugár se szebb, mint a vér . . .
Ma csak ma, de holnap mi ér! . . .

EGY SZOLGALELKÜ POÉTÁRA.

I.

Fölrugják az ebet, s hizeleg ; te hizelgsz, ha fizetnek.
Benned az is vétek, ami kutyában — erény.

II.

Hogy ha «megénekléd», díjul még pénzt ad a léna.
Én valamit vetnék, hogy soha «meg ne — ugass».

SIRBOLTBAN.

Elmulás a földön : ébredés a mennyben.
Égiek sorsán hát szívünk mért kesergjen?
Halandó sirassa a halhatlanokat?
Nem mi vagyunk-e itt inkább a halottak?

SZÉKESFEHÉRVÁROTT.

(Aug. 11. 1869.)

Hát ez ama hely, a holott
Az Árpádok laktak?
Ez a hamva leviharzott
Nyolc, kilenc századnak?

Valóban, az ősnagyságnak
Itt még romja sincsen.
Képe a mulandóságnak!
Hamu és por minden.

Elnézek a pusztaságon,
Ez utcákon végig.
Régi dicsőségnek — látom —
Csak a búja él itt.

És mint a hű méh sokáig
Ama lomb körűl jár,
Honnan a raj anyja pedig
Régen elszállott már :

Ugy a rege jár e tájon
Mult idők regéje ;
Alig érthető immáron
Annak is igéje.

Csak a késő honfi-bánat
Érti még panasszát,
Midőn a bús éjszakákat
Együtt átvirrasztják.

És egymás karján bejárják
Az egész vidéket ;
És egymásnak mutogatják,
Hogy itt mik történtek.

Itten állott az Elsőnek
Apostoli trónja ;
Jeruzsálemi Endrének
Itt a koporsója.

Ős dicsőség, ősi nagyság
Kezdete és vége!
Itt minden fűszál, kő, virág
Régi szent ereklye.

Hol e ködös szentegyház van,
Lépdele Szent László,
Aranyos himes palástban,
Körüle sok zászló.

Felhő árnya, szél zugása,
Csörgése az érnek,
Csöndes, méla siratása
Elmult szép időknek.

E hallgatag utcákon itt
Nagy árnyékok járnak ;
A harangok nevét zengik
Szent István királynak.

Ezek a fák, melyek itten
Búsan hajladoznak,
Hogy elmúlik végre minden!
Arról álmodoznak.

Nagy királyok széke hajdan
Ős Alba Regia.
Kegyeletes emlék mostan,
Hamvadó múmia.

Itt e vén torony előttem
Már inog is, látszik ;
Egy sóhajtás még belőlem —
S a fejemre omlik . . .

GYERMEKLEÁNYOK EMLÉKKÖNYVÉBE.

I.

Minden szépség annyit ér csak,
Mire becsüli magát ;
Ne add magad egy világért,
S többet érsz, mint egy világ.

II.

Tanulj korán számot vetni ;
De ha majd egykor szived ver,
Hallgass rá! — a zérusoknál
Valamivel több az ember.

NEM UGY VAN ÁM.

(1864.)

Nem ugy van ám az, mint mondják,
Sokat beszél a rossz világ.
Mint a nap a felhők közül,
Az igazság majd kiderül.

Szegény haza, te jó anya,
Elámított a sok banya.
Igérgetnek, jövendölnek
— Csak te fizess! — eget-földet.

De ha majd kifogysz a pénzbül,
S csak vér menthet ki a vészbül:
Bezzeg akkor mind eltágul,
Egy se lesz a sok cigánybul!

Én teremtőm, én Istenem,
Engedd ez időt megérnem;
Akkor, hazám, megismered,
Ki jó fiad, igaz hived.

MEMORANDUM.

(1864.)

Csordultig telve az ürömpohár.
Nyugodni menni — jobb is volna már!
De nem mehetek, mert adós vagyok;
S én várok, mert fizetni akarok.

Egy csillagom biztat még, a tudat:
— Nem olthatá ki annyi kárhozat —
Hogy feljön egyszer még az én napom;
Számot vetek majd én is akkoron.

Ellenség, jó barát, ne féljetek,
Nem maradok adós, megfizetek.
Kinek mivel, jó-rosszal, fogadom,
Bár későn, dús kamattal megadom.

Addig csalékony tenger, sokaság,
Nyelved foroghat! — akar üld vagy áld,
— Ez elégtételt kéri tudatom:
Válaszra egyiket se méltatom.

S ti mai naphősök, széltrombiták!
Babérotok: csinált hamis virág.
Gúnyolódástok közönyös nekem,
S dicséreteiteket — megvetem.

TAVASZ FELÉ.

Én már kijártam, elvégeztem
Az egész életiskolát.
Komédia csak már előttem
Maga a zord valódiság.

A nagy természet csak diszitmény,
És zenekar — az elemek;
Az élők benne szerepelvén,
Ahogy szerzék az istenek.

Nem ismert más világ lakói:
Ezek a tisztelt publikum.
Egy-egy halál a bemenetdij.
Örökre — nem sok; — bum, bum, bum!

Itt egy vigjáték, ott bohózat;
Választja, aki mit szeret.
Abban csak illőn mosolyognak,
Ebben röhögni is lehet.

Majd vadregényes rémtörténet,
Vérengező zsivány-darab.
A fő-főrabló sorra köttet
Kontár, szegény tolvajhadat.

Van opera és látványosság.
Villám megüt egy gyereket.
Hol benne a felsőbb igazság?
Koholj ki rá — vagy ne keresd.

Ha vége van a fölvonásnak,
Az éji kárpit leesik.
A nézők bölcsen kritizálnak,
Oszt' az egészet feledik.

Másnap megint csak az a játék.
Hirdetnek uj komédiát,
Pedig csak névben a különbség;
S ez igy halad tovább, tovább.

Boldog, ki mindig ujnak látja,
S nem lát a szárnyfalon belül.
Kit csalogat a színi álca;
Ki a játszókkal sír, örül.

De engem már többé nem ámít
Rémes homály, csalóka fény.
A titkos, örök lény sugásit
Jól hallom a szín fenekén.

Örömnek, fájdalomnak könnye,
Vér, mely ártatlan ömlik el —
Ki van csinálva mind előre;
Mert ennek mind igy lenni kell!

Sejtem, hogy eszközök vagyunk csak
S e gyarló élet nem a cél.
De átka van csak e tudatnak;
Tovább, jobb hitre nem segél.

Mert semmi sem tökélyes itt lenn,
És igy lemondásom sem az.
Érzés, tudás bevégezetlen ;
Amit beszéltem, sem igaz . . .

Hiába mondom : semmik vagytok
Hirfény, dicsőség, hatalom ;
Hogy már szivem csak gazdag sirbolt,
S e féreglétet rég unom . . .

Hiú szenvelgés, balgatagság,
Hogy már szivemre mi se hat ;
Hogy ami volna benne hivság,
Kiűzi gúnyos gondolat . . .

— Ah, mert ha járok a tavaszban,
És látom, hegy-völgy mint virul ;
Szűz rózsabimbó szép hajnalban
Hogyan nyilik ki, hogy' pirul :

Eltörpül szégyenkedve minden
Hiábavaló bölcselet.
Mint aeolhárfa, emlékemben
Zendül bübájos éneked —

Tündérvilág, bezárult éden :
Gyermekkor, első szerelem !
S egyszerre csak fáj, fáj a szívem,
És könybe lábad a szemem . . .

TÖMLÖCTARTÓ LEHETETT.

Tömlöctartó lehetett az
Aki a sírt föltalálta ;
Vak sötétség kedvelője,
Szolgalélek, vakandpára . . .

Legyen bármi a halálban,
Semmivélét avvagy álom :
A halált nem, de azt a szűk
Sötét börtönt én utálom.

Adjatok vadállatoknak,
Vessetek ki a tengerbe,
Avvagy hagyjatok szabadban
Magas hegytetőn, heverve.

Tegyetek le egy örökzöld,
Ringató fenyő bokorba,
Hol fölöttem tölgycsoportnak
Koronás királya szólna —

Mulandóságról, viharról . . .
A mély völgybe lebámulva,
Hova ő is minden órán
Leszáll örök nyugalomra.

Körülöttem születnének
Földet ingató villámok,
Még föl is ébresztenének
Egy-egy percre csattanások.

— Költőnek, ki egyaránt élt
Hol a földön, hol az égben,
Volna-e szebb sírja, mint ott,
Ég s föld közt, a fellegekben?

ŐSZI ESŐ.

Apró, lanyha, őszi eső,
Sirdogál a vén esztendő ;
Égen, földön szinte látszik,
Hogy egészségére válik.

Alacsony ház, szalmatető,
Veri a szép, csöndes eső;
Alszik az ég napja, holdja,
Mintha az is egy pár volna,

Mintha az is egy pár volna.
Mint kik itt lenn a kunyhóba'
Alusznak alacsony házban,
Alacsony ház — magas ágyban.

Mennyezetén magas ágynak
Alszanak, vagy mit csinálnak.
Bizonyos, hogy ők pihennek
Hirével a jó Istennek.

Vége van az esztendőnek,
Nehéz, munkás nyárnak, ősznek,
Kiállották fáradalmát,
Most veszik el a jutalmát.

Irigyelnéd úgy-e őket?
De nyaradat hogy' töltötted?
Ábrándoztam, — megkönnyeztem,
Kiket most megirigyeltem!

Könnyezésed, merengésed
Mit ér az emberiségnek?
Jobb, sirasd meg mult idődet,
Mely nem tér meg soha többet.

Szegény legény szőr gubában
Az ugaron áll magában;
Jó pipája vigan füstöl,
El nem alszik az esőtől.

El nem alszik, mint a kedve,
Szeretője van eszébe;
Mert van neki — kinek nincsen?
— Csak nekem nem ád az Isten!

KÖLTŐ BARÁTOMHOZ.

I.

Nem mondom, hogy barátod vagyok,
Te se mondd azt soha énnekem.
Ami a gyöngék közt esküszó,
Legyen az közöttünk sejtelem.
Ne legyen szivünknek cégére,
Mint akármi hitvány korcsmának,
Mit a szél elhord, mit pajkosok
Göröngyökkel, sárral dobálnak.

Hidd, hogy a világ rossz ; de ne hidd,
Hogy ne volna párod erényben,
Meg ne állj sötétült utadon,
Mig egy csillagot látsz az éjben.
Gyönge lelkek vétkes ürügye :
A világ, az ember hibája.
Nem a föld sötét, beteg szemük
Von fekete fátyolt reája.

Kiket hűn szerettél, emberek
Hagyjanak el bár mind hűtlenül :
Hidd, hogy él egy távol, ki igaz ;
S ha hited van, nem vagy egyedül.
Ha szeretsz és nem tudod, miért?
Elhihedd, hogy igazán szeretsz.
Legyen őrzött, szent ez érzelem!
Boldogságod drága gyöngye ez.

És ha — mint e fájó életü,
Kishitű csoport hireszteli —
Volna e világ valóban oly
Elvetemült, bűnökkel teli :
Mi magas, nagy volna a tudat :
Nála jobbnak lenni, jó barát!
Egyedül kilátszani a bűn
Özönéből, mint egy Ararát!

Egy az átok, egy a szenvedés,
Mely kisérend életünkön át;
És ha egy a sor, mely szétszakít,
Mint az égbolt két szép csillagát:
Legyek csillag, mely ragyog, amig
Sötétség borítja az eget,
S örömömben elhalványodom,
Ha te majd a hajnalt hirdeted!

II.

Nem ért minket soha senki!
Amennyit mi gondolunk,
Mind kevés az, amit abból
Kifejez a mi dalunk.
Aminek örülni tud más,
Szánjuk vagy nevetjük azt;
S ami nekünk fáj, nem értik,
Dehogy értik a panaszt.

Nem ért minket soha senki.
Mind hijába dalolunk.
Barátom, mi e világon
Mindig egyedül vagyunk.
Forró vulkán a mi szivünk,
Fagyos hóhegy a fejünk,
Jaj a földnek, ha kitörnénk;
És hahogy nem, jaj nekünk!

Nem ért minket soha senki!
Amennyi a mi bajunk,
Csak ugy lehet elviselni,
Hogy magunk rá — kacagunk.
Az igaz, hogy e kacajtól
Megőrülnénk annyiszor!
De hogy igy se boldoguljunk,
Átokúl azért a bor!

Nem ért minket soha senki.
Bujdosunk mi, mint a szél;
Mint az elátkozott lélek,
Mely se nem hal, se nem él.
A viharban, a felhőkben,
A felzúdult tengeren
Hallják a mi hangunkat, de
Meg nem látnak sohasem . . .

ANNAK SIRJÁN, KIT Ő SZERETETT.

Ki nem irigyeltem királyokat,
Irígyed voltam, jó halott.
Kit egyre csalt az élet, a halál
Nekem elégtételt adott.
Régen por és árnyék vagy már, aki
Szeretve voltál általa;
Koporsód nyilt meg épen, amidőn
Nyilt volna mennyed ajtaja.

S én, mint a győztes ellene fölé,
Sirodra téve lábomat:
Én élek, és te halva vagy! sivár
Diadalom e gondolat . . .
És mégis . . . hogyha tán szivembe lát
Köröttem lengő szellemed,
És látod benn a kétely ördögét,
Mely gúnyosan vigyorg, nevet:

Úgy szánakozol e diadalon!
Míg bujtogat a gyáva ész,
Szivemben őrjöng ádáz bosszuvágy,
Kétségbeesvén, hogy nem élsz!
Oh szólj, felelj, oszlasd el kételyem!
Sirodba zárva a titok.
«Ki hallgat, az megegyezik» . . . De nem!
Hiszen nem szólhat a halott!

Ó por, hamu e koporsó alatt . . .
Szél, mely suhansz e hamuval,
Fű a holt ajkból, ha az összeért
Az ő legédesb ajkival :
Im itt egy ifju élet, az enyém!
Ha elcserélhetnők a sort :
Éledjetek föl, s legyek én a por,
Mit a mohó szél messze hord! . . .

LISZT FERENCHEZ.

(1857.)

Kit hord örök hír s diadal,
Kiben szivünk ver s zeng a dal,
Mit idő el nem öl :
Honod, mely büszke rád s szeret —
A Hunyadiak, Zrinyiek
Hazája — üdvözöl!

Légy büszke rá, és ne feledd :
E föld, mely szülte bűszered,
Hősök, csodák hona ;
E népnek, mely hord néma bút,
És örömében sirni tud,
Nincs párja, rokona.

Ó jer közénk, maradj velünk,
Kik még hiszünk, még szeretünk,
Bár reményünk — titok.
Zengd te nekünk a csodadalt,
Mit nem mondhatnak el szavak,
Csak sejtnek milliók . . .

Vagy ám ha mégysz — hí a világ —
Vidd a haza határin át
E nép hirét tova ;

A nép, melynek dalaiban
Nagy, halhatatlan búja van,
Nem halhat meg soha!

BERTÁNAK.

Hova menjek, meneküljek?
Hogy ne lássam gyötrő képed'?
Hasztalan futok, kerüllek,
Semmi sem bir már tevéled.

Mint az égő hadi gálya
Minél jobban siet partra,
Belsejét emésztő lángja
Annál inkább terjed rajta:

Rajtam sem segit már többé
A ködös, a mesés távol.
Bübájod' csak ingerlőbbé
Varázsolja kacér fátyol.

A csodaszép május hóban,
Mikor a zöld erdőn járok,
Szemeiddel hát nem onnan
Integetnek gyöngyvirágok?

Csak rád emlékeztet a nap;
És az éjben, a sötétben,
Mikor minden mélyen hallgat,
Egyedül ... ah akkor éppen!

— Elmegyek kétségbeesve
Uram bocsá! szentegyházba,
Percnyi enyhülést keresve;
Mind hiába, mind hiába!

Karcsu márványoszlopokról
Gondolatom hozzád téved,
Álmodozva karjaidról,
Melyek szintén oly fehérek,

Oly fehérek s éppen oly szép
Gömbölyüek, oly kemények
S hidegek is szintazonkép . . .
Tőlük mégis majd elégek!

Hogy fohászaim — oh botrány!
Vágyaimtól meggyuladnak,
S a pirongó szobrok arcán
Lángnyelvükkel csókolódnak.

Mig az egyik szent kezében
Korbács lesz az olajágból,
S mint bélpoklost hevenyében
Kikerget a szentegyházból . . .

S én rohanva lábaidnak
Oltárához, összeesten
Ott könyörgök, esdek — ah csak
Ne kacagnál oly kegyetlen! . . .

SZEMKÖZT.

A mélységes mély tengerek
Örvénye ugy el nem ragad,
Mint, ha szemedbe mélyedek,
Egy szédületes gondolat.

Mért üdvözithetnél te mást,
Akárkit, csak nem engemet?!
Keresem a vigasztalást,
S ha meglelem, kétségbe ejt.

Vágyamnak, melyet érezek,
Nagysága ép a kárhozat.
Éleszti kis szél a tüzet,
De már a nagy eloltja azt.

Bár szűm sovárgja untalan,
De mert Istennek lát szemem,
Hogy' mondja neked ajakam:
Jövel, égj, kárhozz el velem?!

Ha birhatnám szerelmedet!
Tudod-e már, mi volna az?
Hogy ez az egy mért nem lehet?
Mert képzelem és szent igaz,

Hogy akkor ott megáll a nap,
S — lélekzet nélkül — a világ;
Az idő még egyet sohajt,
Végsőt: «Eddig volt, nincs tovább!»

HA SZÉPET LÁTOK.

Ha szépet látok a világon,
Én mindig csak rád gondolok,
És rád gondolva, napvilágom!
Egyszerre szép minden dolog.

A vadon erdő, virágok, fák,
Magába mind üres keret.
Gyönyörüséges tündérország,
Ha benne látom képedet.

A szép tavasz, a tündöklő nyár.
A fényes ég, mind mennyi kéj!
Hát még veled! mikor, sötét bár,
Ah, kedvesebb tán még az éj!

És nélküled, árván, magamban?
Azok az égő csillagok
Megannyi gyertyafény, mely búsan
A ravatal körül lobog . . .

BOLDOG SZERELEM.

Kedvesem, gyönyörüségem,
Könyörülj már rajtam, kérlek ;
Én kimondhatatlanom, hogy
Nem tudok eltelni véled!

Nézlek, bámullak, csodállak ;
Szemeim kéjtelve usznak
Bájaid fényözönében,
Amig végre belefulnak.

Mert hiszen ki tudna nézni
Hosszasan a fényes napra?
Megvakulok igy hát én is
Egy pár percre, pillanatra.

Szépségednek örvényétől
Elkapatva, fuldokolva
El-elmerülök, azonban
Fölvet a hab, félig halva.

Azután eszemre térek,
Az hogy elnyom enyhe álom.
Haj de ott is megjelensz te,
S nyugtom abban sem találom.

Fölébredve, rád pillantva,
Bájaid megint gyötörnek ;
Alig birom már a terhét
Ennyi isteni gyönyörnek.

Mert, én édesem, szerelmem,
Ami sok, az mégis csak sok ;
Ha a mennyország szakad rám,
Az alatt én leroskadok.

Karjaid közé fonódom . . .
Arcodon ég a hivó pir ;
Fürteidnek denevére —
Szivom ajkad', mint a vampir . . .

És ölellek, és csókollak,
Besohajtlak, belehellek ;
S nem elég! Ugyan mondd, édes,
Hova legyek én már veled?

PÁSZTOR-ÓRÁK.

Már igazán dühbe jövök
Szépséges kedvesem, miattad,
Hogy kerek ég és föld között
Nem lelek tárgyat hasonlatnak.

Hiába, szó ide oda,
Végtére is csak azt kell látnom,
Te vagy a legnagyobb csoda
Ezen a szép tündér-világon.

Mint igazi mohamedán
Próféta szent könyvéről tartja :
Te vagy előttem a Korán ;
Minden szépségnek foglalatja.

Mi itt körültünk egyedül,
Külön-külön, megfoghatatlan :
Mint ellentét mind egyesül
Benned, csodálatos összhangban.

Szemedben, mely felém ragyog.
Együtt van éjfél és a hő dél.
Szebb vagy, mint mind az angyalok,
És csábitóbb az ördögöknél.

A vállad oly hideg, fehér,
Mint a szüz hó a Kárpátokban.
És mégis gyújt, ha közel ér,
Perzsel, mint villám olthatatlan . . .

Bájad nem ismer éjt, napot.
Hatalma nincs rajtad sötétnek.
Sötétben is . . . ah, még csak ott!
Úgy sütsz, lobogsz, hogy majd elégek.

S az üdv izzó kohója, hol
A csók terem, mi bűvösb annál?
Az tüzesebb, mint a pokol,
És édesebb a menyországnál . . .!

IDYLL.

Szobánkban heverészve pihenünk.
Az etikett most nem parancs nekünk.
Künn zúg a téli szél ; magunk vagyunk,
S ott a sarokban egy pár cirmosunk.

Egymással ők is épen játszanak.
Nem látnak ők se most, se hallanak.
Nézzük csak mit csinál e két hamis.
Vagy nem tanul-e holtig a pap is?

Majd szembe áll, hemperg, majd megszalad,
Pofozkodik a hím az ágy alatt,
De oly hizelgőn, kérőn, kecsesen . . .
— Ha mi is igy? mit gondolsz kedvesem?

Csak nincs is édesb lelki élvezet,
Mint megfigyelni a természetet,
Tanulni tőle filozófiát:
Mienk, mig elfeledjük, a világ!

Az állatokban is, ha nyár, ha tél,
Hozzánk az Isten példákkal beszél.
Gyönyörüen dalol a csalogány,
Azért szeretni nemcsak ő tud ám.

Szivünk gyönyörrel oly teljes tele,
Hogy szinte elfáradtunk már bele.
Mit most nekünk a más izlése itt?
Kövessük, ami nekünk jól esik.

Mi mindent nem miveltem már veled!
A szemeimmel majd megettelek;
Aztán izenkint harapdáltalak,
És rágicsáltam a kis ujjadat.

És mégis érzem, ez mind nem elég!
Jó volna tán egy kis keserüség?
Jer kis bolondom, jer hamar, te kis
Cicus, pofozzuk egymást el mi is!

MÁKSZEMEK.

I.

Ez a világ, e földi élet
Mi más az ifjunak s a vénnek!
Előbb arany, utóbb csak talmi,
S a vége az, hogy meg kell halni . . .

II.

Szomorú-vigság földi létünk!
Csak akkor lettünk boldogok,
Amidőn éppen elvesztettünk
Egy földi paradicsomot.

III.

Ledér pillangó a betelt vágy:
Hálátlan és hamar feled.
Sokszor tovább emlékezik rád,
Ki hőn sóvárgva egyszer meglát
S aztán — nem is szólhat veled.

IV.

(Segítség.)

Mit a szegénynek a dúsgazdagok
Vetnek, megirják a napilapok,
Oszt másnap az egészet feledik.
Mit koldus a másik koldusnak ad,
Isten könyvébe írva a falat,
És ott marad a — végitéletig.

MINDENT ELFELEDTEM.

(V. Georginának.)

Ugy tetszik, mindent elfeledtem.
Mögöttem minden ellapult.
Ha visszanézek, egy kietlen
Szomoru sivatag a mult.

Csak a te képed él még benne
Csodás, ködös távolba, mint
A Saharában, messze, messze,
A még kilátszó piramíd,

Mit el nem ér a fáradt vándor,
De képe lelkén megmarad
Még akkor is, ha teste már por
A föveny szemfödél alatt . . .

UTOLSÓ DAL, GINÁHOZ.

Ha eljövend a búcsu-óra,
Ha majd e szív végsőt dobog,
A percben, mely létem kioltja,
Majd akkor is rád gondolok.

És jól tudom, előre látom
Mi bú, öröm van itt ezen
S az ismeretlen tulvilágon :
Egyszerre mind átérezem.

Eszembe jut majd minden átok,
Mind, ami történt s ami nem ;
Mely felgyujtotta a világot,
Mást üdvözítvén, az «igen».

Mit lelkem eddig félve sejtett,
Előttem áll a nagy titok,
Hogy csak az halt meg, ami nem lett,
S az él örökké, ami volt.

És nem tudom, mi fáj majd jobban :
Mi itt örökre elveszett,
Vagy ami él a multban, s onnan
Kivenni többé nem lehet?

A gondolat, hogy e mindenség
Nem lesz se több, se kevesebb,
S Isten se törli azt le végkép,
Mi egyszer itten megesett . . .

Vagy hogy nem halt meg voltakép itt
Csak az a perc, mely elrepült ;
A bimbó, mely nekem ki nem nyilt,
A vágy, amely nem teljesült?

A FELEDHETLENHEZ.

Vigasztalást a földön, emberekben
Nem lelve, már az éghöz fordulok.
Hiszen ha örökkévaló, végetlen,
Számomra is kell lenni írnak ott.

De hol van az, ki belőled kitörné
Elmult idő! egy órád', minutád'?
Meg nem történtté tenné, ami történt?
Mi haszna lenne ujjá a világ!

Mit ér nekem a felséges menyország
Képzelhetetlen örömeivel?
Kétségbeejtő örökkévalóság
Emlékedet nem törülheti el!

Az angyalok nem türnének meg ottan,
Ki nem találnám ott se helyemet,
Siratva amaz örömcsarnokokban
Mi ide lenn örökre elveszett!

VÉGTELENSÉG.

Ha járok a sírok között,
— S mikor nem ott jár a halandó?
Van-e a földön talpalatnyi tér,
Hol sirhalom nem domborult?

Van-e füszál, virág a réten,
Mely hulla nem volt egykoron,
S ki tudja hányszor, mily alakban,
Mily szörnyü lét után?
Mert hát mi volna itt lehetlen
Az örökkétartó időben?

— — — — — — — — — — —

Örökké, mindörökkön, mindörökké!
Mily iszonyú, rettentő eszme!
Igen, ha járok a sírok között,
E feneketlen, pokolfekete,
Borzasztó eszme mély örvénye
Szédíti képzetem',
Kétségbe, rémületbe ejt.
Valóba', nem az elmulás, enyészet —
Az örök létnek gondolatja az,
Mi borzalommal tölti lelkem' el . . .

Ó ember, ember! ki szeretteid
Emlékkövére, temető-kapukra
Aranybetükkel írod s hirdeted
Vigasztalásképen : «Föltámadunk!»
Amelyre azután, hited szerint
Az örökkévaló élet következik ;
Ember, boldogtalan szegény féreg te,
Meggondolád-e, mit jelent e szó,
E gondolatkisértet, fogalomszörny :
Örökkévalóság, halhatatlanság?
Meddig hatoltál, esve, kelve e
Kétségbeejtő eszme gádorán,
E végtelen, sötét, vak folyosón?

Nem gondolád-e meg, hogy az idő,
Az örökkétartó idő kohója
Mindent megolvaszt ; a kínt, a gyönyört,
A mennyországot, poklot egyaránt?
Hogy ezeket úgy összekeveri,
Ki-kicseréli, mint álomtalan
Játékos a kártyát, melyet kiosztott?

Van-e öröm, gyönyör, mit az idő
Unottá, gyötrelemmé, — s fájdalom,
Mit megszokottá, kéjjé nem tehet,
S annál előbb pedig, minél nagyobb az?

Azt a vérforraló gyönyört, amely
A holt anyagba életet lehell,
Tedd örökkévalóvá s ezredév
— Az öröklét egy röpke pillanatja —
Mulván, talán előbb gyehennai
Kiállhatatlan kinná változik.

Igaz, hogy áll ez megforditva is.
És e szerint a kín is megpihen.
De hajh! minő vigasztalás! Megunni,
Megszokni a pokol tüzét! A kínt,
Melyből most, ebben a kegyelmesen
Mulandó létben, e kivánatos
Utóbbi tünde életváltozatban
Egy pillanatnyi is könyörülő
Halált hoz, — ezt a száraz vén dadát,
Ki mozdulatlan, néma és sötét
Sírbölcsejébe rejt, hol egy időre
Elring a fájdalom, elalszik a
Vergődő öntudat s szünete van
A kétségbeesésnek. —

Ugyan, úgy-e?
Elring? — Vajon? — És egy időre bár?
Ki mondja ezt? — A hitvallás, a vak,
A tudománynak, e világtalan
Koldusnak, aki kéregetni
Jár a sirokhoz és be-bekiált;
De hasztalan! nem kap sötét
Ürökből egy szikrányi fényt soha.
Hiába járok én is itt. Hiába
Bolyongok éjjel-nappal hallgatózva,
A sír füvére hajtva fejemet.
Hiába vájom körmeimmel a

Penészes hantokat, virrasztom a
Bonctermek büzhödő halottjait,
Vigyázva, lesve választ, jeleket,
Hogy van-e bennük képzelem, tudat...?
Hallgatnak vérfagyasztón.

És csak egy
Az, ami bizonyos, kétségtelen,
S hajh! ép ez egy, ami kétségbeejt.
Az, hogy vagyok, leszek. Nem létezővé
Immár nem válhatok többé soha.
Történhetik velem, mit agyvelőm
Gondolni képtelen ; lehet belőlem
Örök zsidó, Prometheüsz, pokol
Tüzére, miljom esztendőkön át
Halálkinokra ítélt szenvedő.
Csak egy dolog, ami bizonyos itt:
Hogy többé meg nem semmisülhetek.
Örök s végtelen e habarc világ.
Nem veszhet el belőle semmi sem.
Minden, mi megvan: megvolt és marad.
Elváltozunk ; forgunk, keveredünk
E nagy kazánban, sülve főve, majd
Láthatlan légparányokká oszolva ;
Rohanva a szelekkel, megpihenve,
Suttogva búsan, földieknek
Megfejthetetlen tulvilági nyelven,
Zokogva rablétünk panaszait,
Hogy lenni, lenni kell szünetlen ;
Hogy nem örök a sír, nincs benn örök
Nyugodalom ; nem menhely az, csupán
Szemfényvesztő csalárd sülyesztő
A világegyetemnek szinpadán.
Hogy ami itten leltározva van,
E lomkamara lajstromábul egy
Láthatlan porszemet ki nem vakarhat,
El nem sikkaszthat maga a mindenség
Mindenhatónak vélt leltárnoka.
Mert hát a végtelenség itt az úr,

Bár önmagával ő is tehetetlen.
Hajh! rettentő nevét, természetét
Ha akarná sem tagadhatja meg . . .
Igen, igen, nincs másként, nem lehet.
A végtelenség maga itt az úr,
Vagy ám ha tetszik, úr a végtelenség.
És eszerint teremtés, alkotás,
Teremtő, alkotó nincs, nem lehet.
Ha volt öröktől fogva e világ,
Azt akkor senki nem teremtheté.
S ha volt öröktől fogva önmagától,
Örökké tartónak kell lennie.
Mint semmisithetné meg önmagát?
Mi végtelen, az csonka nem lehet;
Annak, természeteskép, vége nincs,
Sem itt sem ott, sem hátul sem elől.
Ha végtelen a kezdet, végtelennek
Kell lenni a következésnek is.
S mi nem történhetik meg és mi nem
Történhetett meg már velem ezen
Neveket, számokat, emberfogalmat
Kinevető, e kifejezhetetlen
Időben? Ám képzeljük el kitöltve
Földünk s a szélső naprendszer közét
Esztendőszámok millióival,
Az egyetem szédítő üreit
Megannyi miriád évezredet
Jelentő összegekkel, és ugyan
Hová jutottunk el . . . mi áll előttünk?
Az örökkévalóság összegének
Egy észrevétlenül parányi . . . az hogy
Egyáltalán mitsem jelentő száma,
Amellyel ama kifejezhetetlen
Összeg se több, se kevesebb . . .
Irtóztató, irtóztató!
Mivé leszünk, hová leszünk? Mi van
A koporsók, a sírok fenekén?
Nem csal-e a halálnak látszata;
Nem álnok tettetés-e a merev

Élettelenség? Vajjon a halál
Nem oly szünetidő-e, mint minőt
A vallató biró kínpadra vont
Vonagló rabnak ad, hogy ujból
Életre hozza, s gyógykezelteti,
Jól tartja, hogy kínképessé tegye?
Egy ellenőrizetlen kényerő,
A mindenség hatalmában vagyunk.
Tehetlen birkák a vágóhidon,
Kik jótevő kegynek tekinthetik,
Hogy nem tudják, mi végre vannak ott?
Igen, mi végre, mi jogon leszünk
S alkottatunk megkérdezetlenül?

Mert szép e földi lét, tagadhatatlan.
Van itten szenvedés, sok itt a baj,
De mennyivel több a bű és a báj!
Tündérvilág ez, és kivánatos
E siralomvölgy! Vajh ki nem maradna
Itt még jóval tovább? Mily iszonyú
A léttel szemben a halál! mi szörnyű
Az arany napvilágból a sötét, szűk
Féreghazába szállni le! Ki nem
Ragaszkodik e léthöz görcsösen,
Habár elaggott, bár szerencse nem
Mosolyg reá, mezitlábas, szegény?
A mindenség itt összehalmozá
Csecsebecséinek szépét javát;
És oly rövidre szabta és csalókán
Hajszálra függeszté ajándokát,
Hogy, már ha egyszer itt vagyunk, szeretnénk
Tovább maradni, és egyszerre fáj a
Halál és öröklét eszméje is . . .
És amidőn átéltük életünk
Tündöklő délszakát, a sirhoz érve,
Kétségbe, őrületbe ejtő kinnal,
Villámcsapásként járja át velőnket
A gondolat, hogy mégis jobb leende
Nem lenni, nem születni sohasem!

Vagy hogy ha már meglettünk, itt vagyunk:
Elmulni, elenyészni mindörökre,
Mind, mindörökre! . . . Sirba szállani,
Ahonnan többé nincs föltámadás;
Hol nincsen érzés, nincsen gondolat
És öntudatra ébredés soha —
Soha, soha!

De hát mit ér, mi haszna
Kopognom a lehetlenség konok
Vaskapuján? Mi haszna verdesem
Fájó, törékeny fejem' e kemény,
Áthatlan óriás acéltömegbe?
Szétzúzik ottan észrevétlenül,
Mint egy galambtojás, mit a magasból
Ragadozó vad ejt le kősziklára.
Hiába, minden lehetséges itt, csak
Nem lenni nem lehet. Voltam, vagyok
Öröktől fogva, és leszek, parányi
Porszem, de egykoru magával az
Örök idővel, a csodálatos,
Megfoghatatlan véghetetlenséggel.
Hurcol, ragad magával egyre, lobogó
Sörénynyel, mint az elragadt fiut
Eszeveszett vad paripa, szünetlen
Világok és idők tünedező
Rengetegének tüskén-bokrain . . .
S mert útjának határa nincs sehol,
Nem állapodhatik meg, nem pihenhet,
Nem fáradhat, nem ülhet el soha,
Mint léglakó parány . . .

És e szerint
A sírhalom, e forgó gömb sömörje,
Mely itten domborul, meg elsimul, mint
Egymást üző, egymásba olvadó
Tünékeny játszi hab az oceánon:
E sír örökkévalósága csak
Fiókja a nagy véghetetlenségnek;

Csak felvonásköz ama nagyszerü
Drámában, melynek vége nincs, amelynek
Szerzője ismeretlen, és akit
Hiába hívunk, ő meg nem jelen . . .
E sírnak éje hát csak emberi
Szűk látkörű szemünk előtt örök, holott
E nagy világon semmi sincs örök.
Csak maga az egész, az egyetem,
Az idő és az anyagmennyiség.
Minden, mi ennek része, alakot vált,
Szerepet, életet cserél időben
S térben kimért létfordulójaként . . .
Születnek, halnak csillagok, napok,
De eltünésük még nem elmulás,
Csupán az anyag s alakváltozásnak
Nagyobb idő s térközre mért neme
Annál, melyet saját testünk parányi
Mindenségében végbemenni látunk . . .

Igen igen! jó jó! tudom, tudom . . .
Ez igy van, így lehet ; de hát mit ér?
Mi mindezekben a megnyugtató?
A végtelenség kinja e szerint
Csak az egészé volna hát csupán, a
Végösszegé, amely nem változik.
A részlegek számára megnyilik
A síri ágy hosszan pihentető,
Létfeledő, jótékony éjszakája.
De hajh! igen, megnyílik, az való ;
És hosszu is lesz annak éjjele ;
Több, mint elég, hogy benne a vonagló
Kétségbeesés kínos görcseit
Gyönyörré változtassa át örök
Egyformaság unalma ; ki felel,
Ki mondja meg, hogy mi történik ott,
Ama sötét üregben azután
Hogy koporsónkra hányják a göröngyöt
S magunkra hagynak onnan távozó,

Siránkozó szeretteink? Ki mondja meg
Mi van a sírban, a halál után?

A sír mélyébe hasztalan kiáltasz
Hiába itt minden rimánkodás,
Sirás-rivás és fogcsikorgatás . . . e
Gyógyithatatlan siketnéma hallgat
A tudomány tántorgva, szédelegve
Tapogatózik ez örök sötétben.
Olthatlan szomja kutatásra készti
A világrend még föl nem fedezett
Nagy titkainak hegygerincein ;
Mig végre ismeretvágy, mint merész
Szirtkalauz fölviszi őt oda,
A végtelenség örvényszélire,
Ahonnan aztán azon az uton,
Melyen fölért, nem térhet vissza már . . .
És ekkor aztán martaléka lesz
A kétségbeesésnek, és csupán csak
Egy menedéke, visszautja van :
Ha megragadja azt a kötelet,
Amellyel a vakhit kinálja meg,
És leereszkedik rajt a sötéten
Tátongó mély örvény fölött, a szük
De biztos, csendes völgybe honnan a
Magas égboltra van csupán kilátás,
Amelynek aztán nem kutatja többé,
Csupán imádja titkait, belátva, hogy
Korláttalan hatalmak a tehetlen
Lényektől, kik még el sem érhetik
Föl sem foghatják őket, egyedül
Föltétlen megadást fogadnak el.
Hisz és remél tehát föltétlenül,
Megnyugszik és ugyanazon kötélen
Ereszkedik le boldog áhitattal
Sírjába, melynek éjjele előbb
Kétségbeejté a kételkedőt

Hajh, hát igen, nincs visszavezető
Ösvény egyéb számomra sem, sehol!
Haszontalan és hiábavaló
Minden halandó emberi törekvés:
Bevenni ama titkok várait,
Amelynek kapuin kétségbeesés,
Halál és őrület vad szörnyei
Riasztják vissza véges emberi
Elbizakodott képzelem merész,
Öngyilkos rohanásait . . .

El, vissza innen, e réműletes
Szédítő meredélynek pereméről!
Inogni érzem a talajt, — megindul
A föld alattam; forog a világ;
Szakadozik az égbolt, hullanak
És lenn a mélységben tündöklenek
A csillagok és integetnek
Fenyegetőleg: ember, ember,
Ki ide tévedél, ragadd kezedbe
A hit koporsókötelét szilárdul,
S el ne bocsásd többé soha!

A KÁRHOZAT HELYÉN.

Ez a terem, amelyben történt.
Mondják, beszélik a falak.
Látom forogni a vad örvényt,
Mely elmerített, fényalak!
A teremtésnek delelőjén
Itt született a pillanat,
Amely után visszafelé mén
A lét, s hasonlót már nem ad.

S hajh! mielőtt aláhaladna
— Hol majd a zűrbe nyugoszik —
Az örökkévalóság napja
Mintha megállott volna itt:

E percet élem szakadatlan ;
Agyamban ez a jelenet
Kering szünetlen, változatlan,
Mint befagyott emlékezet.

Itt, eme függöny éjjelében,
Mint egy-egy villogó gyilok,
Röpködnek fuldokolva kéjben,
Tüzet lehellő sohajok.
Megelevenül tőlük itten
S remeg minden butordarab ;
Árulkodik, suttog szememben,
Hátam mögött föl-fölkacag :

«Hogy gyalázatfolt ég a napban,
Virágkehelyben ronda pók.
Nincs szemérem a csillagokban,
Zsibáru lett a szűzi csók.
Hogy koldussá szegényült a lét ;
Leélte tündöklő nyarát.
Üres a végetlen mindenség,
Ki van rabolva a világ!»

— Ah, úgy van úgy, itten veszett el
A második paradicsom.
Szép Éva, téged csábitott el
Ott egy kigyó, itt egy majom.
Igen bizony, hitvány majom volt ;
God dam! vörös frakkot viselt.
Chic-kel kötött nyakára csokrot,
S ezzel Waterloot nyert e helyt.

Ugy kell neked, szivem! mit fellengsz?
Ez itten a világfolyás.
A fellegekben amig jársz kelsz,
A virágot letépi más.
Mért nem tanultál Jupitertől?
Elég fényes példát adott :
Ismerve Európát, cselből
Előbb ökörré változott.

A VAÁLI ERDŐBEN.

Odabenn a mély vadonban,
A csalános iharosban,
Félreeső völgy ölében,
Sűrű árnyak enyhelyében;

Oh milyen jó volna ottan,
Abban a kis házikóban,
Élni, éldegélni szépen,
Békességben, csöndességben! . . .

Nem törődni a világgal,
A világ ezer bajával.
Meggondolni háboritlan,
Ami immár közelebb van . . .

Illatos hegy oldalában,
A tavaszi napsugárban,
Nézni illanó felhőkbe,
Mult időkbe, jövendőkbe . . .

És azután, utóvégre,
Észrevétlenül, megérve,
Lehullani önmagától
A kiszáradt életfáról . . .

S ismeretlen sirgödörbe'
Elalunni mindörökre . . .
S ott egyebet mit se tenni,
Csak pihenni, csak pihenni . . .

A NYUGTALAN ZARÁNDOK.

Amoda a kék hegyekbe'
— Utasok mondják remegve —
Kerülve embert, világot,
Él egy nyugtalan zarándok.

Mintha félne önmagától,
Futna ki e nagy világból,
Mig lerogy kétségb'esetten :
«Oh hogy vagyok, oh hogy lettem!»

Meredek szirt hasadéka
Sirja inkább, mint hajléka.
Ott beszélget rémes éjje!
Egy kiásott halálfejjel.

Kopogatja, kérdezgeti,
Esdekelve térden neki
Rá-ráhajol és hallgatja :
Nincs-e vajjon «gondolatja?»

Egyetlen butora, olcsó
Ágya egy fenyőkoporsó.
Belefekszik szemlehunyva,
Födelét magára vonva.

Ki-kifut a temetőbe,
Bekiált a sirgödörbe.
«Sötét ür, van-é hatalmad :
Adni örök nyugodalmat?!»

Éji szellő kél zokogva.
«Ez az idő monológja.
Mit sug a virág fülébe?
Van-e neki, van-e *vége?*

Mennyi bolygó egy rakáson!
Örökké forog a nyárson?
Rajta ember, állat, féreg,
Meghal-e vagy ujra éled?»

— Pajkos gyermekhad, nyomába,
Nevet halk, szelid szavába :
«Őrizkedjetek betűktől ;
Gyilkol ez, hajh! és mégsem öl.»

Az öregek félnek tőle.
Messze térnek ki előle,
Mély fohásszal: «Igy jár itten,
Ki nem hisz a jó Istenben».

Oh mi bántja, háborgatja,
Mi lehet a «gondolatja?»
Ismeretlen sírja halma
Vajh — ha tudja — nyugosztalja!

VÉGE VAN.

Vége van, mindennek vége.
Oh lelkem gyönyörüsége,
Boldogságom menedéke,
Szülőföldem szép vidéke —

Szép fiatal sűrü erdő,
Illatot, bübájt lehellő,
Tündérek, csodák tanyája,
— Oh hogy' bánt most a pompája!

Egykor itten, réges régen,
Hogy' örültem, hogy' reméltem!
Gyöngy a fűben, lomb az ágon,
Csupa öröm a világon.

Most is úgy van, minden úgy van,
Ahogy' akkor, változatlan.
Csak az ágon a madár szól
Elveszett tündérországról! . . .

Nem is arról, ami megvolt;
Az egészen többé nem holt.
Szeget vert a mult időbe,
Él az ottan mindörökre . . .

Ifju erdő, arany keret,
Benne édes emlék helyett
Kisértetek, hazajárók,
Soha el nem ért ábrándok:

Álmaikban meggyilkoltak,
Le nem zárt szemű halottak.
Elszalasztott óra üdvét
Meg nem hozza egy öröklét!

Vége van, mindennek vége.
Be oda a sűrüségbe —
Leborulva, elfeledten
Megsiratni, hogy születtem!

ŐSZI TÁJÉK.

Az égen a felhő egymást üzi hajtja.
Suhogva a parton hajlong a sikár.
Csóválja fejét a hegyélen a makkfa:
Hogy oda megint az örömteli nyár!
Gyülemlik a holló, varjú kavarogva.
A cinege fázik a tüskebokorba'.
A kerti haraszton zokogja a szél:
Elhervad a rózsa, lehull a levél.

Elhervad a rózsa, lehull a levél!
Ezért születünk hát, ez az életi cél?
Csak eddig a pálya, semmit se tovább,
Vagy itten az ember csak öltözik át?
Mi itten örök: a halál-e vagy a lét?
Hol itten a kezdet, hol, és van-e vég?
Mi itt a csalódás, hol itten az álom,
Vajh innen-e, avvagy túl a határon?

Az égen a felhő egymást üzi hajtja.
Bujdosni a tarlón indúl a katang.
Elnémul az erdő, elszállt a galambja.
Siránkozik a falubéli harang.

Mezőkön az árnyék, tengereken hab
Múlik, születik, mint mára a holnap.
A szemfödelet rángatja hideg szél:
Elhervad a rózsa, lehull a levél.

Elhervad a rózsa, lehull a levél!
Hiába hisz ember, hiába remél?
Hát semmi, de semmi, ami vigasztal,
Ott túl amaz árkon ujra, tavasszal?
Ereszkedik a ravatal a gödörbe.
Dörögnek a hantok: örökre, örökre.
A sírra borul le hű szerető:
Semmit soha vissza a temető?!

Az égen a felhő egymást űzi-hajtja.
Lemegy a nap. A nyáj hazatér.
Távolba vesz el halk, méla kolompja.
Kiált a kuvik, száll a denevér.
Sirhalmot ölelve az anya zokog.
— Majd kigyul a csillag, kisüt a hold.
S ott fenn a keresztfán suttogja a szél:
Kinyílik a rózsa, kihajt a levél!

A VÁROSLIGETBEN.

Ha a városligetben járok,
S az ég derült, a nap ragyog,
Oly szépnek látom a világot!
Oly boldog, oly vidám vagyok.

Mint hánytvetett hajós a révben,
A gyermek anyja kebelén,
Sebzett vad a tó gyógyvizében:
Magamat itt ugy érzem én.

Itthon vagyok; ez az én fészkem.
Füpamlagomra heverek.
Olyan vagyok, (és voltaképen,
Ki boldogabb?) mint a gyerek.

Egyszerre örülök a létnek,
És szinte nem fogy a csodám:
Hogy' is láthattam oly sötétnek?
S magamba gondoolm, no lám,

Van, van igazság mégis itten!
A földi sors mértéke jó.
Bár neked itten semmid sincsen
Mindabból, ami elmuló;

Sajátod e véges határban
Nincs egy arasznyi földdarab:
A mindenség közbirtokában
Mégis te vagy leggazdagabb.

Tán a vagyontul függ itt minden,
Hogy amivel birsz, mennyit ér?
A telekkönyv itt sziveinkben;
A fő, hogy abba mennyi tér?

Mi haszna süt a nap a tóba,
Ha ronda, sáros a szine?
Mit ér a vaknak a szinpompa,
Süketnek összhang, dal, zene?

Minek neked parányi részlet,
Ha tied az egész világ?
Téged, felséges szép természet,
Oly dicsőnek, mint én, ki lát?

E tiszta sziv kristálytükrében
Te örömest nézed magad.
Gyönyörködöl, hogy olyan épen,
Oly hűn, amint vagy, visszaad.

Nem, többé nem panaszkodom rád,
Hogy mért nevelted fiadat
Olyan hasonlatosnak hozzád,
Oly nyilt, igaznak, mint magad.

Az élet álnok versenyében
Volt e miatt sok, sok bajom.
De megvan érte, látom, érzem,
A mérhetetlen jutalom.

Mi egymásé vagyunk. Egymásban
Élünk, találjuk örömünk'.
Ismerjük egymást ; fény- s homályban
Találkozunk, ölelkezünk.

Itt van egészen — a szemeimben
Megannyi gyémánt harmatod.
Aranyhajával itt szivemben
Fürdik, szűz meztelen, napod!

Legdrágább kincseid' kinálod,
Szemérmes kebled' fölnyitod ;
Elrejtett bájaid' föltárod,
Nincs köztünk semmi fesz, titok.

Mi értjük egymást ; ez az erdő
Az én királyi palotám ;
E mennyezetes mohos csertő
Trón, bölcső, páholy, nyoszolyám.

Virág — illatlehelletével,
Fényével a meleg sugár,
Köszöngető lomb néma jellel,
Édes bús dallal a madár ;

Ölelgetésében a pázsit,
Pillangó játszi röptiben,
A szél, mely fürteim közt játszik,
Csókjaiban beszél velem.

A nyári égbolt arenája
Vándor-szinész felhőivel,
Az üstökös lovar pályája
Tündéri szinműt játsznak el . . .

— Igy mulatunk, igy édelgünk mi
Ketten, magunkban, egyedül;
Vigyázva, hogy ne lásson senki,
És a mulatság sikerül.

Mert persze, persze a ligetbe
Én rendesen korán megyek;
Mikor még nincs megfertőztetve;
Nem járnak ott még — emberek . . .

HAJÓN.

Ülök a hajófödélen.
Száll a füst, zug a kerék.
Haladunk vigan, serényen.
Fut mögöttem a vidék.

Ringatózom e csalképen
A keringő táj felett.
Hogy' sietnek szembe vélem,
S tünnek el fák, ligetek.

Így foly egybe mult, jövendő;
És a lelkem révedez:
Idő, idő, örök idő —
Nem-e a te képed ez?

Hátha nem is az idő múl,
Ez csak ugy tetszik nekünk.
Örök a lét innen és túl;
Elmuló csak életünk.

Hátha csak látásunk téved?
Az idő áll, mint a nap,
S csak a hátán bolyg az élet
Fölszinén a sugarak?

Hátha az a mulandóság,
Mit mi annak képzelünk,
A valódi állandóság?
S csak a lét játszik velünk?

Hátha ugy van, hátha ugy van . . .
Az idő is, mint a part,
Változik, de mozdulatlan . . .
Mi megyünk csak, ő marad? . . .

ARABELLA.

Mert lelkem oly tükör, amelyben
Legszebbnek látod magadat ;
Gyönyörködöl az istenképben,
Minőnek szerelmem mutat ;
Mert szép vagy ott, mint a dicsőség,
Hódító, mint a diadal ;
Tekintetedben angyalfönség,
Mitől imává lesz a dal :

Ezért lejársz hozzám az égből,
Hogy ez arany vissz-sugarak
Rád özönölve a lelkemből
Füröszszék hiuságodat.
Oh hát e kölcsönös fényesség
Legyen választó átok itt,
Mely arcodon s szivem mélyén ég,
Engem megöl, téged vakít?

Hát csak butor, bár kedves, drága,
Tükröd maradjak én neked,
Kit soha, bármi hőn sovárgja,
Félvén, nem ér lehelleted?
Hát lelkem fénye, tisztasága
Legyen számomra kárhozat,
S ki Isten-voltodat nem látja,
Szerelmedet majd annak add?

Ez hát a rend a mindenségben!
Te is olyan vagy, mint a nap,
Tündöklő a végetlenségben,
Melytől minden fényt visszakap;
De kebléhöz nem fér, csak az, ki
Reá homályt vet, léha folt;
Míg hátul a föld megkeríti,
Arcára csúsz a satnya hold?!

CSILLAGOK.

Ha illatos, ábrándos éjen
Elnézem a sok csillagot;
Merengve a végtelenségen,
Elgondolom, döbbenve érzem,
Mi semmiség, parány vagyok!

E ragyogó napok fényteste
Mily óriási, szertelen.
Nagyságuk titkait keresve,
Hogy' rémül el kétségbeesve
A legmerészebb képzelem!

Csigává törpülök ijedten;
Féreggé őrl a gondolat:
Mi ez a lét, mi maga itten
E vergődő rabképzeletben
Az öröklét — egy pillanat?

Ti ott a fölséges égbolton
Tündöklő fényes csillagok,
Nagyok, dicsők!... de én azt mondom,
Az én szerelmes kis galambom
Szemében szebb, jobb fény ragyog.

Oh!... mikor én azokba nézek,
Hogy' éledek, hogy' áradok!

Egyszerre nőni kezd a féreg;
Azt gondolom, az égig érek,
S uram bocsá! — isten vagyok!

Enyim e szép világ, mely itten
Én értem, kedvemért forog.
Én vagyok itt cél, központ, minden;
A nap, hold, a tejút, körültem
Csak eszköz, ékszer, butorok...

...Ti csillagok a magas égbe'
Elbujhattok mind, bujjatok!
Isten jósága, bölcsesége
Az én galambom szép szemébe'
— Higyjétek el, — ott legnagyobb!

A BIKOLI FÁK ALATT.

Akármikor, ha reggel, este,
Maraszt, vonz engem a vadon.
Rejtelmes sugdosásit lesve,
Hő áhitattal hallgatom.

Sok kérdésemre mélyen hallgat;
De amit mond, az mind igaz.
(Hazudni, csalni, szabadalmad
Csupán neked van, emberarc!)

Még akkor is, sőt legfőképen,
Ha rekkenő a nyári dél,
Álmában, önfeledve, épen
Legmélyebb titkokat beszél.

E szentegyházi néma csöndben
Neszt hallva a falevelen,
Azt gondolom, no most előttem
Az Isten egybe megjelen.

Bár hasztalan, mert csak alkatja
Egyetemében létez ő.
Szárnyfal mögött van, nem mutatja
Soha magát a rendező.

Sőt halhatatlan költeménye,
E mérhetlen világ nekünk
Örök talány ; főeszméjébe
Nem hat rövid tekintetünk.

Miért vagyunk, mi és e minden?
Hogy' véghetetlen, ha egész?
És ha egész, hogy' véghetetlen?
Soha nem érti földi ész.

Az ember e világra mért jött?
Mért tűn el oly hamar, hova?
Mi itten a kétségbeejtőbb :
Az örök-e vagy a soha?

Elnézek e tündöklő tájon.
Mi szép világ, arany világ !
És kérdezem magamba fájón :
Mért nem maradni itt tovább?

És felel a hegy oldalából
Lezuhanó vidám patak :
Elmúl-e testem e világból,
Mert az Oceánba szakad?

A lángoló nap elhunyása
Ott ama kék hegyek mögött
Csak földiségünk csalódása.
Rész változik ; a mind : örök.

Csak mi maradunk a sötétben,
Mig itt vagyunk, életrabok ;
Velünk, amott a mindenségben,
A nap örökké ég, ragyog.

. . . De majd a szélben, mely a gallyon
Suttogva röpked szanaszét,
A bús idő fohászát hallom,
Hogy miért nincs számára vég?

Örökzsidó-szakállát rázza
Ott a sikáros part fölött:
«Az egyetemnek tárházába'
Nincs rém, csak ez a szó: örök!»

És száll a holló éj a fákra;
Holdfényben zörren a haraszt;
Lelkemre gyötrő kétely árnya:
Honnan meritsem a vigaszt?

Egyszerre mintha feneketlen
Örvényed' látnám: végtelen.
Leborulok kétségbesetten,
Szivem szorul, szédül fejem.

Majd mintha gyóntató oltárnál,
Csak hallok még egy gyönge neszt:
«Erről, fiam, ne gondolkozzál;
Jobb lesz neked nem tudni ezt!»

MAGÁNY.

Az emberek beszélnek fájdalomról,
Rakásra hordva sok bút, bánatot;
És mondja mindenik a magáéról,
Hogy már a földön az a legnagyobb.

Hallgatva némán ennyi bút, keservet,
A magamét én el nem mondhatom.
Keresem a magányt, a véghetetlent,
Csak ottan önthetem ki bánatom'.

Hol legsürűbb az erdő, legsötétebb,
S a szél elalszik a falevelen,
Mintha megállna percre idő, élet, —
Leborulok sohajtva : «Istenem,

Hát e világon semmi sem tökélyes!
Nincs alkotásod kifogástalan.
Ha fogyatékos minden, ami véges,
Teljes talán, ami határtalan?

Te, aki ülsz ott arany fellegtrónon,
Teremt, változtat, öl vezényszavad ;
Mig lényeid itt hánykolódnak gyarlón,
Elégedett volnál te egymagad?»

És láthatatlan elborul az égbolt.
Valami árny vonul el odafönt.
A mozdulatlan levegő meredt, holt.
Mintha befagyna, dermesztő a csönd.

És mintha megszólamlanék az Isten,
És hallanék fohászt, mélyet, nagyot :
«Hozzám hasonló e világon nincsen ;
Mindig magamban, egyedül vagyok!»

AZ ÜSTÖKÖS.

Az égen fényes üstökös ; uszálya
Az ég felétől le a földre ér.
Mondják, ez ama «nagy», melynek pályája
Egyenes ; vissza hát sohase tér.

Csillagvilágok fénylő táborán át
A végtelenséggel versenyt rohan.
Forogni körbe nem tud, nem akar, hát
Örökké társtalan, boldogtalan!

Imádja más a változékony holdat,
A kacéron keringő csillagot;
Fenséges Niobéja az égboltnak,
Lobogó gyász, én neked hódolok.

Szomoru csillag, életátkom képe,
Sugár ecset, mely festi végzetem',
Akárhová mégysz a mérhetlen égbe,
Te mindenütt egyetlen, idegen!...

MEGNYUGVÁS.

(Egy költő monológja. Teljesen önálló része egy nagyobb költeménynek.)

«Hiszek az örök igazságban.
Hiszem, hogy ő maga a nap.
Körén örök forgandóság van,
De ő nem változik, marad.

Egy gyűrü ez a végetlenség.
Kerek a sors, a tér, idő.
Csak fejeinkben a képzelt vég,
Az egyetemben nincs meg ő.

Velünk e múló földi létben
Ez a kerék forog, forog;
Korongján mennyi a «föl», épen
Csak annyi az «alá» is ott.

Az éjre nap, a napra éjjel,
A télre megjön a tavasz.
Ki elborít keserüséggel,
Ne félj, meg is vigasztal az.

Isten vezérli a világot,
Kinek mindenre gondja van.
Ki rózsabimbót, szép lányt alkot,
Nem lehet rossz, igaztalan.

Te porba vérezőn tiport szív,
Nyugodj meg hát te is, szivem.
Itélet napja, mely előhív
Onnan, rád is virrad, hiszem.

Hogy' is kivánod, hogy neked már
Itt most igazat adjanak?
A századokba nyuljanak, bár
Létük forgása pillanat?

Van itt igazság e világon;
Arány mérettel egyező.
Vegyétek a jelent, nem bánom,
Enyém a végetlen jövő.

Kik csak azért nem öltök testet,
Mert nincs reá hatalmatok;
Mert biztosabb és nektek édesb
A lelket orgyilkolnotok;

A bujdosóvá lett igazság
Nyomában csaholó kopók;
A józan ész nyaka-csigáját
Kitekerő szellembakók;

Országkerítők, népzsebvágók,
Kiváltságolt heresereg,
Fölbérelt becsület-sirásók,
A hazugságban mesterek:

Mint déli nap lángözönében
Fönlebegő kevély sasok,
Ti mostan usztok a dicsfényben,
Dúsak, nagyok, hatalmasok.

Arcképetek kirakatokban
Koszoruzottan tündököl;
Robogtok címeres hintókban,
Rám a sarat, port verve föl.

Titeket bámul kegysovár nép ;
Nevetek mindenütt ragyog.
Mellettetek most én csak árnyék,
Vagy annál is kevesb vagyok.

Learattok, habzsoltok mindent ;
Nyomaitokban nő a gaz.
A szegény, ki nem látja Istent,
Azt képzeli, ti vagytok az.

A multakat megtagadjátok
A jelen örömeiért.
Ez a ti istentek, bálványtok,
Az áruló judási bér.

De a jövőt bár gunyoljátok,
Áhítja titkon szívetek.
Ah, ha megvásárolhatnátok!
De mindhiába, nem lehet.

Ez átkotok, ez büntetéstek.
Mi nektek elmulás, halál,
A ponton, hol ti véget értek,
Kezdetre létem ott talál.

Hiába érc, márvány emléktek.
Lesz rajt' irás, fényes (hamis ;
Jó emberek jó pénzért nektek
Hazudnak még a sirban is.)

De majd ha az ismerettárból,
Hová nevetek halni tér,
A pár sort, mely még rólatok szól,
Kirágta a könyvtár-egér,

S nem lesz e földön semmi többé,
Se nyomotok, se árnyatok,
Mi egykor itten azt jelölné,
Hogy éltetek, hogy voltatok ;

A messze, mérhetlen jövőben
Siromon is, rég omladó
Porom fölött, habos mezőben
Dús rendet vág az arató ;

A nap alatt, e szép világon
Elváltozik sok minden itt ;
«Abroncsszekér», sok ákom-bákom
Hieroglifjét feledik.

Országhatárok összefolyva ;
Sok szer, ma ünneplő divat,
Muzeumok ereklyelomja —
Ott porladoz üveg alatt . . .

De mig ez a világ világ lesz,
Megújul benne a tavasz,
Emberkebelben egy sziv érez,
És dobban arra, mi igaz ;

Erdő a visszhangos hegyekben,
Mezőkön líliom terem :
Lesz illat a virágkehelyben,
És a szivekben szerelem.

És addig élek én is, ottan
E hő szivekben lesz sirom.
Mint illaté az albumokban,
Mit ott hagy egy hervadt szirom ;

Mint láncolat a szellemlétben,
Egy hang, mely örök, mert igaz.
És széllyelomló földi lényem —
Az én lelkemnek része az!

Majd pázsitos ligetnek alján
Patak fölött, előtte könyv,
Ábrándos ifju, merengő lány,
Szivébe' kéj, szemébe' köny.

Velem mulat, rám gondol, lelkén
Mint a villámlás, átrezeg,
Ifjui kor tavaszlehelltén
Mit lelkem egykor érezett.

És elborong, mereng magában,
Elálmodozva széttekint:
Mikor még én e földön jártam,
Minő világ lehete itt?

Mult századok, holt nemzedékek
Szerelme, mint egy távirat.
Rég mult, jövő dalomban élnek
S egymással csókot váltanak.

Ti fényes szappanbuborékok,
Most hát ti csak ragyogjatok;
Kit föld porába letiportok,
Én csak parányi mag vagyok.

De napja feljön, kifakad, hajt
És szerte árad el dalom.
Virágától benépesül majd
Tenger mezőség, völgy, halom.

Oh sok, nagyon sok, mondhatatlan,
Mit én e földön szenvedék.
S nincs vigaszom, csak e tudatban,
De legyen! — ez nekem elég.

Pásztortüzednek, hő barátság,
Szép rózsafádnak, szerelem.
Csak töviseit, csak szilánkját,
Bimbóit én nem ismerem.

Bár leghivebbjét, emlőjétől
Gorombán elrugott hazám.
Se baj! azért ne panaszold föl,
Szivem, csak valld meg igazán:

Van-e a földnek annyi kincse,
Mely elbillentse mérleged',
Cim, hatalom, vagyon, miért te
Cserébe adnád e hited'?»

ÉLETBÖLCSELEM.

Akármit mondotok, beszéltek,
Tudom én jól, amit tudok.
Halhatatlanság, örök élet,
Megengedem, mind szép dolog.

De mindamellett én azt látom,
Hogy végre is csak az a jó,
Csak az a drága e világon,
Mi itt örökre elmuló.

Odadnék én jó szivvel mindent,
Mi maradandót nyerhetek,
Szép Éva! csak e földi édent
Veszithetném itt el veled . . .

Az üdv az örök fényességben
Kivánatos, de angyalom!
Ha elkárhoznám szűz öledben,
Jobb lenne, én azt gondolom . . .

Fukar királynál, ki csak gyüjtött
Országokat, kincset, babért:
Egy paradicsomból kiűzött
Mezitlen Ádám többet élt . . .

A BALATON PARTJÁN.

Illanó felhők az égen,
Játszi árnyak a mezőn.
Jár a szellő körülöttem
Szeliden, lengedezőn.

Közbe-közbe sebesebben
Suhan el a habokon,
Odaszólva érthetetlen
Tulvilági hangokon.

Hidegen, verőfény nélkül,
Haloványan, álmatag
Ki-kipillant a felhőkbül,
Majd meg elbólint a nap.

Nézem e játékot, nézem,
Hallgatom e halk morajt.
Mit jelent az árny a réten,
Szél a habra mit sohajt?

Azt jelenti az az árnyék:
Ember, nézz meg engemet.
Földi lét — tünő árnyjáték;
Ma nekem, holnap neked.

Nincsen itten állandóság;
Ami él, mind elmuló.
Csak maga a mulandóság,
Az az örökkévaló.

És az a türemlő hullám,
Kis buják hab mit gagyog?
«Ember, ember, ide nézz rám,
Lettem és már nem vagyok.»

És a ringó, kergetőző
Millió hab a tavon,
Váltakozva majd egy bölcső,
Majd meg egy-egy sirhalom.

És ez igy megy mindörökkön
Mindörökké, föl-alá.
Igy ölelkezik a földön
Születéssel a halál.

És csak egyszer! és csak egyszer?
Az idő, tér végtelen,
S ujra többé itt az ember
Soha többé nem jelen?

Kiderül a felleges ég,
Visszatér a szép tavasz,
S soha e mindenségben két
Falevél nem ugyanaz?

Hát ha mégis, ujra itten,
Igy ahogy most, valaha . . .
Az örök idő-keréken
Visszafordul a «soha?»

Soha többé, soha többé!
Sziv, hogy ezt elviseled!
Emberagy, a «mindörökké»
Őrületbe hogy' nem ejt?

Megnyugvást, vigaszt mi adhat?
Kérdezed, mi volna jobb?
De hiába tenger és nap
Nem felel, csak mosolyog.

Mintha mosolyogna rajtam,
Gondolván : szegény bohó,
Árny után kapkodsz, azonban
Fut előled a való.

Hasztalan a mult, jövendő
Titkai mit keresed?
Feleded, hogy mindakettő
A jelenben csak tied.

A teritett asztal itt áll,
Rajta a sok jó malaszt :
Lesve várva, jön-e több tál?
Még utóbb éhen maradsz . . .

OTTHON.

Panaszra mék a természethez.
Hol legsötétebb a vadon,
Föltárva keblemet, mely vérez,
Minden sebét fölszaggatom.

«Ti lenge fák, ti völgyek, halmok,
Ti napsugáros ligetek,
Kik lelkemet elringattátok,
Ti csaltatok meg engemet!

Ti engemet fölnevelétek
Szent együgyűk, ártatlanok,
Oly nyilt szivűnek, őszinténék,
Épen miként ti magatok.

Táplálva csókkal, tejjel, mézzel,
Megtöltve csordultig, hiven,
Az igaznak szeretetével
Gyanútalan, mohó szivem';

Nem sejtve hajh! hogy több leende
Nekem e jóbul kevesebb.
Nem volna ütve most szivembe
Világ kezétől annyi seb!

Hogy' tanitnátok a hazugság —
Szerencse-hajhász emberek
Ez általános tolvajkulcsát?
Ha magatok sem értitek!

Ó szent természet, szép szülőföld,
Feledtél volna bármi mást,
Csak ne egészen — ami legfőbb —
A szinlelést, képmutatást!»

S a lenge fák, a völgyek-halmok,
A napsugáros ligetek,
A réten legelésző barmok
Szelíden rám tekintenek.

És kérdik bús panaszszal eltelt
Beszédes néma szemeik:
Hát kellett a világba menned,
Nem jobb leende neked itt?

EMLÉKEK.

I.

Mikor ottan andalogva
Álmodoztunk a ligetben . . .
Bár felednem jobb is volna,
Mindhiába, nem felejtem.

Ugy néztél rám, oly szerényen,
Mintha mégis ember volnál . . .
És ha tündér? — voltaképen
Jobb a többi halandónál.

Jól esett igy édelegnem;
Bár utólag egyre bánom,
Hogy — ha már ily Tamás lettem —
Nem volt annyi bátorságom:

A kis gödröt ajakadban,
Játszi fürtöd' a hó vállon
Miért meg nem tapogattam;
Hogy mi vagy, való, vagy álom?

II.

Csak ki vele most szaporán,
Ez a titkos hajnalóra.

Most megy a tündérkirálylány
Megfürödni le a tóra.

Orgazdád lesz a sötét lomb,
És ne félj a kerge széltül.
Fű, fa, levél mind megbomlott
S reszket az mind esze nélkül.

És a viz vonagló kéjjel
Csókolgatja holdfény-testét.
Te se nézhedd ép elmével . . .
És ez lesz még a szerencséd.

Elnémulva, bámészkodva,
Mint a többi kövült béka —
Legalább nem bőgsz, torkodba
Rekedvén a «Heuréka!»

III.

Az erdőn a csalogányok
Vigan élnek szerelemnek.
A pipiskék, a sármányok
Az utakon egybekelnek.

A padon, a fasor alján
Üldögél az ifju vándor.
Bólogató levél a fán
Majd leszédül sóhajától.

Haja mint a szomorufüz
Lóg alá a somfabotra.
Párzó veréb játékot űz,
Ő meg írogat a porba:

«Kis madárkák, könnyü nektek!
Egyitek sem olyan dőre
Kérdeni: a vőlegénynek
Van-e rangja, kutya-bőre?»

GYERMEKKOROM TÁJÉKA.

Elmennék én még egyszer hozzád,
Ha ujra itt a kikelet.
Még egy utolsó tekintet rád,
És azután — Isten veled!

Szeretnék ott megnézni mindent,
A hegyet, völgyet, kis lakot.
Hisz nekem ott mind egyenkint szent,
Csodás a legkisebb dolog.

Majd elmennék ki a csalitba;
Ugy van-e ott még mostan is?
Igaz-e az, hogy a patakba'
Arany-ezüstből a kavics?

Igaz e az, hogy medreikben
Fölváltva tej, méz folydogál?
És ott a pázsitos ligetben
Selyem-bársonyból a füszál?

Való-e, hogy tündérek járnak
A rejtelmes vadonban ott?
Érezni a szivárvány lábak
Nyomán a bűvös illatot?

Majd leborulnék a határon,
Megállnék úton-utfelen,
És megölelném mint barátom',
Ki találkoznék ott velem.

A kis kertajtót, minden bokrot,
A szederfát az udvaron,
A «Hattyut», a hü vén komondort,
Ki nekem ugranék, tudom,

És ott maradna a nyakamban,
Belém fogózva hevesen,
És zokognánk mindketten, halkan,
Szótlan, soká, keservesen . . .

Ő tán fölöttem, megőrülve ;
Én? — sirdogálva magamon,
Hogy elveszitve, semmisülve
Örökre a paradicsom . . .

Mert hasztalan! köny, bú mit érnek?
Nem az már ez mind, ami volt ;
Nekem nem az ; nem a tündérek,
Az én szivem, az itt a holt!

Az ég, az most is oly tündöklő,
Mérhetlen arany oceán.
De lelkem tükörén a felhő,
Visszfénytelen, bus ingovány.

Nem, nem, ne menj, minek? Hiába
Hulló levélnek a tavasz!
Tündérmesés bölcső danája
A temetőnek — fájna az . . .

Elmult az ifjuság, dicsőség,
Az élet ragyogó dele!
Fejed fölött sötétülő ég,
Körülted ősz baljós szele.

A légen át siró harangszó,
Fekete hollók raja száll.
Szárnyuk verésének hallatszó
Ütemje is : halál, halál . . .

Olyan nagyot minek kerülnél?
Előtted a sötét rekesz . . .
Még egy csuszamlás a gödörnél
S mindennek egybe' vége lesz . . .

KÖRÚTON.

Csupa öröm a stajer föld,
Hogy ha rajta utazol.
Erdő mező ilyen szép zöld
A világon nincs sehol.

Változatos a táj képe.
Jó a hintó, jó az út.
Becsületes, jó a népe,
Csak a himje szörnyü rút.

Tartsa Isten valamennyit,
'Sz ép igy jobb ez is talán ;
Mert, mivelhogy . . . tudniillik —
A stajer nő kedves ám.

Mikor még leány kiváltkép.
Arca mint a liliom.
Hogy ez a virág milyen szép,
Igazán csak most tudom.

Hol az erdők boltozatja
Mint egy Isten-trónterem,
Nap is lopva kacsintgatja —
Ily virág csak ott terem.

Szemeit oly áhitattal
Oly szeliden emeli,
Mintha csupa imádsággal
Volnának mindég teli.

Csupa ábránd, mint az erdő.
Kenetes ajkán a hang,
Mint a völgyből égbe rengő
Mélabus, halk estharang.

Szép stajer leány a boltban,
Szivem édes kinja nagy.
Szép hazádnak te valóban
Leghivebb eszménye vagy.

Egyet mondanék ; tudod mit?
— De mi haszna, oh mi kár!
A kegyetlen, kósza sors int,
Künn a postakocsi vár . . .

Menni kell, hát Isten áldjon!
Kéjkörútas végezet :
Au revoir jövő nyáron!
Addig add — fényképedet . . .

VASÚTON.

Megindult a föld alattunk,
Vagy magunk előre hajtunk?
Hol vagyunk most, a pokolban?
Hosszu barlang szája horkan.
Csattog, fölsikolt a sárkány,
Tarjagos füstfelleget hány.
Rajzik a szállongó szikra.
Hogy' forog az izzó szikla!
A sötéttel küzdve langal
Végig a függő bazalt fal.
Mintha régi füstös képek
Ablakjai élednének . . .
Angyalok, kövült barátok
Morogják a miatyánkot,
Olvasót pörgetve ottan
A meredek szirttorokban.
Vagy talán csak víz esése
Bérc öléből a mélységbe?

Most a sikra ereszkedtünk.
Mi robog, zúg el mellettünk,

Vissza őrülten mi csörtet,
Összeláncolt sor kisértet?
Mi jövünk magunkkal szembe,
Megfordulva vagy kerengve?
Itt egy város, ott egy zárda
Tornyai rohannak hátra.
Milyen álom, milyen élet!
Hogy' szorulnak percbe évek!

Hallga, hóha! most megállunk.
Itt kiszállunk, ott beszállunk.
Tölgyei a rengetegnek
Álmaikból fölrezzennek.
És a csöndes erdőn a fák
Mélabúba
Összesúgva
Társaiknak mondogatják:

«Hegyeink méhéből — kérded —
Hova lettek a tündérek?
Gnómok, rémek, gyiksárkányok,
Óriások, tüzet hányók?
Szörnyeinkről már maholnap
Még a dajkák sem danolnak.
Emberek nyeregbe fogták,
Nézzed — imhol lovagolják . . .»

PANASZOK.

I.

Ha csak szeretsz, bár viszonzatlan,
De térdelhetsz hő áhitatban
Bálványod lábai előtt,
S hogy végtelen szereted őt,
Hogy érte élsz, bevallhatod.
E sorsodat még áldhatod.

De ha szeretsz, s nincs egyéb vágyad
Mint Neki e forró imádat
Elmondani egy pillanatban,
És azután meghalni ottan, —
S még ezt is tiltja csillagod:
Hogy mi az átok, tudhatod.

II.

Nem birok már a szivemmel,
Ugy teli van szerelemmel.
Ha valahol ki nem öntöm,
Maradásom nincs e földön.

Elmegyek a zöld erdőbe,
Bekiáltok a sürűbe,
Vigasztaló szóra várva;
De hiába, mindhiába!

Fái némák a vadonnak.
Szelid őzek szánakoznak.
S utjain a rengetegnek
A verebek kinevetnek . . .

III.

Sugalmas, rejtelmes éjjel.
Kéjtől rezzen a bokor.
Fönn az égen bűvös fénynyel
Robban el a meteor.

Ámulattal nézve rája,
Elmerengsz, gondolkodol.
Bölcs, tudós ki nem találja,
De szivem rég sejti jól.

Csillag az, fut végzetétül,
Mely mint kárhozat, sötét.
Szív, melyben reménység nélkül
Olthatlan vágy tüze ég.

Lény, kit egy kimondhatatlan,
Elviselhetlen titok
Addig égetett, mig ottan
Darabokra szakitott . . .

ÉJJELEK.

I.

Végetlen, örök éj!
Az utcán méla csönd.
Fülembe égi kéj
Tündérharangja csöng.
Remegve két kezem'
Szivem fölé teszem :
Aludj', szivem!

Csillag ragyog, kacsint,
Egymásnak integet.
Mit látnak vajjon itt
E szemérmes szemek?
Mindenki üdvezül,
Csak te vagy egyedül.
Pihenj, szivem!

A sötétség kigyúl,
Elhallgat a madár.
Felhő irul-pirul ;
Minden vágy telve már?
Mely kéjbe fuldokol,
Az éj neked pokol.
Hallgass, szivem!

Az ég, föld egy kerek
Boldogság-oceán.
Tajtékban fürdenek
Tündérfi, hableány.

Pár mindnek itt akad,
Kintól csak te magad
Szakadj, szivem?!

II.

Ti villámlós szemek,
Te csattanós ajak;
Ti delejdus kezek,
Tüzáramos hajak...
Ha csak kisértetek,
Elérhetetlenek —
Mért lássalak?

Ti mondhatlan gyönyört
Lehelő sóhajok:
Vonagló kéjgyötört
Ajkról kelő jajok;
Méhszárnyu gyönge nesz,
Ha mind más üdve ez —
Mért halljalak?!

KISÉRTETEK.

Kik éjfelente sirkertetekből
Holt halavány emelkednek föl;
Kik, mert e földön mennyet éltek,
Mint megszedett virágra méhek,
E földre vágyva visszajárnak,
E nyugtalan, ártatlan árnyak,
E létsovár, bolyongó lelkek —
Nem ők, akik kétségbeejtnek.

Nem azok az igazi holtak,
Kik egyszer itten éltek, voltak.
Nem ugy van az, mint hiszik, tartják.
A porban a halhatatlanság.

Nem vész el innen semmi, semmi,
Csak ami nem birt megszületni.

Üdvözitő csók, mely elcsattan,
Mi megesett, lett, halhatatlan.
Csak a testet nem öltött ábránd,
Be nem telt vágy, el nem lobbant láng,
Az elszalasztott meddő óra
Nem fordul itten vissza jóra ;
Csak az van halva itt örökké,
A mult nem hozza vissza többé.
Soha többé!

Ha van tudat a tulvilágon,
Én mindig ezt az órát látom.
E hézagot a mult időben,
Mit ki nem tölt a teremtő sem,
Mely visszaásit onnan rája,
Mint a halott leesett álla . . .
És látom, hogy vigyorgja a szót,
Mit a halál belé fagyasztott,
Gunynyal, kárörvendőn, örökké :
Soha — tudod-e? — soha többé!

Kit örök ifju hajnal képe,
Megújulás bibor mezébe
Öltözködő vidám tavaszszal
Az ébredés meg nem vigasztal ;
Ha fényes égen ragyogó nap
Arany szegélyt fest a lomboknak,
S alattuk néma a madár,
Mert vágya, üdve telve már,
S csak néha tör ki kebeléből
Egy halk nyögés a fojtó kéjtől ;
Ha lábhegyen jár, hallgatózva
A titkokat rejtő bozótba'
A hőn sohajtó lebke szél,
És mint a méz a méheszárnyon,
Már csak az ingó játszi árnyon

Szállongó illatár beszél
Az isteni gyönyörről, melybe'
Erdő mező alél pihegve ;

Ha attól, ami neked fáj itt,
Emléked egy nagyot villámlik,
S egyszerre mind föltünni látod,
Mit elveszített ifjuságod ;
A tünde lényt aranyhajával,
Halhatlanító ajakával,
Honnan feléd mosolyogva, nyitva
Az örök üdv csodája, titka ;
S a vágytól, mert azt el nem érted,
Ujból, örökké forr a véred,
Forr itt a földön, lenn sirodban,
A mennyországban, a pokolban ;
Csillag, nap válnak porló röggé,
E tüztől nem menekszel többé ;
Ha vagy, ki földön e sort érted,
Im, ládd, mi az örök kisértet . . .

JUBILATE!

Minő világ, mi nép! Örök hatalmak!
Mint hazatérő csürhe, hogy' rohannak —
Moslék szagát ha szél orrukba hozza,
Egymást elütve, sírva, orditozva,
Hogy ki legyen előbb a vályunál,
Amelybe aztán menten beleáll ;
Mert neki asztal-, konyhahulladék,
Tányérnyál mind nem elég ronda még,
Beléfürösztí mocskos körmeit ;
Füszere a piszok, mely édesit —

Rohannak ezek is, pedig talán,
Ugy látom, emberek ; és mi után?
Kenyér, fügelevél, tápszer, ruházat?
Hisz neki ebből van több, mint elég.

Mind szükséges dolog ; piha, gyalázat!
Keresse ezt a pór, hitvány cseléd :
De pár hüvelyknyi hitvány rongy után,
Mely még hitványabb rongy szivét takarja,
És neki büszke kiváltságot ad,
Jogot : megvetni mélyen másokat,
Kiknek «komisz» dologban fárad karja.

Mert ásni, vájni a termő talajt,
Hogy mindennapra lenne bő falat ;
Megvédni vérrel azt az ellenségtül,
Meghalni névtelen, dicsőség nélkül,
Izzadni másokért — igavonó,
Buta baromnak, parasztnak való.

S a veriték is büzlik, becstelen ;
Tenyér, ha kérges, szalonképtelen.
Vad hosszu körmöt sem nevelhet rajta
— Előkelők mellőzhetlen divatja —
Mit annak jelvényeül visel ő,
Hogy ime ő is munkakerülő . . .

Minek keresse ő azt, ami van?
Dicső, nemes csak, ami hasztalan.
Kenyér? Fi donc! ebe sem rágja azt.
Keressen, akinek nincs, a paraszt.
De egy szalag, csillaggal vagy kereszttel,
A mellre tüzve, ah! ez megkeresztel,
Előkelővé, akinek szabad
Kergetni, ami még szebb föladat,
Mert hát bizonynyal még érthetlenebb :
Gázolni azt, mit a szegény vetett,
Vörös kabátban, — nemde martialis?
S novemberben! kaphatnának náthát is! —
Egy falut érő drága paripán,
— S ha ez kidől, az még a «stikli» ám —
S ugyan miért? Miért! hát csak keresd,
Mi semmitérőbb, mi fölöslegesb,
És megtalálod : egy leharapott
Megtépett róka- vagy csak nyulfarok!

Ti gyermekded olympi istenek!
Mik voltatok ti? Ide nézzetek!
Nem érzitek, hogy le vagytok pipálva?
Im a nagyuri juxok ne-továbbja!

Nos, szív, hazafi-szív, te telhetetlen!
Nem hiszed-e, hogy győzni fogsz e jelben?
Vagy nem tudnád, hogy mit jelentene:
Hogy im hazádnak van már mindene!
Vasút, országos és családi — «görbe» —
Mint mondogatják némely «mokra» körbe';
Közép-, fő- és népiskolád, amelyben
Tanitanak három-, négyféle nyelven,
Megannyi szebbnél szebb hazafiságot;
Több nem lehet már államadóságod.

És amit nem látott még a világ,
Országod őrzik idegen fikák;
S még önmagadtól is nem véd-e meg
A németül vezényelt hadsereg?
Van mindened, népem, vagy mégse látod,
Hogy csak a nyúl- és rókafark hiányzott?
Hát ezt meg ők — bár átkozottul drága —
Leteszik ím a — haza oltárára . . .

Csak ne legyünk duræ capacitatis!
Nem pártfogolják ők már a cigányt is?
Rajzot, festészetet a makaón,
A mozgó plasztikát a szinpadon;
A klasszikust, ameddig meztelen
Megtoldva azzal még, hogy eleven;
A könyvet? — annak két hibája van:
Hogy nem mulékony, nem haszontalan,
És ami fő, hogy olcsó is neki,
A dsentri, polgár is megveheti.

A dsentri, úgy-e? a nemes gyerek?
Ábrándozó szegény! Nem ismered
Ezt a kamasz növésü napraforgót,
Kinek létcélja: nézni Maxi grófot,

Hogy mit hogyan csinál? Eltört a lába?
Mankón bicegve megy az uri bálba?
Megvan! hahó — mankót vesz mindenik.
A táncterem sántával megtelik.
S van, aki, hogy legyen komoly fitor,
Ép lábát eltöré — excelsior!

S a polgár? Ah, de hát van ez? Barátom,
Harminchat éven át aludtál, látom.
Van itt, ki mondja büszkén : ő paraszt.
Hajh! e hazában ez az egy -- igaz.
És voltakép, nézvén nyugot felől,
A többi is csak még nagyobb, belől;
A különbség csak, hogy van cimeres,
És akinek még ez nincs, erre les . . .

Megérthetetlen, fölfordult világ!
Majom utánoz embert legalább ;
Itt egy majom a másikat majmolja,
Az hogy nem is — ha még csak ennyi volna!
De fényözönből porba száll a sas,
Nem kell neki a fenséges magas.
Ott fürdik mint a csirpelő veréb.
A költőnek babérja nem elég.
Eszét veszíti elsőrendü csillag :
Egy fénybogár után eped, kacsintgat.
Elhagyja dicskörös helyét, nem boldog,
Mig nem kap innen egy fületlen gombot . . .
Abdéra ez vagy Sodoma förtelme?
S én, — én is! — élek, élni tudok benne?

De hát nem volna itt már semmi ép?
Az nem lehet! Van, igenis, a nép.
A nemzet ős fájának törzse még jó,
Csak lombjait pusztitja ronda hernyó,
Mit megnövelt a mostoha idő.
De kertészkés levágja majd, s kinő . . .
Vagy eljövend a jótékony vihar,
Élősdi férget letipor, kimar ;

Az ezeréves tölgy kihajt még ujra,
Egy fényesebb, dicsőbb nagy fordulóra.
Virulni fog a második ezerben,
Meglombosodva gazdagabban, szebben . . .
— Hazám, eged bár egyre csak sötétül,
Én nem tudok meghalni e hit nélkül! . . .

A VÉGRENDELET.

A főuri kör díszépűletén
Zászló bejelent nagy gyászt feketén:
Hogy sirhat a nemzet, mert ime holt,
Ki köztük a jobbak egyike volt.

A nagy ur után se kicsi, se nagy.
Vajh ennyi vagyont ugyan kire hagy?
Bizonnyal urává teszi e hont,
Hiszen ő a jobbak egyike volt.

Előveszik a végrendeletét.
Szabályszerű az, rá ütve pecsét.
Sugallta nyugodt órán hideg ész,
Tanuk előtt. Csak két sor az egész.

Forgatja a jegyző a levelet.
Nem volna egyéb? az nem lehet!
Fürkészi papirját ablakon át.
De többet ugyan nagyitón se lát.

«Amelyben a rókát kergettem én»
— Kárminnal irott pézsmás levelén
Ez villog elő, mint Mene Tekel —:
«Vörös frakkomban temessetek el.»

És ezzel vége; se több, se kevesb.
Szegény haza testén ezernyi seb
Fölsajg ujolag, alig födi rongy,
Rángatja sok éhes, árva poronty.

Igy ő a nemes, a dús, a dicső.
Utána özönvíz — bánja is ő!
A frakk, a vörös frakk, s benne maga —
Egyetlen, utolsó gondolata.

Mig uj Európát rázza kacaj,
Itt honfi kebelből nem fogy a jaj.
Ajkába harap Budán a király.
Kör tagjai mondják: «Ah, zseniál!»

NYÁRI LES.

Immár a hegyélen száll le a nap.
Fák árnyai nyulnak előre.
Rejtek sürüből most indul a vad
Ki, párja után, legelőre.

Most egybe az erdő, mint a pokol
Rémmel telik el, besötétül.
Mint síri lehellet, száll a bagoly,
Káprázat a lég denevértül.

Bus éji királyné, fénymezü hold
Ül trónra, lenézve merengőn.
Ébrednek a lelkek, mozdul a lomb.
Lovagolnak az árnyak a szellőn.

Vig torku rigó most bujva elül.
Ökrészfiu füttyöt eresztget.
Tévedt utazó bolygván egyedül,
Bezzeg veti most a keresztet.

De az ördögtől sem fél a vadász,
Ő egymaga áll ki merészen.
Némán egerész, neszelve vigyáz,
Nem ötlik-e vad ki a résen?

Rí a csalogány, — ott valami jár . . .
Hah végre, szerencse . . . talántán . . .
Ugy ám . . . de elugrik az ősz, mi kár!
Hogy a menykő szántson a hátán :

Ott jár a dezentor, félve kitér
Előle parasztgyerek, asszony ;
Szegénybe' pedig meg-megfagy a vér,
Ha zörren a szél a haraszton . . .

ALBUMBA.

Szép leányok, kedves hölgyek,
Kik egy lelkesítő csókot
Nem adnátok a költőnek,
Mégis egyre ostromoltok

Pár rimelt sorért, emlékül
Fehér könyvetekbe irva.
Minden édes emlék nélkül —
Mire jó e száraz firka?

Mi rimelne össze szebben,
Mint két szivnek dobbanása?
A költő csak énekeljen,
És a mennyet soh' se lássa?

Csak ami a szívbe irva
Szerelemben égő vérrel,
Az a halhatatlan szikra
Még a sírban sem enyész el.

Elmosódik emlékünkben
Minden bölcs irásunk, tettünk ;
Csak az óra feledhetlen,
Amelyben — elfeledkeztünk . . .

DE PROFUNDIS.

Mint az árva holt anyára,
Ugy borulok rád, hazám.
Hideg vagy, fekete, sárga ;
Alszol-e, vagy valahára
Meg vagy halva igazán?

A csatában el nem estél,
Csak leraktad fegyvered'.
Jó sokáig szenderegtél ;
Halkan álmodban beszéltél,
Látva fényes képeket

Eljövendő nagy napokról . . .
«Leszen úgy, mint régen volt.»
Vagy talán már nem is alszol,
Csak pihensz, vársz, hallgatózol,
Hogy ki híved, árulód?

Fiaid már vetkőztetnek.
Osztoznak ruháidon.
«Ez az enyim, ez a tied»
S e fölött hogy' verekednek! —
Vagy talán én álmodom?

Neked éltem, érted éltem,
Önfeledten, igazán.
Ami tüz, láng volt szivemben,
Oltárodon elégettem ;
Mindenem' föláldozám.

Jutalmul mást nem kivánva :
A te dicsőségedet.
Szenvedésem mind nem fájna ;
A csalódás, hogy hiába!
Őrüléssel fenyeget.

A nagyobbak, erősebbek
Tőled eltaszítanak.
Álomporral hintegetnek,
Altató dalt zengedeznek,
Hogy ne halljad hangomat.

Kétségbeesett örjöngő
Sikojával költelek.
Félek, minden órán késő . . .
Kapzsi, éhes, prédaleső
Banda élve eltemet.

Még azt mondják, hazudozzák,
Hogy magadnak gyönge vagy.
De ha kell harcolni másért,
Szolgai liberiáért —
Erőd óriási, nagy!

Önjavadra semmid sincsen.
Idegennek telivér.
Meztelen vagy, mint az Isten,
Kinek testét eszik itten,
És a papja mind kövér.

De mig élek, én remélek,
Hiszem az Istenemet:
Leszáll az a keresztfáról,
S ujra egyszer elkorbácsol
Templomábul titeket.

— És ha meghalsz, ha csalódom,
S szellemed elköltözött:
Tetemeden, koporsódon
Mint a féreg, nem rágódom,
Ott halok tested fölött,

Megkövülve, mindörökre,
Aeolhangu sírjeled'. . .
Zengve ős dicsőségedről,
Legalább a feledéstől
Megmentem hired', neved'. . .

FÜRDŐI EMLÉKEK.

I.

Az emelvényen, simitványon
Találkozunk minduntalan.
Nézlek sováron, szólni vágyón,
De mindamellett szótalan.

Ha eltűnsz egy-egy pillanatra,
S nem látlak, majd elolvadok.
Szemeidet rám ragyogtatva,
Ajkam, szivem dermedt, fagyott.

Irígylett, boldog átlag-lelkek
Vesznek körül, — könnyű nekik!
A vallomást, hogyan szeretnek,
Levelező-könyvből szedik.

Mit mondjak én?! — Oh e dolognak
A vége még botrány leszen . . .
A lábaim már úgy inognak . . .
Atlas se birja el szivem'!

Kétségbeesve, elbolyongva,
Hol senki nem jár, egyedűl,
Szerelmem a sürű vadonba
Vigaszt keresve menekűl.

Csöndes, homályos rengetegbe
Egy régi várnak romja, im
Leülök a profán jelenbe
Mélázó omladékain.

Elmélyedek a messze multba,
Midőn telt szívü lovagok
A szépek lábához borulva
Nyögték: szeress vagy meghalok!

És elég volt a szépnek ennyi ;
A lovag is célt ért vele.
Ki nem nevette érte senki,
S a rendőr sem fülelte le . . .

II.

Szegény fejem, mit is viódol,
Hogy honnan e nagy fájdalom?
Hisz tudhatod te azt nagyon jól,
Mi voltakép az én bajom.

Hogy nem tudok szeretni lanyhán,
Csak szertelen, szörnyen, nagyon.
Úgy ég a vérem, mint a kátrány
A tengeren kigyúlt hajón.

Mint a salétromos rakéta,
Mely égbe vágyva, sustorog.
Erőlködését mosolyogva
Nézik le fényes csillagok,

Akiket meg se közelíthet,
S még le sem ért, elég a láng . . .
Elvesztve üdve az egeknek
S a földi kéjnek egyaránt . . .!

TÜNEMÉNYEK.

Puszták örök lakója néha lát
Feje fölött, tündöklő légen át,
Vonulni egy különös madarat,
Minőt nem látott még ez ég alatt.

Jó ismerőse mind amennyi van,
Erdőkön, lápok ingoványiban,
Egyszerre kitalálja név szerint,
Melyik mi fajta, hogyha rátekint.

De ezt az eggyet — ezt nem látta még.
Sovár kiváncsin lesi, várja rég,
Hogy ha fölötte ujra elhalad,
Megnézi jobban, megcsodálja majd.

És várja, várja sok, sok ideig,
Mig maga is beléöregedik.
Hó a szakálla már, gyér fürtje len,
— Az a madár többé meg nem jelen.

Eszébe jut, álmában látja még;
Nincs lelke tükrén már csak ez a kép.
S végpercein, midőn már szinte holt,
Csak akkor tudja meg, mi *ritka* volt.

A költőnek, ti többi emberek,
Emelni szobrot ne siessetek.
Mert úgy lehet, még áll a büszke emlék,
Midőn dalát már régen elfeledték . . .

Halhatlanok birája az idő.
Csak akkor tudjátok meg, hogy mi ő,
Ha elmerültek hosszu századok,
S hozzá hasonlót még nem láttatok . . .

A KÖRÖNDNÉL.

Ünnep délután van; nézem,
A szegény nép hogy' mulat.
A ligetben, forgó gépen
Hogy' üli meg a lovat.

Pörg a dob, cseng a réztányér
Boltinas, szobaleány,
Cselédség, ki most mind ráér,
Lovagol faparipán.

Alakok vigan, gond nélkül
Váltakoznak, és pedig
Többnyire mind beleszédül,
Mig az óra letelik.

Eltünődöm, e dologban
Mi lehet a cél, a jó?
Végre meggondolva jobban,
Az egész nem oly bohó . . .

Vagy nem így kering-e itten
Ez a nagy, kerek világ?
Földi élet, nem-e épen
Ez a te komédiád?

Az idő, mint e nagy orsó,
Forg, de nem halad tova.
A jelen egy csodakorsó,
Fogy, de nem fogy el soha.

Csillagok, felhők, világok
Jönnek, mennek szüntelen.
Csóválgatja, mint egy zsákot,
Ismeretlen ős elem.

És letünnek, ahogy' utjuk,
Létük egyszer véget ért ;
S róluk is csak ugy nem tudjuk,
Mint magunkról, hogy miért.

LENNI VAGY NEM LENNI.

Ó népem, jó magyar nép, drága vérem,
Mit kell felőled hallanom, megérnem!
Akik uraltak egykor, mind a népek,
Most mit beszélnek, vagy nem is beszélnek?!
Hogy te vagy az utolsó ; mind szabad már,
Csipetnyi szerb, rumán, az lesz a bolgár,

S szokás szerint segíted is majd őket,
Nem nézve, hogy mi vagy, mi lesz belőled?
Te egymagad vagy itt inasruhában.
Pedig ahol ezer veszély, halál van,
Te jársz elől, dicsőséget, hatalmat
Szerezve másnak, rabláncot magadnak.
Immár nem is magyar, csak István-ország.
Zászlódat horvát csatlósid tiporják.

Ős cimered', szineid' megtagadva,
Nem a magad nevével indulsz hadba.
S hogy lelkesülj, első parancsolat:
Hazádnak nyelvén szólnod nem szabad!
Érthetlen, természettelen világ!
Ilyet mesében is vajjon ki lát?
Oroszlánt, melynek abba teljék kedve,
Hogy a szamárbőrt hordja tetszelegve?
S te tűröd ezt mind, tűröd, viseled.
Tehet akárki akármit veled,
Veled, kit egykor oly dicsőnek láttam
Világszabadságért vivott csatákban,
Midőn nagy lelked oly lángot vetett,
Hogy bevilágitotta az eget,
Mely már nyugotról végig besötétült,
Az emberek lelkén zsarnok lidérc ült . . .
És ébredezve a nyomás álmából,
A névtelen hősök csatazajától,
Megszégyenülve, álmélkodva néztek
Köröskörül rád mind a többi népek,
A hiresebb, erősebb, rátartóbbak,
Kik mindazáltal már megfutamodtak
S a szabadság, dicsőség lobogóját
Mikor már ők, a nagyok, sárba dobták,
S vészkiáltásaikkal fölkeltettek —
Te egymagad azt onnan fölemelted,
Mezetlen, puszta kézzel, készületlen,
— Fegyvert, ugy mondád, azt hoz majd az ellen
És kapva lóra szőrén, a kezedbe
Karikás ostoroddal, kieresztve,

Vagdaltad őket képen, s hajszolád,
Mint pásztor a tilosba ment gulyát.
Gyalog ha voltál, a lovast kergetted,
Te fogtad el, akik bekeritettek.
És dárdaerdőt, ágyusort, várbástyát
— Soha világ nem látta ennek mását —
Ököllel ostromoltál és vettél be . . .
Mi vagy te most? Im a szerep cserélve :
Az adja a hőst és huzatja a tust,
Kinek te mondád : ik huszár, du Hanswurst . . .

Ó népem, mit gondoljak már felőled,
Higyjem, ne higyjem áhitott jövődet?
Meg vagy talán most rontva, babonázva,
Vagy alkotását Isten meggyalázza?
Urrá leszen, mert szapora a féreg?
Turul, kesely szolgája a verébnek?
Nem járna többé a szabadban, pusztán,
Csak rabkalitban csenevész oroszlán?
Vagy csak pihen a sivatag királya,
Mig sorlövők csapatja körülállva
Rettentő fekhelyét rezgő inakkal,
Gunyolja, szidja, eleinte halkkal,
Majd önzajától nekibátorodva,
Arcátlanabbá válik bősz csoportja ;
Dobálja és ingerli mindenképen,
Ki ereje — méltóságérzetében
Oda se néz hitvány beszédnek, kőnek ;
Nem mozdul ő, amig belé nem lőnek,
De akkor azután van ne mulass!
Hiába ottan puska, dárda, vas,
Egy-két golyótól ő mindjárt le nem dől.
Egyszerre vérzik bár tizenkét sebből,
Jaj annak, akit ő letenyerel.
Egy pofonátul tízen esnek el.
Van, aki megmered tekintetétül ;
Legokosabb, ki elfut esze nélkül,
És valahol, valami zsibvásáron,
Megveszi a bőrét fölvert nagy áron

A rettegett, a nagyszerü állatnak,
Kit éjnek idején verembe csaltak,
És viszi el, nagy messze, mutogatja,
Hogyan esett remek lövése rajta?

Világbiró nagy ősök nemzedéke,
Én nemzetem, ez a te *multad* képe.
Hogy szám szerint kevés vagy, ritkaság,
Meg-megrohant a gyáva sokaság.
Hogy kis szigetként állsz e néptengerben,
Páratlanul, rokontalan, egyetlen,
Segítve még mást, soha senki téged —
Ha mégis élsz, ez méltó büszkeséged.

De hajh, mi írva a *jövő* könyvébe?
Ki a nemesnek voltál mintaképe,
Im ellened fordult idő, világ.
Mi őserényed volt, az most hibád.
Vérmes hited', pazar nagylelküséged'
Titkon nevetve zsebelik üzérek.
Nem nyers vitézség dönti a csatát:
Géppé fegyelmezett nagy sokaság.
Hangyák erénye, munka, szorgalom.
Kalmár a hős a világszinpadon.
A csatatér kockája voltaképen
Előre már a béke versenyében
Mindenfelé azok javára dől el,
Kik előkészitették jól a rőffel.

De hát ha igy van — s így tagadhatatlan —
Ki nagy valál, hol halni kell, a hadban,
Gyöngébbek most a könnyebb föladat,
Lét küzdterén rajtad kifogjanak?
Ne tudna győzni itt erős karod,
A munka versenyén, ha akarod?
Ki a hazáért bőven ontod véred',
Ne tudnál adni érte veritéket?
E kirabolt, de ifju szép anyát,
Ki szégyenkezve, esdve néz reád,

Mint kéregető özvegy utfelen,
Mert harcban elrongyollott, meztelen,
Felöltöztetni *új divat* szerint,
Hogy irigyen csodálják őt megint,
Kik most lenézik, piperés banyák, —
E föladat méltó ne volna rád?
Ha e magasztos cél nem lelkesít,
Élned tovább vajh érdemes-e itt?

Benépesitni a vadon pusztákat,
Hol most rideg tanyák, bitófák állnak,
Mosolygó kertek, nyájas kéjlakok
Végetlen gyöngysorával, és amott
Bozontjait a Kárpát és Bakonynak
Hol most bün, inség férgei bolyongnak,
Fésülve, mosva, kivasalva szépen,
— Völgyén csatorna ; mozdony a hegyélen —
Gyárak sugár minaretjeivel
Megannyi templommá avatni fel,
Hol messze zúgva a gép orgonája
Aranyesőt hullajt alá a tájra . . .

Ah, ugy van, ugy lesz, ugy kell lennie!
Beteljesülni látlak, jós ige :
«Nem volt, de *lesz*». S rá a *királyi* szót
A Phönix hamvain *«szebb lesz, mint volt!»*
Én nemzetem, napod még fölragyog.
Nem tudsz te tenni, csak mindig nagyot.
Közelre várni ellenségidet,
S a saját fegyverével verni meg.
Hát munka kell csak? furfang, lelemény?
Csodát mivelsz te ott is, hiszem én.
El-elpihen, szenderg önérzeted.
El kell magad kissé szégyenlened.
Sőt néha, bizván szertelen magadba,
El-elmaradsz, megkésel készakarva.
Fölbátorodni az ellent hagyod,
Diadalod hogy lenne még nagyobb.
De ha megindulsz telivér hevedben,

Nincs akkor, aki neked állna ellen.
Világhires, félelmes rohamod
Egyszerre lép át egy félszázadot.
Kit el nem öltek karddal óriások,
Fogd meg sörényen a kapát, az ásót.
Dologra is, ha *ember* kell a gáton,
Te légy az első az egész világon!

AZ ÁLLATKERTBEN.

Szűk palotáddal szemben meg-megállva,
Elnézem olykor szenvedésedet,
Állatvilág nemes, fogoly királya!
Amint szabadulásod' keresed.

Jársz kelsz, forogsz alá-föl szakadatlan,
Fürkészve egyre a nyilásokon,
Mint befogott ló a száraz malomban,
Nem tudva megnyugodni sorsodon.

Vigasztalódjál . . .! itt e földi létben.
Megannyi élők mind rabok vagyunk.
Mint neked itt a vég, nekünk meg épen
A végtelenség gyötri bús agyunk.

Gyorsabban, mint te ádáz börtönödnek
Rázod kérlelhetetlen rácsait,
Képzelmem rezgő szárnyai verődnek
A halovány tejút határaig.

És még azon túl, messze, mondhatatlan
Távolságok felé röppenve el,
Kérdéseimre, hol a vég azokban?
Kétségbeejtő némaság felel.

És mégis, tudva bár, hogy mind hiába,
Elátkozott lélekként, hittelen,
Rémtelt, örök, siket, vak éjszakába
Űz hajt a kétely, fojtó sejtelem . . .

Mig mindenütt szédületes örvényszél
Ásít felém, ijesztve: ne tovább!
— Lelkemnek, im ládd, a te rekeszednél
Nem tágasb e mérhetlen világ!

NÁDAS TAVON.

Fönn az égen ragyogó nap.
Csillanó tükrén a tónak,
Mint az árnyék, leng a csónak.

Mint az árnyék, olyan halkan,
Észrevétlen, mondhatatlan
Andalító hangulatban.

A vad alszik a berekben.
Fegyveremmel az ölemben
Ringatózom önfeledten.

Nézem ezt a szép világot.
Mennyi bű-báj, mily talányok!
Mind amit körültem látok.

Nap alattam, nap fölöttem,
Aranyos tüzes felhőben,
Lenn a fénylő víztükörben.

Itt az ég a földet éri.
Tán szerelme csókját kéri . . .
Minden oly csodás, tündéri.

Mi megyünk-e vagy a felhő,
Vagy a lenge déli szellő,
A szelíden rám lehellő?

Gondolatom messze téved
Kék ürén a semmiségnek.
Földi élet, hol a réved?

Szélei nádligeteknek
Tünedeznek, megjelennek.
Képe a forgó jelennek . . .

Most a nap megáll az égen,
Dicsőség fényözönében,
Csöndessége fönségében.

S minden olyan mozdulatlan . . .
Mult s jövendő tán együtt van
Ebben az egy pillanatban?

A levegő meg se lebben,
Minden alszik . . . és a lelkem
Ring egy méla sejtelemben:

Hátha minden e világon,
Földi életem, halálom
Csak mese, csalódás, álom? . . .

A MEYERLINGI HALOTT.

I.

Egy királyfi, szép, jó, kedves,
Eszményképe ifjuságnak,
Aminőt olykor szerelemes
Szűzek álmaikban látnak . . .

Ép, erős testben, lélekben.
Leventék virága, éke.
Sok nagy ország, nép egyetlen
Reménysége, büszkesége.

Ami drága e világon,
Mit kivánhat epedő szem,
Ami sok másnak csak álom:
Birja mind valóban, bőven.

Szép fiatal felesége
Szende, mint husvéti bárány.
Egy kis lány repes feléje,
Angyal, templomok oltárán.

Gazdagsága mérhetetlen.
Fellegvára, palotája
Édeni kert közepében
Annyi, hogy se szere száma.

Ott az arany, ékszer, gyöngysor,
A sok gyémánt szemfényvesztőn
Ugy hever, mint jó terméskor
A vadalma, tilos erdőn.

Ott a koronák csoportja,
Bűvös fényt lövellve szerte.
Ha tizenkét feje volna,
Jutna egy-egy mindegyikre.

Látva ezt, fáján merengőn
Hajh mi sokan elgondolják:
Van bizony, van itt e földön —
Nem mese a tündérország.

S ennyi kincsnek, földi jónak,
Dicsőségnek öröklője,
— Ó csodája szörnyü sorsnak! —
Halva fekszik im, megölve.

Halva fekszik a királyfi;
Öngolyója furta testét.
Népek vándorolnak látni,
Hogy valóban elhihessék.

Ó csak jertek is, csak jertek,
Nézzétek meg e koporsót,
Dús, szegény, aggastyán, gyermek,
Világbölcsek és tudósok;

Megtanulni, megkönyezni,
Hogy mi hát e földi élet?!
Van-e sír, hol dics, fény, ennyi,
Összeomlott, semmivé lett?

S jertek ide sorba mind ti,
A haláltól kik irtóztok,
És aztán nevessétek ki
E kimerült vén birkózót,

Aki itten eljátszotta
Legmerészebb mutatványát;
Kinek eztán a kunyhókba
Hanyatlását csak kacagják . . .

Nézzetek e hamvvederre
És ha jön a végső óra,
Jusson e kép eszetekbe,
S haljatok meg mosolyogva . . .

II.

Egy nagy név, utána pontnak
Egy golyó, és ezzel vége.
Ennyi áll majd irva rólad
A történetek könyvébe.

De azért nem lészsz feledve.
Csak dohos sirbolt a könyvtár.
Múmiát rejt pergamenje.
Szebb, dicsőbb sor, ami rád vár.

Hogy kifosztva egy félszázad,
Hadd sirassa a történet
Veszteségét a világnak —
De te örvendj a cserének.

Szárnyain tündérregének
Neved a földet bejárja.
Rólad zúg majd a szeleknek
Méla bánatos hárfája.

Költők énekelnek rólad
Versenyezve váltig, dalban,
S akit emleget dalnok-lant,
Az igazi halhatatlan.

Boltozatos titkos erdő
Halkan csörrenő patakja
Zengedez majd rejtelmedről
Szaggatott hangon, zokogva.

Arató lányok, legények
Haza menve éjszakára,
Adogatják át regényed
Unokáról-unokákra.

Mialatt a nyári égen
Hallgatózó csillagoknak
Reszketeg szelid fényében
Nagy, nehéz könyek ragyognak.

Várak omlanak, bedőlnek
Koronás fejek kriptái ;
A rege még szól felőled :
«Egyszer volt egy szép királyfi,

Kinek ágyát rózsakelyhek
S liliomokból vetették ;
Kinek oly korán meg kellett
Halni, mert nagyon szerették» . . .

BORONGÁS.

A szél odakünn birkózik a fákkal,
És zörgeti, rázza az ablakot.
Itt benn a falon egyhangu zajával
Az örök idő halk lépte kopog.
Lép erre egyet, lép eggyet amarra,
És tolja odább a percmutatót,
Mig teljes a kör ; aztán üt az óra,
És kezdi, ahol végzé, ugyanott.

A szél odakünn dul ful szakadatlan ;
Sebes eső veri a födelet.
Mint nyáj, ha komondor űzi avarban,
Szaladoznak a hamvas fellegek,
Egymásra nyomulva, eltünedezve,
Mint lelkemen át a gondolatok . . .
És nézem az ingát, hallgatom egyre,
Nem szólal-e benne egy nagy titok?

Szirmok, levelek röpködnek a légben.
Körtáncban az élet és a halál.
S e nagy mindenség végtelenében
Soha egyenlő két gyönge füszál!
Végkép elenyészők csak mi vagyunk hát?
Jár, jár az idő és még se halad,
Csak tolja muló létünk mutatóját,
S lejárja, de ő maga helybe marad.

Viódik a fény a homállyal az erdőn.
Egy percnyi derűt vált hosszu ború.
Sikoltva a szél üzenget a kürtőn ;
Akár a kuvikhang, oly szomorú!
E földi világon, fellegeken túl
Halhatlan az, ami soha nem él.
Mi lett, született, mind eltünik, elmúl :
Ember, fü, virág ; árnyék, falevél . . .

A szél odakünn birkózik a fákkal,
És zörgeti, rázza az ablakot.
Itt benn a falon egyhangu zajával
Az örök idő halk lépte kopog.
Lép erre egyet, lép eggyet amarra,
És tolja odább a percmutatót,
Mig teljes a kör ; aztán üt az óra,
És kezdi megint, hol hagyta, amott . . .

SODOMA.

Javában áll a vásár a zsivajban
Megsiketűl a lelkiismeret.
A cég föloszlik ; im végeladóban
Árverelik a kerületeket.
Kapós az árú ; hogyne! sokat ér,
S potomság, mit a boltos érte kér :
«Ki hazudik nagyobbat?» E sivár
Föltétel a kikiáltási ár.

Föl és alá ki tud hizelegni szebben
A mennynek és pokolnak egyaránt?
Ah könnyü sor! mi drága még részletben —
Egészben szinte semmit ér hazánk . . .
Lemondott róla régen mindenik,
Adó, vevő, hivén, hogy sirba tért.
Csak még a bőre! ezt adják, veszik,
Igaz, hogy olcsón : egy üveg borért . . .

Mint mikor a hajó a viztölcsérben,
Hajrá, neki! hol a pezsgős palack?
Pokolba őrült becsület, szemérem!
Föl a kabinba, hol a szűz ajak?
Nyerít a kéjvágy, bőg a hiúság,
Vonít az írigy önzés éhesen.
Itt már hiába átok és imádság!
Én már csak a kénkő-esőt lesem.

És eljön az, hah, itt is a határon;
Én látom azt, mint Lót, rég, egyedül.
De nem megyek, nem mozdulok... bevárom...
Hiába a sugallat: menekülj!
Kéj lesz nekem e gyilkos tűz-zuhany;
Szemlélni, hogy' rémül a gyáva gaz!
Diadalom, ha ők mindannyian
Látják, hogy hal meg köztük egy igaz.

Mint egykor Herkulanum és Pompeji
Végnapján, láva-temető alatt,
Volt még egy hű, valódi római,
Ki mozdulatlan, őrhelyén maradt;
Ha majd kiásnak a hamu-özönből
Álmélkodó késő évezredek,
Találnak ott — s majd rám ismernek erről —
Egy fölemelt főt s egy üres kezet!...

UTÓIRAT.

Bezárom én is már a boltot.
Napomnak vége; kész a mérleg:
Nem maradok, hazám, adósod.
Mi tőlem telt, megtettem érted.

És te nekem nem adtál semmit.
Bár csak szivem volt minden kincsem,
De azt od'adtam kicsinyenkint,
Ott már, ugy tetszik, semmi sincsen.

Kimért, inséges volt a kosztod,
Mint fegyencházi gazdasszonynak.
Frankfurtiakban ettem kócot,
Amellyel puskát tisztitottak.

Nem tartozom leányaidnak,
Kiket dicsőiték versekben.

E földi édenből enyim csak
Ugy festve volt s azt — megfizettem.

Aszúd helyett, mitől a holtak
Egy pillanatra föltámadnak,
Ihattam rendszerint csak ollyat,
Mitől gyöngébbek szörnyet haltak.

Szó ami szó, tagadhatatlan,
Nem kényeztettél semmiképen.
Azért ki még se fogtál rajtam:
Nem renditettél meg hűségben.

De engedd, adjak egy tanácsot.
Kinek mit adsz, tartsd jobban számon.
Mert végre, nem lehetlen, mások
Elrettenhetnének példámon,

Hogy úgy eresztesz el magadtól,
Mint gazdag ház fukar gazdája,
Ki a szegény utast még egy jó
Pohár borával sem kinálja . . .

AZ ELSŐ.

Egyszer, vadász-asztal körül,
Hol tréfa, élc közt folynak percek,
Eggyé kerül véletlenül
Sok fejedelmi vérü herceg.

Nagy házak sarja és komák mind,
Bár trónjuk másfelé ragyog.
Leülnének, ám a bolond int:
«Hohó! de melyitek nagyobb?»

Terítve dúsan, ékesen,
Mint ez magától értetődik.
De éhesen bár, sebtiben
Kell dönteni, ki ül elől itt?

«Hát, — szól az egyik kérkedőn —
Az én családom a legrégibb.
Király volt ősöm, még midőn
Csatlósok voltak a tiéid.»

Szomszédja spleenes gőggel ásít :
«Ki úr a legtöbb nép fölött?»
Dörmögve vágja rá a másik :
«Egy tagba' nálam több a föld».

Így árverelnek egyre-másra,
És már elhűlne a leves,
Mert már csak épen egy van hátra,
De szólni már most ez se rest.

«Szó, ami szó, csak teremtmények,
Jött-mentek vagytok jó urak.
Nektek fölmondnak, mint cselédnek,
Mint a ruhát fölváltanak.

Sok népetek, nagy földetek ;
De meg volt már előbb, s úgy látom,
El is lehet nélkűletek,
Ha megunva a járom.

Ám a dolog fordítva nálam.
Amelyen én uralkodom
— Ez a különbség köztünk — házam
Szülötte az egyuralom.

Népek tejutját egyedűl
Tartjuk, mint Atlasz az eget.
Házam nekül úgy szétrepül,
Mint az anyányi verebek.»

Összenéz a víg komaság ;
Ez a beszéd sehogy se dőre.
A legidősebb fölkiált :
«Öcsém, kerülj előre».

A LEGSZEBBNEK.

Szép nyári éj. A parkban ültünk.
A mennybolt ragyogott fölöttünk.
Sürű jegenyesor, platán
Csoport nézett le ránk középen,
Nyugalma, csöndje fönségében
Sötéten, mint a Notredame.

Az égi tündöklő betűkben
Sokáig némán elmerülten
Kutattuk sorsunk titkait.
Hogy vaj mi rend, mi törvény ottan,
Az-e, vagy más a csillagokban,
Mint ami itt uralkodik?

Elmélkedénk a távolságról,
Amelyről a számtudomány szól
Dadogva, miglen elakad,
Mint gyermek, ki az éjszakába
Csodás, kisértő rémet látva,
Ajkára fagynak a szavak.

Szédítő mélyein az űrnek
Parányi emberértelmünket
Erőltetők, — mi haszna van?!
Minél tovább elévelődtünk,
Annál sötétebb lett köröttünk,
Ijesztőbb a határtalan!

Mig végre aztán észre jőve,
Szemedbe néztem eltünődve,
S a kérdés egybeoldva lőn.
Minden világos lett előttem.
Ez egyetemes kis tükörben
Láttam, mi írva oda fönn.

Különböző csupán a méret.
Nagyban, kicsinyben a ledérnek
Áll a világ, most már tudom!
Az égen, földön egy a végzet.
Állhatlanok szedik a mézet;
A hiveké a fájdalom.

Ha majd akik bübájaidnak
Üdvözitő fényéből ittak,
Rég elfeledt a léha had;
Kinek elérhetlen vagy, messze,
Lelkében mint halhatlan eszme
Emléked él és fönmarad.

Ez a világi sor! Ha egyszer
Elmult, kihajt egy-egy naprendszer,
És udvarának keretén
Boldog, kegyelt holdak csoportja,
Akikre lángját pazarolta,
Függnek kihülten, feketén;

Hová egy eltévedt sugára
Az ég egy árva csillagára
Reménytelen, későn hatott:
Az a sugár e mérhetetlen
Távol bolyongó égi testen
Még azután soká ragyog . . .

SZERELEM HATALMA.

Hiába lettél nagy, dicső hős,
Padisah vagy orosz cár, dölyfös,
Ki nabucoi érzetében
Nem tudja már, hogy hova lépjen.

Szivedben ujuló tavaszszal
Találkozol egy gyermekarccal,

Ki rózsaláncot vet nyakadba,
Bár láthatatlant, 's meg vagy fogva.

Ki ura vagy a seregeknek,
Kit népek, országok rettegnek,
E szép szemeknek sugarától
Remegsz, a földön csúszol-mászol.

Nyögsz térdre esve, jársz négy-kézláb.
Nyom a fejedre csörgő sipkát.
Csinál belőled nagy bolondot,
És okosan, mert így vagy boldog.

Ne bánd, akárki vagy, barátom,
Hogy így van itt e szép világon.
Hogy e kicsiny bársony kezecskék
E földön sorsodat vezessék.

Hogy egy parányi, láthatatlan
Szikrában oly nagy hatalom van.
A dinamitnak egy morzsája
Nagyobb úr, mint a Himalája.

Tövébe, hogy ha akna fúrva,
Egy öntudatlan gyermek újja
Érintse meg és hurrah, egyben
A Csimborasszo légbe röppen.

ŐSZI HANGULAT.

Vége már a szép napoknak.
A virágok hervadoznak.
Bágyadoz a nap sugára.
Lombjai a rengetegnek
Mélabúsan integetnek ;
El kell menni, úgy-e, nemsokára?

Közelebb megyek hozzájuk,
Hallgatom a suttogásuk,
Ha nekem is felelnének.
Ülök a füves bozótba,
Mint ki virraszt, hallgatózva,
Ágya mellett vonagló betegnek.

Az erdőnek érverése,
Hegyi patak csörrenése
Egyre lágyabb, egyre lankad.
Odafönn a gyászfelhőbe
Készül már a szemfedője,
Es egyszerre majd eláll, elhallgat.

Elmerengve tépelődöm,
Mi az ember itt e földön,
És a nagy rejtély, a lélek?
E csodás, e képzelhetlen
Vég nélkül való mindenben
Elenyész-e csak e percnyi élet?

A levegő halkan mozdul,
És a haldokló falombrul
Egy levélke hull a földre.
Ez talán az égi válasz,
E halott kép, néma, száraz?
Hátha mégis . . . nézem eltünődve.

Mintha irva volna rája :
E világ egy játék kártya ;
Elkeverik, meg kiosztják.
Porszem, ember, falevél, mind
Megannyi pillangó lény itt.
Újulásban forgó mulandóság . . .

EMLÉKKÖNYVBE.

(Rögtönzet.)

Az óriás nap képe elfér
Egy harmatcsöppben, hogyha tiszta.
Ágaskodó, hánykódó tenger
Egy sugarát nem adja vissza.

Tanulj az égi, szende gyöngyharmattól!
Csak egynek add át szerető szived'.
Lehetsz egész világé, ámde abból
Egészen semmi sem lesz a tied.

HALÁL.

Beszélhet a hit és a bölcselet ;
Rút a halál, szépítni nem lehet.
Undort, iszonyt kelt borzasztó alakja.
'S ki tudja, vaj' mi lappang még alatta?

Álom talán, tudat- s álomtalan ;
Embernek végre csöndes nyugta van?
Örökre minden elmult, elenyészett?
Szomoru bár, ez voln' a jobbik végzet.

De hátha újabb gyötrelem, pokol ;
Az ember még aztán is fuldokol ;
Egymásután, lassankint, atómonkint
Szenvedve át tovább a haldokló kint?

Fekete sárga rém, ádáz halál,
Rejtély, mit földi ész ki nem talál ;
Istennek büntetése vagy kegyelme,
Jó vagy gonosz, meg kell nyugodni benne.

De lenne bár a legszörnyűbb eset:
Utálatosabb, rémületesebb,
Amit belőle emberek csinálnak:
Az ágy, amit kezük vet a halálnak.

Oh hogy az ember, élve szolga, rab,
Még hullájában sem lehet szabad!
Hogy nemcsak a lét versenyén egymásnak —
Még a halál után is vermet ásnak!

Mert nem elég ijesztő a halott;
Megörökítik e rémalakot.
Hallhassa, tehetetlen, mozdulatlan,
Mint rágja undok féreg, őrli halkan.

A tömeg haza várja lelkedet.
Hogy mint kisértet kelj föl, eltemet.
Leszögeli, lezárja koporsóba
Magát az Istent, aki megváltotta.

Gyógyíthatatlan, rögzött bárgyuság!
Nem fog ki rajta a nagy tanuság,
Hogy aki mint hős halt meg a kereszten,
Nem birt maradni e sötét rekeszben.

Oh boldogok, kik a máglyán elégtek,
Mint visszaröppenő láng, szálltok égnek,
A végtelen, szabad légoceánban,
Hol örök fény, örök világosság van!

Oh mily dicső, mi fönséges lehet
Ragyogó ég, penészes rög helyett!
Megtérni egyenest, egyszerre abba,
Mely minden éltet, üdvöt oszt, a napba!

. . . Ti emberek, ti többi emberek!
Vesszőfutás volt létem köztetek.
Mi enyhitett, fönntartott életemben,
Csak a saját lelkemből meritettem.

Ha majd megölnek a kapott sebek,
Maradjatok következetesek.
Egyetlen egyszer, a nagy pillanatban
Tehettek jót velem, bár akaratlan :

A keveretlen öröm, nyugalom
Szűz mosolyával dermedt ajkamon
Égessetek meg, mint egy átkozottat —
És legyetek mindannyian áldottak! . . .

MESSZE INNEN!

Oh hogy én e förtelmek helyéről
Nem tudok elmenni valahára!
Ide vagyok én bősz végezettől
Tolvajok, csalók közé bezárva.

E tömegben nincsen mit keresnem.
Hajh, hogy immár késő is belátnom . .
Futni kedvem nincs e bünversenyben,
S nincs hitem fordítni e világon.

Mire várni itt? — Vad állatokba
Menekült az egyenes jámborság.
Kerge gőg, hitványság összefogva,
A szerény igazt lábbal tapossák.

Itt, hol örjöngő hiúság szörnye
Agyarát egymásra csattogatja,
Itt vagyok én igazán, e körbe',
Egyedül, magamban, elhagyatva.

. . . Lombos erdők ábrándos homálya,
Áhitatra késztő csöndessége ;
Rajta átlövellő nap sugára . . .
Ott, csak ott a sebhegesztő béke.

Boltozatos, titkos sűrük mélyén
Háboritlan alacsony kis hajlék;
Oh, ha ottan élhetném le békén,
Ami napjaimból hátra van még!

. . . Homlokát omló hajába rejtve
Ama sziklán ül a méla bánat,
Téveteg szemekkel, elmerengve
Képein az elmulandóságnak.

Ott lehetnék én jó társaságban.
Hallgatózva, mit beszél az Isten
Suttogó szellőben, illatárban . . .
— Mással úgy sincs immár számvetésem.

S álmodozva álmodó virággal,
Hervadozva hervadó levéllel,
Mig fölöttem elhaló madárdal
A bucsuztató imát zengné el:

Ott, hol a világi lárma elfogy,
Várni rád utolsó, örök álom . . .
Elfeledve végkép teljesen, hogy
Emberek is vannak a világon . . .

ELMULT IDŐ.

I.

Mikor a szél a hüs észak felül
Az erdőn oly szomorun hegedül,
Hogy a fák borzongnak, a gally remeg,
Táncolnak a légben falevelek;

Mikor az égbolt felhővel tele
Egy leszögelt koporsó födele;
Miként ha az idő, az ég, a föld
Kétségbe esnék önmaga fölött;

Kiviszem a szabadba szivemet,
Hogy amit emberek közt nem lelek
A messze ég alatt találhatok
Az övénél is nagyobb bánatot.

A fák alatt járok, találgatom,
Miért zokog, mit nyög e zord vadon?
A suhogó avarba borulok.
Multat, jövőt, mindent elgondolok.

Hogy minden elmúl, elmult Napoleon . . .
És elmulunk mind innen egykoron . . .
Megfeszitették az Isten fiát!
El van hibázva az egész világ . . .

Te elhaló, megújuló sohaj,
Nagy az bizonynyal, mit siratsz, a baj.
De még is egyet mondok én neked,
Ha volna arra nálad felelet.

Lehet-e nem történtté, ami lett,
Betöltve mással *az* a jelenet . . . ?
Muló idő, lehet-e mutatód'
Előre hátra igazítni, mondd?!

Tábládon égni látok egy sebet.
Törülhető-e, ami megesett,
Mitől az égi zárdaszűz, a hold,
Izzó haragra lobban, — az a folt?

Lehet-e szűzzé ujra az ajak,
Megtér e vissza az a pillanat,
Mi nekem akkor . . . ottan . . . elveszett?
Tehetlen ebben Isten, végezet?

De hasztalan kérdezgetek tovább,
A felelet dermesztő némaság.
Mint az adós, fizetni képtelen.
Szégyenkezőn süket a végtelen.

S hozzá az éj is társul érkezik,
Kárpitja lassan rám ereszkedik.
S gyászom diadalában egymagam
Állok reménytelen, vigasztalan . . . !

II.

Képzeljetek csak lángoló napot,
Hogy nincsenek körülte csillagok.
Mi haszna ég el benne annyi láng?
Neki sötét gyász a kerek világ.

Nem ragyoghat a fény, nem melegít.
Ha mások azt rá vissza nem verik.
Viszhangtalan az üres végtelen . . .
— Ez a te földi átkod, én szivem.

S ha a ligetbe kimegyek veled,
Mit sugnak ott a hulló levelek?
Hogy nincsen erre más vigasztalás,
Mint bús enyészet, örök elmulás . . .

Várhadd te már — hiába — a tavaszt!
Neked virágot többé nem fakaszt,
Megsemmisülni! rád ez volna ír;
De hajh! ki fejti meg, mit rejt a sír?

Nem csalfa hazug álarc a halál?
A lélek él, nyugalmat nem talál.
És visszatér a bősz emlékezet
Az üdvre, mely örökre elveszett!!

Sajgó szegény szív! im hogy cserbe hagy
Erőködő, vergődő emberagy!
A végtelen világ, az egyetem
Hallgat közömbösen, részvéttelen.

Tehetlen, véges minden gondolat.
Teremts magadnak egy istent magad,
S higyj benne buzgón, esztelen, vakon.
— A teremtésben nincsen irgalom . . . !

EMLÉKSOROK.

Elmulni ily pillangó lét után
Eltünni és nem tudni, hogy hova?
Megsemmisülni, mindörökre tán;
Nem látni többé a napot soha!

Ember, mulandó, koldus vagy király,
Emeld föl és hordd magasan fejed!
Hős vagy, fenséges, mind, ki a halál
Gondolatát agyadban viseled! — —

HARMINC ÉV UTÁN.

Mi hátra volt még, elkövetkezett.
E földi létben gyász sorunk betölt.
Találkozunk — irgalmas végezet! —
Utolszor, egyszer még, a — sír előtt.
Hittem, hogy lesz idő, midőn megösmersz,
S helyet cserél bennünk a fájdalom;
És folyni látom, majd ha már késő lesz,
A megbánásnak könnyét arcodon.

Mert amit én vesztettem, óriás,
Hozzá az ég adott erőt nekem.
Én látok itt olyant, mit senki más;
Csodákat mivel emlékezetem.
A multból fölmerül egy pillanat,
Mint oceánból elsülyedt sziget;
És látom ujra ifju arcodat,
Mikor még másért nem dobbant szived.

És e varázslat rád is visszahat.
E lélek a te Veszta-templomod.
Oltára képében látod magad;
Mi vagyok én neked, most már tudod:

Ha majd e földi élettől megváltam,
Imába, dalba foglalt szerelem
Örökkévalósága a halálban . . .
Az ég, ládd, mégis eljegyzett velem!

Ki bájaidból méltatlan vadakra
Pazaroltál nem értett kincseket;
Én, a hideg bálvány vezeklő rabja,
Ki minden kéjt szivébe temetett:
Most itt ülünk, siralomházi lelkek,
És nézzük egymást hosszan, szótalan . . .
Tekintetünkben hajh! nem az elvesztett —
Az el nem nyert éden fájdalma van.

Igy űl a hold ádáz vihar után
Elcsöndesült nagy, tornyos fellegen,
És néz alá a méla éjszakán
Bánatosan, de szenvedélytelen,
Hallgatva a sirbolti csöndességet
A rémteli sötét erdő alatt,
Amig a fákról nagy, nehéz könnycseppek
Hervadt levélre halkan hullanak . . .

CREDO.

Ha neve sem lesz a régi vármegyének;
Kerületek-, körökről szól az ének,
Melyek közérdekűleg mért határát
Már nem «bogár» után keringve járták;
Lesz ki parancsol és ki megfogadja,
Törvénynek általános foganatja;
A szolgabírók rémmesében élnek,
Mágnás nem áll fölötte a törvénynek;
Az árvapénztárnok többé nem sikkaszt,
Mert cselekedni már nem úri «sikk» azt;

Ha az adó lesz kétszerannyi, mint ma,
De kulcs, arány csalatkozhatlan minta,

És e cserével mind a kettő jól jár:
Hatalmas ország és jómódú polgár;
Mert államát igaznak, szentnek tudva,
Adózó mit keres, el nem hazudja;
Munkás jutalma méltó bér dicsének,
Közmegvetés árnyéka a herének,
Rangot, cimet nem koldult rend szalagja:
A szellem és erkölcs fensége adja;

Ha mint megannyi Cortez Nándor, multunk
Hajóit eltökélten fölgyujtottuk,
Hogy itt ez uj világot, melyhöz értünk,
Meghóditjuk, de vissza már nem térünk;
Nem pislogunk a sirba dicsőségér';
Csak szent ereklye már az ősi cégér.
Eltünt s uj diszbe öltözött a puszta,
Szebb délibáb — jólét fényében uszva;
Kinvallató pandur s futó betyár
Helyén sürűn a mozdony griffje jár;

Ha németek hozzánk tanulni járnak,
Magyar leányt keresnek gouvernantenak;
Csikós mulat vasárnap frakkot öltve,
Utolsó antiszemita kitömve;
Nadrágszij, csáti bot, cigányok sátra,
Nemesség bibliája: ferbli kártya,
És — tisztesség nem eshetik kimondva —
Rojtos gatya . . . kerülnek muzeumba:
Akkor telik be jós igéd, Széchényi!
Dicsőség, boldogság lesz itten élni . . .

NYÁRI ÉJJEL.

I.

Innen föl a Szírius csillagáig,
E képzelemfárasztó messzeség,
Mely már előttünk végtelennek látszik,
E napszögekkel kivert ives ég,

E szörnyü távol a nagy egyetemben —
Mi ez egyéb? — egy kulcslyuk, melyen át
A mindenség titkát fürkésző lelkem
A megfoghatlan végtelenbe lát.

S mit látni ottan? — Csillagok-, napoknak
Megszámlálhatlan tündöklő raját,
Amint az ürben forgva vándorolnak
Egymás körül s együtt, tovább, tovább . . .

Mennek, menelnek, mint a fővezéri
Szemlére kivezényelt hadsereg.
Kisebb-nagyobb közökben egymást éri
Dandár, hadosztály, zászlók, ezredek.

Mennek külön-külön, kimért ütemben,
Egy-egy vezér után minden csapat,
S mind valamennyi egyfelé, szünetlen,
Fagyasztó fegyelemben, hallgatag.

De hát hol a fő, mely vezényel itten?
Pásztortalan nyáj volna a világ?
Ki tartja fönn e szörnyü méretekben
A rendet, mely hajszálig összevág?

E szakadatlan haladó gomolyban
A seregeknek ura, a király,
Bizonynyal a középen, mozdulatlan
Nyugalma fönségében, ottan áll . . .

Keressük ottan, ott lesz ő, az Isten . . .!
Képzelhető-e bárhol egyebütt?
— De hát a térben, melynek széle nincsen,
Hol a közép? — Sehol, vagy mindenütt? . . .!

II.

Elmulnak majd mind e világok ;
Egy ravatal lesz az ég boltja.
Egymásután e sok gázlángot
Egy láthatatlan kéz kioltja.

Az életet, az «Úr» vetését,
«Halál» szolgája learatja.
Ugarrá vál a nagy mindenség
E — nekünk végtelen — darabja.

Világtalan napok csoportja
— Üres halálfejek — dermedten
A sötét éjszakában bolygva
Kisértik egymást, jéglepelben.

Sokáig nem lesz itten nappal ;
De örökké sem tart az éjjel.
Előbb-utóbb megjő a hajnal
Életre keltő fényességgel.

Egyszer csak a nagy éjszakába',
Mint a mindenható kezétől
A végtelenbe lökött fáklya,
Csodálatos jelenség tün föl :

Az égnek a mérhetlen léget
Átnyargaló fürtös csillagja
A sötétségben alvó réteg
Lámpáit sorra gyujtogatja.

Aztán megint lesz itten élet,
Teremtmények, kisebb-nagyobbak.
Az emberek hisznek, remélnek,
Halhatlanságról álmodoznak.

És forg tovább, miként az orsó,
Világi rendnek körhintája.

Bölcső, menyasszony-ágy koporsó . . .
Enyészet, élet egymást váltja.

Karácsonyesti ólomöntők
Játéka hát a nagy mindenség?
Méret szerint hangyák, földgömbök
Rendeltetése buboréklét . . .?

Alakok, tömbök mindig újak
Jönnek, suhannak, mint a felhők.
Örök a léte a salaknak,
Elmulandók csupán az élők?

Ez öntudatlan zagyva minden,
Ez volt, van és lesz mindörökké,
Gondolkozó lény percig itten
Él, meghal, aztán — soha többé? . . . !

III.

Elindul im egy árva lélek,
Előtte a nagy pusztaság;
Az úttalan végtelenségnek
Kétségüzötten neki vált.

Mint a fogoly vad mély veremben,
Hol menthetetlen vége van,
Kisérli a szökést szünetlen,
Bár látja már, hogy hasztalan:

Vergődő lelkem is magába'
Csak jár, kutat, bár tudja jól,
Amit keres, föl nem találja,
Hiába fárad, fuldokol.

Szeretné tudni, hogy kit szolgál;
Hol itt az úr, ki ő, mi ő?
Keresse fönn a csillagoknál?
Vagy ő az, az örök idő?

Itt mindenütt, bennem, fölöttem
Merő csoda, titok, homály.
Ide mi végre, honnan jöttem?
Miért e lét, mi a halál?

Eszmék, megfoghatlan fogalmak!
Sötét, ijesztő kételyek!
A mulandóság lehangol csak,
Az öröklét kétségbe ejt.

E földi élet kínja hagyján;
Elvégzi majd egy pillanat.
De túl a néma sírok halmán —
Mi rejlik ott, a föld alatt?

Elmulni innen, mindörökre!
Mi szomorú, gyász végezet!
Rohadni, lassankint, büzhödve,
Mig jajgat, aki szeretett . . .

És mégis így jobb, hogyha így van,
Oh add, uram, hogy így legyen.
Legyen a vég örök a sirban,
A rög maradjon végtelen.

Örökké élni, élni, élni,
Lét kínja bármi szaggató;
Soha, soha meg nem pihenni . . .
Irtóztató, irtóztató!

Im itt vagyok a sötétségben,
Tehetlen, árva, elhagyott.
Nem hogy kié, de voltaképen
Azt sem tudom, hogy mi vagyok?

Teremtmény, jószág, ismeretlen
Erőnek rabja, eszköze.
Nem magamé se testem, lelkem
Egy mozdulata, egy ize.

Ki tudja, mit hoz a jövendő,
A közelebbi pillanat?
Mesébe, dajkadalba illő
Beszéd a szabad akarat.

Ó józan értelem csufsága:
Örök világi rend, ahol
Ki ártatlan jött a világra,
Apái bűneért lakol!

Higyjem, hogy üdvözül a megholt,
Ha mind hibás, mi él, mozog?
Ámitanak maguk az égbolt
Szép szemei, a csillagok.

A hajadoni szűz szemérem
Pirjában égni látszanak.
Szép álcák! — tudjuk, voltaképen
Mindannyitok merő salak . . .

A napnak átlopott sugára
Kendőzi, festi testetek',
Holott az oly sötét, akár a
Börtön, mint itt ez a mienk.

Bűn a teremtés, átok e lét.
Becsületes csak a halál —
Talán, talán, ha lelkünk végkép
Megsemmisül, nyugtot talál . . .

Oh hogy ha égi, földi itten
Mi kavarog, mind csalfa, gaz;
Szinlés, csalás, hazugság minden,
Csak lenne bár ez egy igaz!

Ölj meg, de igazán, valóban.
Örökre öld meg lelkemet.
Ne keljen gondolat agyamban,
Ne tudja, hogy volt s még lehet . . .

Ez egyben légy, uram, kegyelmes,
És megbocsájtom én neked,
Hogy adtad e nem kért, keserves
Siralomházi életet . . .

BÚCSU A NAPTÓL.

O fényes ég, o tündöklő nap!
Itt hagyva életet, világot,
Van itt sok szép, sok jó, mitől majd
Megválni igazán sajnálok.

Szép a leány ; a szűznek csókja
Édes lehet kimondhatatlan.
De savanyu fürt, ha a róka
Szegény és módja nincsen abban.

Mert nincs e földön semmi ingyen.
Az élet adva uzsorára.
A gazdagé a jóbul minden.
Szegénynek nincsen ifjusága.

S nem elveszitni, ami megvolt,
— Hisz végre elmúl minden egykor, —
De el nem érni a legfőbb jót,
Ez itten a legszomorubb sor.

És ez volt enyim is. Csalódtam,
Mert ami földi, jobbnak hittem,
És szebbnek láttam, mint valóban —
Aztán szerettem, önfeledten.

Ugy tettem, mint te. Szórtam lángom'
Mindenfelé, körös-körültem.
A kiadás volt boldogságom ;
A bevétellel nem törődtem.

De te, ha emberek megcsaltak,
Keserüségem' enyhitetted.
Felhőimet megaranyoztad.
Egedet én láttam legszebbnek.

Én benned éltem, és te bennem.
Te úgy néztél rám, bármi ére,
Mint édes anya az ölében
Reá mosolygó kisdedére.

S láthattad arcod' tisztábban, mint
Tengerszemében a Kárpátnak,
Amelybe nyári éjszakánkint
Szűz csillagok förödni járnak.

Te nekem a tündérországot
Mutattad erdőben, mezőben.
Oh, hogy szememből e sugárod
Maholnap elfogy, tova röppen . . . !

Mi szép a föld! Van sok jó itten.
Egy epreért a zöld vágásnak
Nagy istenek álöltözetben,
Ismeretlenben le-leszállnak.

És mégsem a halál, nem a vég
— Hisz ebben még vigasztalás van —
A szűk sír éje szörnyü. Lennék
Halott, csak szabadban, fényárban . . .

Van fájdalom a gondolatban:
Itt hagyni e virágos völgyet.
Oh mi nagyobb, hasonlíthatlan:
Hogy tégedet nem látlak többet!

De hát eltünni a nagy éjben,
Mindennél, ami él, a vég ez.
Mennem kell, ahová megy minden;
Ahol csöndes, hideg, sötét lesz . . .

Dicső nap a fölséges égen
Takard el akkor fénydus képed'!
Eltört a kis tükör, amelyben
Magadat oly kedvtelve nézted . . .

HOSSZÚ ÉJJEL.

Oh te csodás, dicső természet!
Érthetlen földi hangyaésznek —
Méhedbe látni lehetetlen,
De épp ez űzi, hajtja lelkem.

Bánt a homály, és nem hágy békét,
Keresni a dolgoknak végét,
Ha túl a szent, a szűzi fátylon
Lehetne még valamit látnom!

Amit nem látott még a többi
Halandó, tépelődő földi.
Ha már nem is érthetlek téged —
De mi vagyok én? mi a lélek?

Oh mert közelg épp a nagy óra!
Már készülődik búcsuzóra,
Testből a lélek válni készül,
Mint kard kiröppen hüvelyébül.

Csodák csodája, tündérjáték,
Minden csalóka látszat, árnyék,
A roppant tömeg tehetetlen,
A lég, a puszta lég — a minden!

Oh égbolt szörnyeteg nagysága,
Benne a földek sokasága,
Mint öntudatlan csecsemője
Ugy ring a légi anya-ölbe.

Hol vége változó anyagnak
Kezdődik, ami meg nem halhat,
Az, aminek nem kell születni,
Elhulhat-e a lég? a semmi?

A Hymmalaya tehetlen rög,
A lepke, mely fölötte röpköd,
Egy porszemét megmozdíthatja,
De ő tűr, el nem riaszthatja.

Anyagban nincs erő, se élet,
Mi hát a láthatatlan lélek?
A foghatlan, testetlen semmi,
Mely volt, van, s örökké fog lenni? . . .

És hogyha így? . . . Ki tudja? . . . Hátha?
Mint örök mécs, leűl halmára
S ott megmarad, ha meg nem halhat,
Örökké síró öntudatnak?

Siratni ezt a drága testet?
Amelybe, íme, férgek estek,
Holott előbb még általjárta
Lobogva égő kéjek lángja.

Siratni e siralmak völgyét,
Ez éden sok titkos gyümölcsét,
Hol bűnbe esni olyan édes —
S jön a halál s egyszerre végez.

TARTALOM.

Kisebb költemények.

Vegyes költemények.